

Chijnie ndo Jesús chronga ndo Mateo

Sen kuachrjenixin ndo Jesús
(Lc. 3:23-38)

1 ¹ Ji'i sen kuachrjenixin
ndo Jesucristo. Je'e ndo
kuachrjenixin ndo, ndo David ko
ndo Abraham.

² Ndo Abraham ikjui ndotée
ndo Isaac
ko ndo Isaac ikjui ndotée ndo
Jacob
ko je'e ndo ikjui ndotée ndo
Judá
ko sen kichuu ndo.

³ Ko ndo Judá ikjui ndotée ndo
Fares
ko ndo Zara ko janée sen
ikjui jan Tamar.
Ndo Fares ikjui ndotée ndo
Esrom
ko je'e ndo Esrom ndotée ndo
Aram.

⁴ Ndo Aram ikjui ndotée ndo
Aminadab
ko je'e ndo ndotée ndo
Naasón
ko ndo Naasón ikjui ndotée
ndo Salmón.

⁵ Ndo Salmón ikjui ndo ndotée
ndo Booz ko janée ndo jan
Rahab.

Ndo Booz ikjui ndotée ndo
Obed ko janée ndo Obed
jan Rut.

Ndo Obed ikjui ndo ndotée
ndo Isaí.

⁶ Ko ndo Rey David, chjen'en
ndo Isaí,
ko jan Betsabé, jan ikjui
janchri'e ndo Urías, ko
ndo Rey David, me'e sen
ikjui ndotée ko janée ndo
Salomón.

⁷ Ko ndo Salomón ikjui ndotée
ndo Roboam
ko je'e ndo ndotée ndo Abías
ko je'e ndo Abías ikjui ndotée
ndo Asa.

⁸ Ndo Asa ikjui ndotée ndo
Josafat
ko ndo Josafat ikjui ndotée
ndo Joram
ko ndo Joram ikjui ndotée
ndo Uzías.

⁹ Ko ndo Uzías ikjui ndotée
ndo Jotam
ko ndo Jotam ikjui ndotée
ndo Acaz
ko ndo Acaz ndotée ndo
Ezequías.

¹⁰ Ndo Ezequías ikjui ndotée
ndo Manasés

- ko ndo Manasés ikjui ndotée
ndo Amón
ko ndo Amón ikjui ndotée
ndo Josías.
- ¹¹ Ko ndo Josías ikjui ndotée
ndo Jeconías ko kain xjan
kichuu ndo.
Sen bake'e nchakon sabikao na
sen israelita tjajna Babilonia,
bikao na sen xranchi sen
itji ndo'achjiso ko nti'a
juinchenche'e na sen ixra ko
juenge'a na sen 'na.
- ¹² Juexinja ti bije'e na sen nti'a
tjajna me'e, tjume'e ndo
Jeconías ikjui ndotée ndo
Salatiel
ko ndo Salatiel ikjui ndotée
ndo Zorobabel.
- ¹³ Ko ndo Zorobabel ikjui
ndotée ndo Abiud
ko ndo Abiud ikjui ndotée
ndo Eliaquim
ko ndo Eliaquim ikjui ndotée
ndo Azor.
- ¹⁴ Ko ndo Azor ikjui ndotée ndo
Sadoc
ko ndo Sadoc ikjui ndotée
ndo Aquim
ko ndo Aquim ikjui ndotée
ndo Eliud.
- ¹⁵ Ko ndo Eliud ikjui ndotée ndo
Eleazar
ko ndo Eleazar ikjui ndotée
ndo Matán
ko ndo Matán ikjui ndotée
ndo Jacob.
- ¹⁶ Ko ndo Jacob ndotée ndo
José

ko ndo José ndoxi'e jan María
ko je'e jan María janée ndo
Jesús,
ndo Jesús, ndo nchekin'in sen
Cristo.

¹⁷Itenoó sen xranchrjen
kuachrjenixin ndo Abraham ko
tjume'e konoxin ndo David ko
kaxon itenoó sen kuachrjenixin
ndo David, ko tjume'e ni tjajna
Babilonia sabikao na sen israelita
tjajné na ko tjume'e íjngo itenoó
sen jongí'e, tjume'e jongí'e ndo
Cristo.

Xranchi jongí'e ndo Jesucristo

(Lc. 2:1-7)

¹⁸*Ja'in jongí'e ndo Jesucristo:
Jan María, jan xrokjui janée ndo
Jesús, ó tsijanchia ndo José jan.
Ko xratintekao'a kichuu sen, ó
jiyá jan ichjan ixi juachaxien
Espíritue ndo Dio. ¹⁹Ndo José,
ndo tsoña ndoxi'e jan María, je'e
ndo naa xi tsango jian, méxin,
imao tjaun ndo xrokuintu'e ndo
jan ixi tjaun'a ndo xrokono'e
chujni. ²⁰Ko ó tsixraxaon ndo
jaña, nchakon naa ndo ángel ne'e
Ncháina tsikonoxin'en ndo ngaya
kotáchrién ndo ko ja'in nichja
ndo ángel:

—José, ja'a ti kuachrjenixian
ndo David, xrakon'a ixi tsaye'é
jan María xranchi janchri'a ixi
ichjan xrochóna jan, xjan me'e
ixi juachaxien Espíritue ndo Dio
tsjongíexin xjan. ²¹*Ko jan María
sinchejongí'e jan naa xjan xi

ko sincheki'ian xjan Jesús; jaña tsin'in xjan ixi je'e xjan tsantsje xjan ijié chónda chujni.

²²Kain ji'i kon'en ixi jaña tsichronga ndo Dio ngajin sen kuanichja chijnie Ndo ó sa'ó. Ja'in tsindachro ndo:

²³Naa nchrichajan tseyá
nchrichan ichjan,
ko xrochónda nchrichan naa
ichjan,
ko je'e xjan ndatsin'in xjan
Emanuel.

Ji'i xrondachro: ndo Dio steku'una ndo.

²⁴Hora xingame'e ndo José kuitikaon ndo nge'e ti ndachro ndo ángel ne'e Ncháina^a Dio ko kuayé'e ndo jan María xranchi janchri'e ndo. ²⁵*Xra kuintejuakao'a kichuu sen, je'e jan juinchejongí'e jan naa ichjan ko ndo José juinchekin'in ndo xjan Jesús.

**Sen nchekuanxin nchanotsé
kuitsje'e xa xjan Jesús**

2 ¹Tjajna Belén tikinixin'en Judea, nti'a jongíexin ndo Jesús. Nchakon me'e bake'e naa xi rey bakin'in Herodes, xi me'e bakituan'an nti'a. Nchakon me'e kuii kaxin sen tsango no'e nchekuanxin nchanotsé. Sen me'e kuixin sen ndatsjonxin chjuya. ²Ko juanchangi sen: —¿Ti no jii xjan tsijongí'e xjan rey tsetuen'en ni judfo?

Ixi bikona nchanotsée xjan ndatsjonxin chjuya, ko jui'ina ixi tsajonna juasaya^b ngajin xjan.

³Ko xi rey Herodes kuin'en xa me'e, juinche'a xa juaxruxin ko kaxon kain ni tjajna Jerusalén. ⁴Tjume'e xi rey Herodes kuiye'e xa sen taana ícha tetuan'an ko kain ni tjako ley, ko juanchangi'e xa na ixi no xrojongíexin ndo Cristo. ⁵Je'e na juatingíexin na: —Je'e xjan tsjongíexin xjan tjajna Belén tikinixin'en Judea, jaña tsikjin sen kuanichjaxin chijnie ndo Dio ó sa'ó:

⁶Ja'a tjajna Belén nunte'e
Judá,
á je'a ja'a naa tjajna ícha
nchíin
ngakjen'en ikaxin tjajna ícha
ijié,
ko nti'i tsachrxjin naa
ngisen ícha tsetuan'an, ko
je'e ndo tsayakon'en ndo
tjajnána Israel.

⁷Tjume'e xi Herodes imao kuiye'e xa sen nchekuanxin nchanotsé ko juanchangi xa ngisa konoxin nchanotsé. ⁸Ko tjume'e ndachro xa:

—Itjinta Belén, nti'a tjanchangínta ixi ichjan me'e, ko ti no tsinchínta xjan, nchenónanta ixi jan'an kaxon itsji ngajin xjan tsajon juasaya.

⁹Ko sen nchekuanxin nchanotsé kuin'en sen nge'e ichro xi rey ko sakuintekji sen ko nchanotsé

^a1:24 *Ncháina* Señor, *Ncháina Jesús* o *Ncháina Dio* ^b2:2 *juasaya* respeto, honor
1:25: Lc. 2:21.

bikon sen me'e kuitao'en sen nti'a ko tjume'e kuíxin nchanotsé ngata'a ti no jii je'e xjan. ¹⁰Ko sen nchekuanxin nchanotsé tsango ché'e sen ixi bikon sen no bake'e nchanotsé. ¹¹Ko hora kuixin'in sen nchia ko bikon sen xjan jikao xjan jan María, janée xjan, bake'exin ntatuchi'in sen, kuajon sen juasaya ngajin xjan ko kuantje'e sen nt̄abaúl tsikika'o sen ko kuajon sen chika oro ko tsjo xraxe ko xroꝝan mirra. ¹²Ko tjume'e koxienxin sen ixi íxrokjan'i sen ti jii xi Rey Herodes. Méxin, kua sen inaa cha'o, sakjui sen tjanée sen.

Sabinga sen tjanya Egipto

¹³Ko nchakon sakuintekji sen nchekuanxin nchanotsé, tjume'e naa ndo ángel ne'e Ncháina konoxin ngaya kotáchrién ndo José ko ndachro ndo ángel:

—Tingatjen, satiko'a ichjan ko janée xjan, satjinta tjanya Egipto. Ko nti'a tinteenta ti xrondachrjanjan jan'an, ixi xi Herodes tjaun xa tsen'en xjan.

¹⁴Tjume'e ndo José kuaya ndo ko sabikao ndo ichjan ko janée xjan, tiie me'e kua sen cha'o sakjui sen tjanya Egipto. ¹⁵Nti'a bake'e sen, kuenjan xi Herodes. Jaña kon'en ixi jaña tsichronga sen kuanichjaxin ndo Dio: “Tjanya Egipto bake'e chjan'na ko jan'an kuiya'a xjan.”

Xi Herodes kuetuan'an xa ixi tsen'en ichjan

¹⁶Hora kono'e xi rey Herodes ixi sen nchekuanxin nchanotsé

íkjan'i sen xranchi kuetuen'en xa sen, me'e xi Herodes tsango koñao xa ko kuetuan'an xa ixi tsen'en kain xjan xi, xjan xrachóna'i yuu nano ste tjanya Belén ko xjan ste ngande'e tjanya kaxon. Jaña kuetuan'an xa ixi jixraxaon xa nge'e ndachro sen nchekuanxin nchanotsé. ¹⁷Ja'in kon'en ixi ti tsikjin ndo Jeremías, ndo kuanichja chijnie Dio, nchakon tsindachro ndo:

¹⁸Ja'in kuin'en chujni téé naa sen nichjaxin tjanya Ramá, tsango kuyako sen ko tsango tsjanga sen.

Me'e nchri Raquel jitsjangaxin chjen'en nchra.

Ko tjaun'a nchra ixi xrojan ngisen sinchecháxin nchra ixi ó tsikinteken'en chjen'en nchra.

Jaña jitaxin xroon.

Kjanxin sen tjanya Egipto

¹⁹Nti'a kuintee sen tjanya Egipto kuenjan xi Herodes ko naa ndo ángel ne'e Ncháina konoxin ndo ngajin ndo José ngaya kotáchrién ndo ko ja'in ndachro ndo:

²⁰—Tingatjen ko satiko'a ichjan ko janée xjan, ikjannta tjanya Israel ixi ó ndakuen'en ni tjaun xrokóña xjan.

²¹Ko tjume'e ndo José kuaya ndo ko sabikao ndo xjan ko janée xjan tjanya Israel.

²²Ko kono'e ndo José ixi xi Arquelao, chjen'en xi Herodes, tetuan'an xa nunte Judea, ti

baketuan'an ndotée xa, xronka ndo José ixí xrokjui ndo nti'a. Ko ixí tsichronga ndo Dio ixí kotachrin, méxin sakjui sen nunte tikinixin'en Galilea. ²³*Ko tjanya ndatin'in Nazaret, nti'a kuintee sen. Jaña kon'en ixí jaña tsichronga sen kuanichjixin ndo Dio ó sa'ó ko tsindachro sen ixí ndo Jesús xrojuinchekin'in na ndo nazareno.

Ndo Juan Bautista nichja ndo chijnie ndo Dio

(Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17;

Jn. 1:19-28)

3 ¹Nchakon me'e ndo Juan Bautista kuiji ndo ti jii ijna nchese nunte Judea, nti'a nichja ndo chijnie ndo Dio ²*ko ja'in nichja ndo:

—Ikjan titikaonnta ndo Dio ixí ó tuinxin tsonoxin juachaxien ndo.

³Ndo Juan, me'e ndo tsindachro ndo Isaías:

Tée naa sen tuyako ti jii ijna:

“Nchekonchjiannta cha'o tsj'xin Ncháina

ko nchenataoxinnta cha'o.”

⁴Ko manta jitsáa ndo Juan Bautista tsikonchjianxin chjuen kucamello ko naa tjua jingatoxin ndo. Ko ti bajine ndo jeoxón kuxru'a ko tsjeen kunoa, kuntajie. ⁵Ko bakiji chujni Jerusalén ko ni

Judea ko kueya chujni tjanya ste ngande'e inda Jordán ko baki'en na ti kuandachro ndo.

⁶Ko kuachronga na ti ndako'a juinche'e na ngajin ndo Dio ko tjume'e ndo Juan bikitée ndo na ti jii ndajitinga ndatin'in Jordán.

⁷*Ko bikon ndo Juan ixí kueya xi fariseo ko xi saduceo kuiji xa ixí tjaun na tsikitée xa kaxon, méxin, ndachro ndo:

—Ja'anta tsikachrjenixinnta kunchee, ŷngisen ntatjunta satsinge'enta juañaue ndo Dio ti ó tuinxin tsij? ⁸Xrokonda ixí nduaxin tsjakonta ixí ó ti

jian rinche'enta ko titikaonnta Ncháina. ^c ⁹*Ko xrondachro'anta ixí kuachrjenixinnta ndo

Abraham ko jaña sinchejiénta asáanta ixí jan'an ntatjunta ixí ixro ji'i chao ndo Dio sinchéña ndo chujni tsachrjenixin

ndo Abraham. ¹⁰*Ko jacha ó jichón'en jacha xrochrijinxin nue'e ntayua ixí kain ntaa tajon'a itu jian xrokonda xrochrijin ntaa

ko xroche ntaa. ¹¹Ko nduaxin tjakonta ixí juincheni'anta

ti ndako'a juinche'enta ko jan'an inda bikitéexinta. Ko ícha tjume'e tsij inaa ndo ícha tetuan'an, ko jan'an tikinixinna'i

tsiki'an katée ndo, ko je'e ndo tsikitéxinnta ndo Espíritue

ndo Dio ko xro'i. ¹²Ko je'e ndo ó jitika'o ndo kachrintue ndo

^c **3:8** *Ncháina* Señor *Ncháina* Jesús o *Ncháina* Dio

2:23: Mr. 1:24; Lc. 2:39; Jn. 1:45. **3:2:** Mt. 4:17; Mr. 1:15. **3:7:** Mt. 12:34; 23:33.

3:9: Jn. 8:33. **3:10:** Mt. 7:19.

tsjenduaxin ndo noatrigo ko tsinchexin ndo no ti xineno ko tsake'e ndo noa ti jii ntane'to ko xineno tsjaaka ndo xineno, ko xro'i me'e nai'a tsanga xro'i.

Xranchi bikitée ndo Jesús
(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)

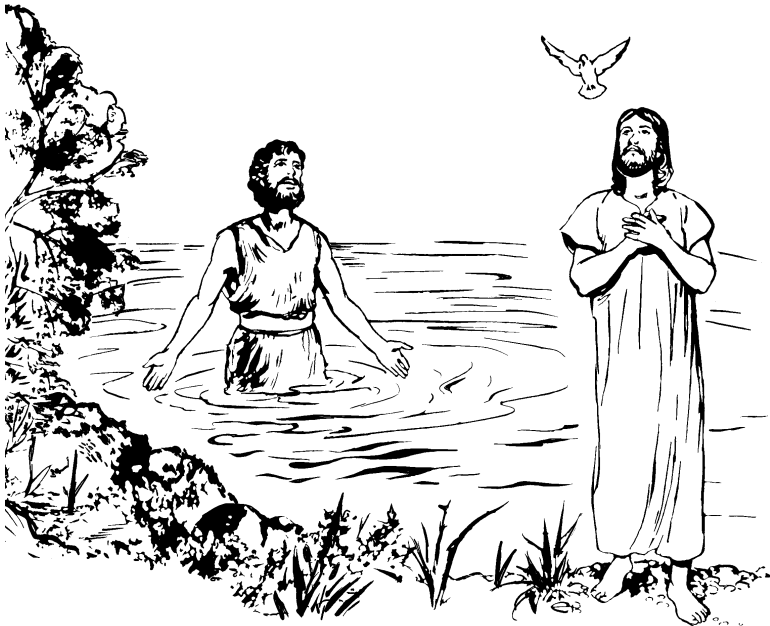
¹³Ndo Jesús kuxin ndo nunte Galilea ko kuiji ndo ti jii ndajitinga ndatin'in Jordán ti jii ndo Juan Bautista ixi tsikitée ndo Jesús. ¹⁴Ko ndo Juan tjaun'a ndo tsikitée ndo ndo Jesús ko ja'in ndachro ndo:

—Xrokonda ja'anta tsikiténinta jan'an, ko ja'anta tji'linta ngajin ixi jan'an tsikitéenta.

¹⁵Ko ndo Jesús juatingéxin ndo:

—Jaña xrokonda sinche'ena jai, ixi jaña tsitikaonna kain ti kuetuan'an ndo Dio.

Me'e ndo Juan kuitikaon ndo. ¹⁶Ko ndo Jesús bikitée ndo, tuinxin xenduaxin ndo inda ko me'e xitje'e ngajní^d ko bikon ndo Espíritue ndo Dio xingajin xranchi naa kuntúá ko bake'e ngata'a ndo. ¹⁷*Ko tuinxin

© 1996 David C. Cook

Bikite ndo Jesús
(Mt. 3:15)

^d 3:16 ngajní cielo

3:17: Mt. 12:18; 17:5; Mr. 1:11; Lc. 9:35.

kuin'enni naa téé séen kuixin ngajni ko ndachro:

—Ji'in chjan'na tsango tjua'a ko juaxruxin ritjen ngajin xjan.

Xixron'anxrée tjaun xa tsakaon xa ndo Jesús

(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

4 ¹*Tjume'e Espiritue ndo Dio bikao ndo Jesús ngata'a ijna nchese ko nti'a Xixron'anxrée tjaun xa tsakaon xa ndo Jesús. ²Bake'e ndo ijna, ko yuukan nchakon ko tiie juinchekatsé ñao ndo junta, méxin kuen'en ndo junta. ³Ko Xixron'anxrée konchjiñe'e xa ti jii ndo Jesús ixi tjaun xa tsakaon xa ndo, méxin ndachro xa:

—Siá nduaxin ja'a Chjen'en ndo Dio, ndache ixro me'e xrokjan xro nutja.

⁴Ko je'e ndo juatingéxin ndo:

—Jitaxin xroon chijnie ndo Dio: “Je'a je'o nutja tsehónxin chujni. Kaxon kain chijnie ndo Dio, me'e tsehónxin chujni.”

⁵Tjume'e Xixron'anxrée bikao xa ndo Jesús tjanya tsango tjúá, tjanya Jerusalén, ko juinchengajin'in xa ndo ti ícha nui ngata'a ni'ngo, ⁶ko ndachro xa:

—Siá nduaxin ja'a Chjen'en ndo Dio, chrinka ti nunte ixi jitaxin xroon chijnie ndo Dio:

Je'e ndo tsetuen'en ndo sen ángel tixinixin'en ndo

ixi xrotsengia sen

ixi tsontengíxin'a tutáa ixro.

⁷Ko je'e ndo Jesús juatingéxin ndo:

—Kaxon ndachro chijnie ndo Dio: “Tsaké'a naa nge'e ixi tsikuan á chao sinche'e ndo Dio.”

⁸Ko íjngo nchakon bikao xa ndo Jesús ngata'a ijna ícha noi ko juako'e xa ndo kain tjanya jii ngata'a nunte xasintajni^e ko kain nge'e ti tjintee chóna na. ⁹Ko ndachro Xixron'anxrée:

—Kain ji'i xrotjá'a siá ja'a tsake'exian ntatuchi'ian ko xrochjánana juasiaa.

¹⁰Tjume'e je'e ndo Jesús ndachro ndo:

—Satjia ja'a Xixron'anxrée, ixi ndachro xroon chijnie ndo Dio: “Je'o Ncháa ndo Dio xrokonda xrochje'é ndo juasaya ko je'o ngajin je'e ndo tsitikaoan.”

¹¹Ko Xixron'anxrée ngaxiton xa ko tjume'e kuii kaxin sen ángel ngajin ndo Jesús ko kuayakon'en sen ndo.

Ndo Jesús juangíxin ndo xrée ndo nunte Galilea

(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)

¹²*Nchakon ndo Jesús kuin'en ndo ixi ndo Juan xraxin'in na ndo ndo'achjiso, je'e ndo ikjan ndo nunte Galilea. ¹³*Ko kuitue'a ndo tjanya Nazaret; sakjui ndo tjanya Capernaum, tjanya me'e jii ngande'e ndachaon tjenka

^e 4:8 xasintajni mundo

4:1: He. 2:18; 4:15. 4:12: Mt. 14:3; Mr. 6:17; Lc. 3:19, 20. 4:13: Jn. 2:12.

nunte Zabulón ko Neftalí. ¹⁴Ja'in kon'en xranchi ti tsikjin ndo Isaías chijnie ndo Dio. Ja'in tsindachro ndo:

¹⁵Nunte Zabulón ko nunte Neftalí ti jii cha'o ngande'e ndachaon tuenxin ndajitinga ndatin'in Jordán, nunte Galilea ti ste ni chúxin'a ndo Dio.

¹⁶Chujni tjanya ste naxixe'e bikon na ijíe xro'i, ko ni ste ti jii tsa'on ne'e xichononte,^f xro'i bingasáñe'e na.

¹⁷*Ko nchakon me'e kuaxi juako ndo Jesús ko kuandachro ndo:

—Tintu'enta ti ndako'a kuanche'enta ixi juachaxien ndo Dio jii ngajní ó tjenkanta jii.

Ndo Jesús kuiye'e ndo noó sen kuatse kuchee ti jii ndachaon
(Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)

¹⁸Ndo Jesús jitatsinga ndo ngande'e ndachaon ndatin'in Galilea, nti'a bikon ndo yuu sen, sen me'e kichuu sen, naa ndo ndatin'in Simón ko kuanchekin'in na ndo Pedro, ko ndo kichuu ndo ndatin'in ndo Andrés. Je'e sen stetánka sen nocha'a ngangi inda, ko kuansengi sen kuchee ixi je'e sen ixra me'e kuanche'e sen. ¹⁹Ko ndo Jesús ndache ndo sen:

—Xrokuiinta rua'naninta ko jan'an sintakuan'annta xronichje'enta chujni me'e tsitikaon na najan'an, ko xrokjui xranchi xrotsénta kuchee.

²⁰Ko tuinxin kuintu'e sen nocha'a ko rué'e sen ndo.

²¹Ko kuiji ndo Jesús ícha ndá'a bikon ndo íjngo yuu sen, ko sen me'e kaxon kichuu sen, naa ndo ndatin'in Jacob ko inaa ndo ndatin'in Juan, yui sen chjen'en ndo Zebedeo ko yui sen stekao sen ndotée sen ngaxin'in ntábarco ixi stetjaun sen nocha'a tséxin sen kuchee. Tjume'e ndo Jesús kuiye'e ndo sen. ²²Ko je'e sen tuinxin kuintu'e sen ntábarco ko kuintu'e sen ndotée sen ko rué'e sen ndo Jesús.

Ndo Jesús nchekuen'en ndo kueya chujni
(Lc. 6:17-19)

²³*Ndo Jesús kuaji ndo nchiji nunte Galilea ko banchekuen'en ndo chujni ngaxin'in ningue ni israelita ngujngu tjanya ti bakiji ndo ko kuanchekuen'en ndo na chijni natjúá ti tetuan'an ndo Dio ko kuanchexruen'en ndo kain ichin ko kain ti tiín na.

²⁴Ko kain ti ixra jian kuanche'e ndo, me'e kono'e ni ste nunte Siria ko bika'o na kain ni kuachónnda ngixe'i ichin ko ni chónnda espíritue Xixron'anxrée, ni bakendáa, ko ni jua'i itji, ko

^f4:16 *xichononte* muerte

4:17: Mt. 3:2. 4:23: Mt. 9:35; Mr. 1:39.

ndo Jesús juinchexruen'en ndo na. ²⁵Ko kueya chujni kuarue'e na ndo Jesús, ni nunte Galilea ko ni tjajna Decápolis ko ni tjajna Jerusalén ko nunte Judea ko ni kuixin tuenxin ndajitinga ndatin'in Jordán.

**Ndo Jesús nichja
ndo ngata'a ijna**

5 ¹Ndo Jesús bikon ndo ixi xejo kueya chujni, me'e kuajin'in ndo ngata'a ijna ko nti'a bake'e ndo nunte. Ko kaxon sen teyuu kuarue'e ndo, konchjiñe'e sen ngajin ndo. ²Tjume'e ndo Jesús kuaxi nichja ndo ko ja'in ndachro ndo:

Sen chaxro tsake'e
(Lc. 6:20-23)

³—Juaxruxin tsake'e sen xraxaon ixi nduaxin xrokonde'e sen ndo Dio ixi sen me'e tsayé'e sen juachaxin tsintee sen ti tetuan'an ndo Dio.

⁴Juaxruxin tsake'e kain sen stechíin ixi xrojan nge'e ti ndako'a kon'en sen, ko je'e ndo Dio tsajon ndo juachaxin ixi juaxruxin tsintee sen.

⁵Juaxruxin tsake'e sen nchejié'a aséen ixi je'e sen tsayé'e sen nunte ti ó ndachro ndo Dio tsajon ndo.

⁶Juaxruxin tsake'e kain sen tjajun xranchi xrojuine o xrokui'i chijnie ndo Dio ixi je'e ndo Dio tsajon ndo ti jian गया aséen sen.

⁷Juaxruxin tsake'e sen tingijna sen kichuu, jaña ndo Dio kaxon tsikonóe'e ndo sen.

⁸Juaxruxin tsake'e sen kuitikaon ko juinchetjúá aséen ixi je'e sen nduaxin tsikon sen ndo Dio.

⁹Juaxruxin tsake'e kain sen stetingijna ixi tsinteketo'a chujni ko ndo Dio sinchekin'in ndo sen chjen'en ndo.

¹⁰*Juaxruxin tsake'e sen chinga nchekao na ixi titikaon sen nge'e tjajun ndo Dio, me'e je'e sen tixinixin'en sen ngajni ti tetuan'an ndo Dio.

¹¹*Juaxruxin take'é ja'anta ti chinga tuyaku'anta na ko ningakon'annta na ko tjangi'anta na ixi kondanaxin jan'an.

¹²*Chá'anta ko juaxruxin take'énta ixi ja'anta tsaye'enta naa nge'e ícha jian jii ngajni. Ixi jaña juinchekao na sen sa'ó, sen kuanichja chijnie ndo Dio.

**Ja'anta xranchi xijnta, ko
xranchi xro'i tingasáña**
(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)

¹³*Xranchi xijnte'e nunte xasintajni me'e ja'anta, ko siá xijnta ijni'a xijnta, ¿xranchi tsojnixin xijnta íjngo?, ko jaña íxro'an tsonda xijnta, tsintji xijnta, ko tsingatjangi na xijnta.

¹⁴*Xro'i tingasáñaxin nunte xasintajni me'e ja'anta. Naa tjajna jii ngata'a naa ijna jua'i

tsemá tjanya. ¹⁵*Xro'an ngisen sinchekakiin naa xro'i ko tsake'e sen xro'i ngangí naa chikute. Na'i, xro'i take'e xro'i noi ngata'a naa ntāa ixi sinchengasáña xro'i kain chujni ste nchia. ¹⁶*Jaña ja'anta kaxon nchengasáñe'enta kain chujni jii ngandajinnta, me'e tsikon chujni ti jian nche'enta, jaña je'e n̄ tsajon n̄ juasaya ngajin Ndotáina jii ngajní.

Ndo Jesús tjako ndo ley kuetuan'an Ncháina

¹⁷'Ja'anta xraxaon'anta ixi jan'an jui'i ixi sintama'a ley kuajon ndo Moisés ko ti nge'e ndachro ikaxin sen nichja chijnie ndo Dio. Na'i. Jan'an jui'i ixi tsitika'on kain ti kuetuan'an ndo Dio ko sintakuan'annta nge'e xrondachro chijni me'e. ¹⁸*Ko nduaxin xrontatjunta ixi xratsatsinga'i ngajní ko nunte xasintajni, xro'an ley kuetuan'an ndo Dio tsoomé'e, ko ní naa letra tsachrjende'a. Na'i, kain ti ndachro chijni, me'e xrokonda tson'en. ¹⁹Ko ngisen tsitikaon'a ko sinche'a ti ndachro ley kuetuan'an ndo Dio, maski naa ley nchíín tsitikaon'a sen, ko jaña sinchekuen'en sen chujni, kaxon nchion juasie ndo Dio tsayé'e sen ti jii ngajní tetuan'an ndo Dio. Ko siá ndako tsitikaon sen ley kuetuan'an ndo Dio ko jaña sinchekuen'en sen chujni, ijié juasie ndo Dio tsayé'e sen nti'a

ti jitetuan'an ndo Dio, ²⁰Méxin, jan'an ntatjunta xrokonda tsango jian tsitikaonnta ndo Dio ícha ixi ni fariseo ko ni tjako ley kuetuan'an ndo Dio, ko siá sinche'anta ícha jian jua'i tsixin'innta ti tetuan'an ndo Dio.

Ndo Jesús juako ndo kondee juañao
(Lc. 12:57-59)

²¹'Ja'anta ó kuin'ennta ti kuituen'en sen sa'ó: "Jua'i naatsónaxónnta ni kichuunta, ixi ngisen sinche'e jaña tsitsingata'a sen ijié." ²²Ko jan'an ndachrjan siá xrojan ngisen xraningakon'en sen sen kichuu, sen me'e tsitsingata'a sen ijié. Ko ngisen tsenge'e kichuu teka, sen me'e, ni tetuan'an tsjankata'a n̄ sen ijié. Ko ngisen xrondache sen kichuu ixi tsinchetjáña jaa sen, sen ndachro me'e satsji sen ngangí xro'i kain nchakon. ²³Méxin siá tsiku'unta naa nge'e tsajonxinnta juasianta ngajin ndo Dio ngaxin'in ni'ngo ko nti'a xroxraxonnta ixi xrojan sen kichuunta toña'o'anta sen, ²⁴nti'ao tintu'enta nge'e ritikuunta ngata'a altar, ko itjinta, tjaunnta sen ko tjanche'enta sen juatitjáña kondeexin nge'e kuetonta. Tjume'e ikjannta ko tájonnta ti bikuunta ngajin ndo Dio. ²⁵'Siá xrojan ngisen kuichro ijié kontraanta, cháña tuinxin tjaunnta sen ko nchekonchjianta

ti stetoñaoxinnta ixi xraya'onta cha'o, ko xratjaso'anta ti jii xi nchéña ijie bā tsituan'an xa xi policia xroxaxin'innta xa ndo'achjiso. ²⁶ Ko nduaxin ntatjunta ixi tsachrjexin'anta ndo'achjiso tsjengajanta 'nā kain ti tasinkanta.

Ndo Jesús juako ndo ijie tama ni chóna inaa nchri o inaa xi

²⁷ 'Ja'anta kuin'ennta chijni tsikitue'en sen sa'ó ja'in ndachro: "Chonda'inta inaa nchri, nchri je'a nchrinchri'anta o je'a xixi'anta." ²⁸ Ko jan'an ndachrjan ngixe'li naa xi xrotsje'e xa inaa nchri ko tsingakuenxin xa nchra, me'e ó juinche'e xa ti ndako'a ngaya aséen xa.

^{29*} Méxin siá ikuan ndatsjonxin jian sintekateya ixi sinche'e ti ndako'a, cháña tantsjengia ko ndá'a tjanka, ixi cháña tsitjáña tu'o cuerpoa ko je'a tsitjáña nchijí ja'a ti jii xro'li nai'a tsanga. ^{30*} Ko siá tjáa ndatsjonxin jian sintekateya ixi sinche'e ti ndako'a, cháña tonchrijian tjáa ko ndá'a tjanka ixi cháña tsitjáña tu'o cuerpoa ko je'a tsitjáña nchijí ja'a ti jii xro'li nai'a tsanga.

Ndo Jesús ko sen tsikute'e

(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18)

^{31*} Kaxon kuituen'en sen sa'ó ixi ngisen ítjaun'a janchri'e, chao tsonchjian naa xroon tsintuexin

kichuu sen. ^{32*} Ko jan'an ndachrjan ixi ngixe'li xi ítjaun'a nchrinchri'e xa, ko tjaun xa tsintu'e xa nchra, chao, je'o siá nchrinchri'e xa juincheye'e nchra xa ixi inaa xi. Siá na'li, me'e je'e xa xranchi xrojuinchekateya xa nchra sinche'e nchra ti ndako'a. Ko xi tsute'e naa nchri, nchri tsikintu'e xixi'e, xi me'e tsama xa ijie kaxon, xranchi naa xi kuejuakao inaa nchri.

Ndo Jesús juako ndo ixi jua'i sincheyani ixi je'e ndo

³³ Kaxon tsikin'ennta ti kuetuen'en sen sa'ó: "Take'anta ndo Dio xranchi nduaxin xrojuinche'enta ti ndachronta ko nche'anta; ja'anta xrokonda sinche'enta ti tsindachronta ngajin Ncháina." ^{34*} Ko jan'an ndachrjan ixi jua'li tsakéenta ndo Dio ko nche'anta ti ndachronta o ngixe'li naa nge'e ti jii ngajní ixi ngajní me'e ntaxitueen ndo Dio, ti tetuanxin ndo. ³⁵ Ko kaxon jua'li tsakéenta nunte xasintajni ko nduaxin'a sinche'enta ixi ngata'a nunte nti'li take'e tutée ndo Dio, ko jua'li xronichjixinnta ixi tjajna Jerusalén ixi tjajna me'e tjajné ndo Dio, ndo Rey tsango tetuan'an. ³⁶ Ko kaxon jua'li tsakéexinnta jáanta ko nduaxin'a sinche'enta ti ndachronta, ixi ja'anta chonda'inta juachaxin xronachronta ixi naa xrajaanta

5:29: Mt. 18:9; Mr. 9:47. 5:30: Mt. 18:8; Mr. 9:43. 5:31: Mt. 19:7; Mr. 10:4.
5:32: Mt. 19:9; Mr. 10:11, 12; Lc. 16:18; 1Co. 7:10, 11.
5:34 a: Stg. 5:12; b: Mt. 23:22.

tsontjúá xra o tson tie xra.
³⁷Méxin nchakon xron dachron ta
 jaán, jaán tson'en, o síá
 xron dachron ta na'í, na'í tson'en
 ixi kain ti ícha xron ichjanta, me'e
 nchekateyanta Xixron'anxrée.

**Ndo Jesús juako ndo
 ixi jua'i tsjenge'eni**
 (Lc. 6:29-30)

³⁸'Ó kuin'ennta ixi kuandachro
 sen sa'ó síá kuande'ena iton
 ikonnta, ja'anta kaxon tande'enta
 iton ikon na. Ko síá iton
 kuantsjexin na nenonta, ja'anta
 kaxon tande'enta iton neno na.
³⁹Ko jan'an ndachrjan tetoko'inta
 ni ña'í, ko síá xrojan ni me'e
 tsande'e na itja na ngaya ikonnta,
 ndatsjonxin jian, takéenta ti
 ndatsjonxin ikjon kaxon. ⁴⁰Siá
 xrojan ni ña'í tsichro na ijie
 ixi tjaun na tsantsja'anta na
 camisaanta, tájonnta kaxon
 chamaranta. ⁴¹Ko síá xrojan ni
 tjaun tsamanta ti iye jitikao na
 naa kilómetro, ja'anta tiku'unta
 yuu kilómetro. ⁴²Siá xrojan ni
 tsjanchaka'a ngajinnta, chje'énta
 na, ko síá xrojan ngisen tjaun
 sinchekjennta na xrojan nge'e,
 tájonnta.

**Ndo Jesús juako ndo ixi
 xrotjue'ena chujni ningakoína**
 (Lc. 6:27-28, 32-36)

⁴³'Ó kuin'ennta kaxon ti
 kuandachro sen: "Tjue'enta ni

tjua'anta ko ningakon'ennta
 ni ningakon'annta." ⁴⁴Ko
 jan'an ntatjunta ixi tjue'enta ni
 ningakon'annta, ko ndachenta
 ndo Dio sinchenchaon⁸ ndo
 ni ndako'a nichja'anta, ko
 tingijnanta ni ningakon'annta,
 ko ndachenta ndo Dio ixi
 sinchemé'e ndo ti ndako'a
 juinta'anta na ko ti chinga nichja
 na ixi ja'anta ko ti benginta
 na. ⁴⁵Me'e ja'anta xrokjannta
 chjen'en Ndotáina jii ngajní,
 ndo tetuan'an tsachrje chjiixro
 ngata'a ni titikaon ndo ko ngata'a
 ni ña'í, ko kaxon nchekania ndo
 ichrin ngata'a ni jian nche'e ko
 ni ndako'a nche'e. ⁴⁶Siá ja'anta
 je'o tjue'enta ngisen tjua'anta,
 ¿nge'e tsjachanta ixi me'e? Ixi
 ni tjejo tomi ne'e xi tetuan'an
 jaña nche'e na kaxon. ⁴⁷Siá je'o
 jian nichje'enta sen kichuunta,
 ¿á jian rinche'enta, richron ta?
 Jaña nche'e ni chúxin'a ndo
 Dio kaxon. ⁴⁸Méxin tsango jian
 ko ndako nche'enta kain nge'e
 xranchi Ndotáinta jii ngajní, jian
 nche'e je'e ndo ko jian ndo.

**Ndo Jesús juako ndo kondee
 ti jian tsingijnani chujni**

6 ¹*Tingijnal'inta ni
 xrokonde'e ixi je'o
 tjaunnta tsikon chujni ti jian
 rinche'enta. Siá jaña sinche'enta,
 Ndotáinta jii ngajní tsajon'a
 ndo nge'e tsjachanta. ²Méxin

⁸5:44 *sinchenchaon* bendecir
 6:1: Mt. 23:5.

nchakon tsingijnanta naa ni nóa, ndache'anta ikaxin chujni nge'e juinche'enta. Nche'anta xranchi nche'e ni tjako inaa ikon. Nchakon ste na गया cha'o o ni'ngo, tingijna na ni nóa ixi tjaun na tsikon chujni nge'e nche'e na ixi jaña xrondachro chujni ixi tsango jian je'e na. Ko jan'an ndachrjan ixi ni me'e ó kuayé'e na ti tikinixin'en na. ³Ko ja'anta nchakon tsingijnanta naa ni nóa, imao nche'enta, ko sen ícha tjentonta tsonoe'a sen. ⁴Imao tingijnanta ni nóa ko ndotánta jii ngajní, ndo tsje'e nge'e nche'enta imao, je'e ndo tsajon ndo nge'e tsjachanta ixi ti jian juinche'enta.

**Ndo Jesús juako ndo xranchi
xronichjani ngajin ndo Dio**
(Lc. 11:2-4)

⁵ *'Ko nchakon ja'anta xronichje'enta ndo Dio, nche'anta xranchi nche'e ni tjako inaa ikon, ni me'e nche'e na juaxruxin siin na nichje'e na ndo Dio ngaxin'in ni'ngo ko गया cha'o, ixi jaña tsikon chujni nge'e stenche'e na. Ko jan'an ndachrjan ixi ni me'e ó chónnda na nge'e tikinixin'en na. ⁶Ko ja'anta nchakon xronichje'enta ndo Dio, tixin'innta ndointa, tije'enta ntachja ko nti'a nichje'enta ndo imao. Ko je'e ndo ó jitsje'e ndo nge'e nche'enta imao ko je'e ndo tsajon ndo nge'e jian tsaye'enta.

⁷Ko nchakon nichje'enta ndo Dio, nichja'inta xraje'o ko xraje'o chijni, xranchi nche'e ni chúxin'a ndo Dio, ixi je'e na xraxaon na ixi siá itsjé xronichja na, me'e tsin'en ndo Dio. ⁸Ja'anta nichja'inta xranchi nche'e je'e na ixi Ndotánta ó no'e ndo nge'e xrokonda'anta maski xratjanche'anta ndo. ⁹Ja'anta ja'in nichje'enta ndo Dio:

Ndotána, ja'anta ritjennta ngajní, tsango tjúá ja'anta.

¹⁰ Jan'anna tja'onna tsji'inta tsetuan'annta ngata'a nunte nti'i

ko tson'en xranchi xrondachro ja'anta ngata'a nunte nti'i, jaña kaxon tson'en ngajní.

¹¹ Tájonnta nutja sinena jai.

¹² Ko ja'anta nchemé'enta kain ti ndako'a junta'ana xranchi jan'anna ntamá'ana गया aséenana ti ndako'a juinchenana ikaxin chujni.

¹³ Tintue'anta ixi ti ndako'a sinta'ana, ko tájon'anta juachaxin ixi xrojan nge'e sinchenana Xixron'anxrée ixi ja'anta tituan'annta kain nge'e ko chondanta ijie juachaxin kain nchakon. Jaña tson'en.

¹⁴ *'Ko siá ja'anta sinchemé'enta गया asáanta ti ndako'a junta'anta na, kaxon Ndotánta jii ngajní sinchemé'e ndo ti ndako'a juinche'enta. ¹⁵Ko siá ja'anta

sinchemé'anta ngaya asáanta ti ndako'a junta'anta na, kaxon Ndotánta jii ngajní sinchemé'a ndo ti ndako'a juinche'enta.

Ndo Jesús juako ndo kondee ti sinchekatsé ñaoni jinta

¹⁶'Ja'anta nchakon sinchekatsé ñaonta jinta, nche'anta xranchi nche'e ni tjako yuu ikon, ixi je'e na juichenchín ikon na, me'e jaña tsikon chujni ixi je'e na jinchekatsé ñao na jinta. Jan'an nduaxin ntatjunta ixi ni me'e ó kuayé'e na ti tikinixin'en na. ¹⁷Ja'anta nchakon rinchekatsé ñaonta jinta, néma ikonnta ko jian tonchjiannta ¹⁸ixi jaña tsonoe'a chujni ixi ja'anta rinchekatsé ñaonta jinta. Je'o Ndotánta jii ngajní tsono'e ndo, ko je'e ndo jitsje'e ndo ti imao rinche'enta, je'e ndo tsajon ndo naa nge'e tsjachanta.

Ngajní jii kain ti nduaxin tjintee
(Lc. 12:33-34)

¹⁹*Tasintja'inta ti tjintee jii ngata'a nunte nti'i, ixi nti'i tili kuchji ko itjo kain nge'e, ko xiche'e chao tixin'in xa ndointa ko tsee xa ti tjintee chondanta. ²⁰Cháña ngajní tasintjanta kain ti tjintee ixi nti'a kuchji xro'an nche'e ba, ko nti'a xro'an nge'e itjo, ko xiche'e jua'i tsee xa. ²¹Ixi ti no jii ti tsango tjintee chondanta, nti'a tsake'e asáanta kaxon.

Xro'i tingasáña'anta

(Lc. 11:34-36)

²²'Ikonnta me'e nchengasáña'anta. Méxin, siá jian ikonnta, jian tsingasáña nchijí ja'anta. ²³Ko siá ikonnta je'a jian, kaxon nchijí ja'anta naxixe'e tsake'enta. Ko siá xro'i chondanta je'a xro'i jian tingasáña, tsango naxixe'e tsake'enta.

Ndo Dio ko tomi

(Lc. 16:13)

²⁴'Xro'an ngisen jian sinche'e ixra ngajin yuu nché; xroningakon'en sen naa nché sen o xrotjue'e sen inaa nché sen, kaxon tsango jian sinche'e sen ixra ngajin naa nché sen ko ngajin inaa nché sen, na'i. Jua'i sinche'eni ixra ngajin ndo Dio ko xrotjue'eni tomi.

Ndo Dio tayakon'en ndo chjen'en ndo

(Lc. 12:22-31)

²⁵'Jan'an ntatjunta: Ta'inta juachjaon ixi nge'e sintenta o nge'e tsi'inta o nge'e tsaritsiinta. ¿Á ícha tjintee nge'e ti sintenta ixi ti chondanta juachaxin tsarichonnta? Xraxaonnta ixi ícha tjintee asáanta ko ti chondanta juachaxin tsarichonnta ixi ti tsaritsiinta ko ti sintenta. ²⁶Tsje'enta kuxe, je'e ba tenga'i ba ko tandá'i ba ko tatsin'a ba ti

sine ba, ko Ndotáina jii ngajní tajon ndo nge'e sine ba. Ko ja'anta ícha tjinteenta ixi naa kuxe. ²⁷ ¿Ko ngixe'i ja'anta ixi tsango taanta juachjaon, á me'e ícha tsojinenta xranchi ngusinexin naa metro?

²⁸ ¿Ko sonda tsango taanta juachjaon ixi nge'e tsaritsiinta? Tsje'enta xranchi tangi itsjo. Itsjo me'e nche'a tsjo ixra ko tjaun'a tsjo manta, ²⁹ ko jan'an ntatjunta ixi xi rey Salomón, xi kuachónda tsango itsjé nge'e, kuitsa'i xa xranchi itsjo me'e. ³⁰ Ko siá ndo Dio jaña nchekitsáa ndo ika, ka jai jichón, ko ndúya xroche ka ngaya itja, ¿xranchi sinchekitsá'inta ndo Dio ja'anta ti chuntia'inta ndo? ³¹ Méxin, ta'inta juachjaon, ko ndachro'anta ixi nge'e sintenta o nge'e tsi'inta o nge'e tsaritsiinta, ³² ixi chujni chúxin'a ndo Dio tsango taa na juachjaon ixi me'e. Ko Ndotáina jii ngajní, je'e ndo ó no'e ndo nge'e xrokonda'anta.

³³ Sa'ó tjéenta juachaxien ndo Dio ko nche'enta ti jian, ko tjume'e je'e ndo tsajon ndo kain nge'e xrokonda'anta. ³⁴ Ko ta'inta juachjaon nge'e tson'en ndúya ixi nchakon ndúya, nchakon me'e noa'inta nge'e juachjaon tsika'o.

Tjankata'inta ijie ngajin chujni

(Lc. 6:37-38, 41-42)

7 ¹ Tjankata'inta ijie ngajin ikaxin chujni ixi jaña ndo Dio kaxon tsjangata'inta ndo

ijie. ² *Ndo Dio tsjankata'a ndo ijie ngajinnta xranchi ja'anta tsjankata'anta ijie ngajin ikaxin chujni. Ko xranchi sinche'e ja'anta jaña kaxon ndo Dio sinche'e ndo ngajinnta. ³ Ja'anta tikonnta naa xineno jingi ikon sen kichuunta ko tikon'anta naa ntasiji jingi ikonnta. ⁴ Ko siá ja'anta chondanta naa ntasiji jingi ikonnta, ¿xranchi xrondachenta sen kichuunta ixi ja'anta tsantsjengínta xineno jingi ikon sen? ⁵ Ja'anta ti yuu ikonnta nichjakuanta, sa'ó tantsjenginta ntasiji jingi ikonnta ko tjume'e chao tsikonnta tsantsjengínta xineno jingi ikon sen kichuunta.

⁶ 'Chje'anta kunia kain ti tjúá tikinixin'en ndo Dio ixi ba xrokjan ba ngajinnta ko sina'anta ba ko naatsónaxónnta ba. Kaxon chje'anta kuchinga ixro tjintee ndatin'in perla ixi ba tsingatjangi ba ixro.

Tjanchianta ko tjéenta ko tinganta ntachja

(Lc. 11:9-13; 6:31)

⁷ Tjanchianta ko ndo Dio xrotjáanta ndo nge'e tjaunnta. Tjéenta ko tsinchiínta. Tinganta ntachja ko xroxitje'e ntachja. ⁸ Ixi ngisen tjanchia, tayé'e sen, ko ngisen tjée, titja sen, ko ngisen tinga ntachja, xitje'e ntachja.

⁹ '¿Á xrojan ja'anta, xrochje'énta chjan'anta naa ixro sine xjan, siá jitjanchia xjan naa nutja? ¹⁰ Q,

¿xrochje'énta xjan naa kunchee sine xjan, siá juanchia'anta xjan naa kucheé? ¹¹Ko ja'anta ña'inta, ko no'anta chje'énta chjan'anta nge'e ti jian, Ndotáina jii ngajní ícha jian ndo, ko je'e ndo tsajon ndo nge'e ícha jian tsayé'e sen tjanchia ngajin ndo.

¹²*Ja'anta nchekuunta chujni xranchi tjaunnta sinta'anta na ixi jaña kuetuan'an ley ne'e ndo Moisés ko jaña ndachro xroon tsikjin sen kuachronga chijnie ndo Dio.

Ntächja tsango ijno

(Lc. 13:24)

¹³Tixixinnta ntächja ijno. Ixi ntächja ko cha'o tsitjáñaxin chujni, yui me'e tsango iton ko kueya chujni nti'a tixixin na. ¹⁴Ntächja ko cha'o tixixinni ngajní, me'e tsango ijno ko tsjé'a sen tixixin ntächja me'e.

Ti itu tajon ntaa, me'e tjatsuanxinni ntaa

(Lc. 6:43-44)

¹⁵Tsje'enta jian ixi kueya ni ndachro ixi je'e na nichja na chijnie ndo Dio ko nduaxin'a. Je'e na tetsáa na xranchi naa kutuchjon, ko ngaya aséen na nche'e na xranchi naa kundanaxra tsango jie'e. ¹⁶Ja'anta jaiko tsichuxinnta na ixi ti nge'e nche'e na, xranchi ntächja'a jua'i tajon ntaa tu uva o tu higo. ¹⁷Méxin,

kain ntaa jian tajon ntaa itu jian, ko ntaa je'a jian tajon ntaa itu xro'an xrée. ¹⁸Naa ntaa jian, ntaa me'e jua'i tsajon ntaa itu xro'an xrée, ko ntaa je'a jian, ntaa me'e jua'i tsajon ntaa itu jian. ¹⁹*Kain ntaa tajon itu xro'an xrée xrokonda xrochrijin ntaa ko xroche ntaa. ²⁰*Ko jaña tsichuxinnta chujni kaxon ixi ti nge'e nche'e chujni.

Kain'a chujni tixin'in ti tetuan'an ndo Dio

(Lc. 13:25-27)

²¹'Kain'a ni xrondachro: "Ja'anta, Nchána", tsixin'in na ti tetuan'an ndo Dio. Je'o sen titikaon ti tetuan'an Ndotána jii ngajní, tsixin'in sen nti'a. ²²Nchakon tsii ti tetuan'an ndo Dio, itsjé sen xrondachro sen: "Nchána, Nchána, jan'anna nichjaxinna nombreanta ko nombreanta kuantsjexinna espíritue Xixron'anxrée ko nombreanta juntaxinna kueya ixra ijié." ²³Ko tjume'e ndo Jesús xrondache ndo sen: "Jan'an chuxin'anta, ndá'a itjinta, ja'anta ti juinche'anta ti ndako."

Ndo Jesús nichjaxin ndo ixi nchia jita'a itjao

(Lc. 6:47-49; Mr. 1:22)

²⁴Méxin ngisen tin'en ko titikaon nge'e ndachrjan, sen me'e ste sen xranchi naa xi xraxaon jian ixi juinchekonchjian xa ndo'a xa ngata'a itjao^h. ²⁵Kuania ichrin,

^h7:24 itjao tepetate, roca

7:12: Lc. 6:31. 7:19: Mt. 3:10; Lc. 3:9. 7:20: Mt. 12:33.

ko koyeé inda tsaaka, ko soji kuii chrinto ngata'a nchia me'e, ko kuitsinga'i nchia ixi ngata'a ixro soji jita'a nchia. ²⁶Ko ngisen tin'en nge'e ndachrjan ko titikaon'a na sen, sen me'e nche'e sen xranchi naa xi ninta ixi juinçekonchjian ndo'a xa ti jii nchese. ²⁷Ko tjume'e kuii ichrin ko koyeé inda tsaaka, ko kuii chrinto ngata'a nchia me'e; méxin kuitsinga nchia, ko tsango ijié juachjaon kon'en ixi ngata'a nchese juinçekonchjian xa nchia. ²⁸*Ko hora juexin nichja ndo Jesús, chujni stetin'en ndachro na ixi tsango ijié juachaxin chónða ndo ko chaxro juako ndo ²⁹ixi juako ndo xranchi naa ngisen tsango ijié tituan'an ko juako'a ndo xranchi ni tjako ley.

Ndo Jesús juinçekxruen'en naa xi chónða chin lepra
(Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)

8 ¹Hora xingajinxin ndo Jesús ijna, itsjé chujni rué'e na ndo. ²Ko konchjiñe'e naa xi ni'e chónða xa ichin lepra ko bake'exin ntatuchi'in xa ngajin ndo Jesús ko ndachro xa:
—Nchána, siá tjaunnta chao sinčekxruananinta —ichro xa.
³Ko tjume'e ndo Jesús bake'e itja ndo ngata'a xa ko ndachro ndo:
—Jaán tja'on. Jai tsachrja'a ichin ji'in.
Ko juexin ndachro ndo jaña, je'e xa tuinxin kuachrje'e xa ichin me'e.

⁴Ko ndo Jesús ndache ndo xa:
—Xro'an ngisen teki'é ji'in.
Je'o itjia ngajin xitaana ko tájuan juasiaa xranchi tsiketuan'an ndo Moisés ixi jaña tsono'e xitaana ixi ó koxruan'an.

Ndo Jesús juinçekxruen'en naa naa chajan
(Lc. 7:1-10)

⁵Nchakon kuixin'in ndo Jesús tjajna Capernaum, konchjiñe'e naa xi capitán ne'e Roma ko kuinóatée xa, ko ja'in ndachro xa:

⁶—Nchána, nía jii naa chán nchexrana ko je'e chán níxin chán ichin jua'i tontengini ko tsango tíin chán.

⁷Me'e ndo Jesús juatingéxinxin ndo:
—Jan'an itsji syntaxruan'an chán.

⁸Ko xi capitán juatingéxinxin xa:
—Na'i, Nchána, jan'an tikinixinna'i tsixin'innta nía. Ja'anta je'o tetuen'ennta ichin tsachrje ichin, ko je'e chán tsoxrúen'en chán. ⁹Jan'an kaxon chonda ngisen tetuanna ko kaxon jan'an chonda xi soldado tetuan'an. Nchakon jan'an tetuan'an naa xi soldado ixi itsji xa xrojan no, je'e xa titikaon xa. Ko jan'an tetuan'an inaa xa tsii xa nda'i, ko je'e xa tii xa. Ko kaxon tetuan'an xi nchexrana xrojan nge'e sinche'e xa, ko je'e xa nche'e xa ti ndachrjan.

¹⁰Ko kuin'en ndo Jesús nge'e ndachro xi capitán, tsango juinche'e ndo juaxruxin nge'e chro xa, ko ndache ndo chujni sterué'e:

—Nduaxin xrontatjunta ixi xro'an ngisen nchijí nunte Israel kuin'an ja'in nichja ko tsango chuntia xranchi xi ji'i. ¹¹*Jan'an ntatjunta ixi tsii kueya chujni, ni tsixin chjuya ko ni tsixin retuya sineka'o na ndo Abraham ko ndo Isaac ko ndo Jacob ti jii nchia tetuan'an ndo Dio ngajní. ¹²*Ko kueya sen tikinixin'en xrobake'e sen nchia ti tetuan'an ndo Dio, sen me'e tsachrxjin sen nti'a, ko nduja tsake'e sen ti naxixe'e ko nti'a xrotsjanga sen ko tseto neno sen ixi tsango xroxronka sen.

¹³Tjume'e ndo Jesús ndache ndo xi capitán:

—Itjia ndúya, ko tson'en xranchi ja'a kuitikaoan.

Ko chán nchexré'e xi capitán hora me'e koxruen'en chán.

Ndo Jesús juinhexruen'en ndo jachée ndo Pedro

(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)

¹⁴Ndo Jesús ikjui ndo ndo'a ndo Pedro ko nti'a bikon ndo janchée ndo Pedro jitsinga jan ko tsango yaa jan súa. ¹⁵Me'e ndo Jesús itsé ndo itja jan ko tuinxin kuachrje'e jan súa, ko jaiko bingatjen jan juincheckonchjian jan nge'e sine sen.

Ndo Jesús juinhexruen'en ndo kueya sen ni'e

(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)

¹⁶Ko tiie me'e bikao'e na ndo Jesús kueya chujni chónda espíritue xi ña'li ko je'e ndo naáko chijni nichja ndo ko tuinxin kuachrje'e na espíritue xi ña'li, ko kaxon juinhexruen'en ndo ikaxin ni ni'e. ¹⁷Ji'i kon'en ixi jaña tsichronga ndo Isafas chijnie ndo Dio ó sée: “Je'e ndo kuama ndo ichin chondana ko je'e ndo kuama ndo ti tíinna ko ti soji'ana.”

Sen tjaun xrorué'e ndo Jesús

(Lc. 9:57-62)

¹⁸Hora bikon ndo Jesús ixi kueya chujni xejo ngandajin ndo, kuetuan'an ndo ixi tsatsingatu'e sen ndalago. ¹⁹Ko naa xi tjako ley kuetuan'an ndo Dio konchjiñe'e xa ngajin ndo Jesús ko ndachro xa:

—Maestro, jan'an tja'on xrorua'anta ko itsji ti no itsjinta.

²⁰Ko juatingíexin ndo Jesús ko ndachro ndo:

—Kutuunta chónda ba itjaoⁱ tejuaxin'in ba, ko kuxe chónda ba kakée ba. Ko Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, chónda'i xjan ti no tsjokéexin xjan.

²¹Ko naa sen chrikao ndo, ndachro sen:

¹8:20 *itjao* cueva

8:11: Lc. 13:29. 8:12: Mt. 22:13; 25:30; Lc. 13:28.

—Nchána, chjánanta juachaxin tsjabaja ndotána.

²² Ko ndo Jesús juatingíexin ndo:

—Tuinxin rua'nána ja'a. Tintu'è ni tsiken'en tsjabaa kichuu nà.

Ndo Jesús nichje'e ndo chrinto ko inda ko ndabake'e nda

(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)

²³ Ndo Jesús kuixin'in ndo ntábarco ko sen teyuu chrikao ndo kaxon kuixin'in sen.

²⁴ Kuania ichrin ko kuij naa chrinto tsango soji ko ndachaon tsango soji jamangitaon nda. Ko ndo Jesús jijua ndo. ²⁵ Tjume'e sen teyuu chrikao ndo Jesús ikjui sen juinchexingame'e sen ndo ko ndachro sen:

—Nchána, tingijnaninta ixi xrojамangi ntábarco.

²⁶ Ko je'e ndo ndachro ndo:

—¿Sonda stexronkanta, ja'anta? ¿Á chuntia'inta ndo Dio?

Tjume'e bingatjen ndo ko kuyakutee ndo chrinto ko ndachaon ko tuinxin ndabake'e nda. ²⁷ Ko sen rué'e ndo ndastetsjeko sen ixi nge'e kon'en, ko ndachro sen:

—¿Ngixe'e xi jil'in?, ixi nichje'e xa chrinto ko ndachaon ko titikaon nda.

Xi chónda espíritue

Xixron'anxrée ste tjajna Gadara

(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)

²⁸ Hora ndo Jesús kuiji ndo tuinxin ndachaon ti jii nunte Gadara, kuachrje kuij yuu xi ste ti no xrabaa ni tsiken'en. Xi me'e

chónda xa espíritue Xixron'anxrée ko tsango chinga nche'e xa, me'e xronka chujni, méxin tatsingali nà ti jii cha'o me'e. ²⁹ Ko xi me'e kuaxi kuyako xa ko ndachro xa:

—¿Sonda nhexronkana, Jesús, Chjen'en ndo Dio? ¿Á ó jui'ia ixi sinchexronkana maski xrati'a nchakon sinchéña ijie ngajinna?

³⁰ Tjenka nti'a jii kueya kuchinga steneña ba. ³¹ Ko espíritue Xixron'anxrée kuinóatée ngajin ndo Jesús ko ndachro:

—Síá tsantsjexianna nti'i, tintunana tsixin'inna kuchinga ste yá'a.

³² Ko ndachro ndo Jesús:

—Chao tixin'ia ngaxin'in kuchinga.

Tjume'e espíritue Xixron'anxrée kuachrjexin xi me'e ko kuixin'in ngaxin'in kain kuchinga. Ko kain kuchinga chrinka ba ti jii yaso'e, ko kuitsingangi ba inda, ko nti'a kjun'en ba inda. ³³ Ko ni stetsje'e kuchinga xronka nà ko sabinga nà sakjui nà tjajna ko beki'e nà chujni nge'e kon'en kuchinga ko nge'e kon'en xi kuachóna espíritue Xixron'anxrée. ³⁴ Ko kain ni tjajna me'e ikjui nà ngajin ndo Jesús ko hora bikon nà ndo kuinóatée nà ngajin ndo ixi satsjixin ndo tjajna nti'a.

Ndo Jesús juinchexruen'en ndo naa xi tsiken'en tutée

(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

9 ¹ Tjume'e ndo Jesús kuixin'in ndo ntábarco ko kuatsinga ndo tuinxin ndalago

ko kuiji ndo tjajnéé ndo. ²Ko nti'a kaxin chujni bikao'e na ndo naa xi tsiken'en tutée jitsingata'a xa naa kania. Ko ndo Jesús bikon ndo ixi nduaxin chujni me'e chuntia' na ngajin ndo, méxin nichje'e ndo xi ni'e ko ndachro ndo:

—Chjan'na, take'é juaxruxin, ixi kain ti ndako'a juinche'e, jan'an ndachrjan ó komé'e já.

³Tjume'e kaxin ni nchekuen'en chujni chijnie ndo Dio stendachro na ngaya aséen na:

—Xi ji'i nichjang'íe xa ndo Dio.

⁴Ko ndo Jesús no'e ndo nge'e stexraaon xa ngaya aséen xa, me'e ndachro ndo:

—¿Sonda ndako'a xraxaonnta ngaya asáanta? ⁵¿Nge'e ícha tangi'a xrondachroni: “Ti ndako'a juinche'e ó jintamá'a”, o xrondacheni xi ji'i: “Tingatjen ko tjasían ko taja”? ⁶Méxin, sintano'anta ixi Chjen'en ndo Dio, xjan jong'íe xranchi chujni, tsango tituan'an xjan ngata'a nunte nti'i ixi sinchemé'e xjan ti ndako'a juinche'e chujni.

Tjume'e ndache ndo xi ni'e:

—Tingatjen, tama kani'a ko satjia ndúya.

⁷Ko xi tsiken'en tutée bingatjen xa ko sakjui xa ndo'a xa. ⁸Ko kain ni ste nti'a bikon na naa ixra tsango ijié kon'en, xronka na ko kuaxi na kuajon na juasaya ngajin ndo Dio ixi tsango ijié juachaxin

tsikajon ndo ngajin chujni ste ngata'a nunte xasintajni.

Ndo Jesús kuiye'e ndo ndo Mateo

(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

⁹Hora sakuixin ndo Jesús nti'a, tjume'e bikon ndo naa xi ndatin'in Mateo jitayé'e xa tomi ne'e xi tituan'an. Me'e ndachro ndo Jesús:

—Ja'a rua'nana.

Ko je'e xi Mateo bingatjen xa ko rué'e xa ndo Jesús.

¹⁰*Nchakon me'e ndo Jesús ko sen teyuu chrikao ndo ikjui sen ndo'a xi Mateo bijine sen, ko nti'a ste ikaxin xi tayé'e tomie xi tituan'an ko ikaxin ni ndako'a nche'e. ¹¹Ko kaxin xi fariseo bikon xa ndo Jesús ngakjen'en chujni me'e, méxin juanchangi'e xa sen teyuu chrikao ndo Jesús, ko ndachro xa:

—¿Sonda ndo ntakuan'annta nekao ndo ni xenge'e na tomie xi tituan'an ko ni ndako'a nche'e?

¹²Ko ndo Jesús kuin'en ndo nge'e stendachro na, me'e juatingíexin ndo:

—Je'a sen chao ste xrokonde'e xi nchexruan; sen ni'e, me'e sen xrokonde'e xa. ¹³*Itjinta ko tanginta nge'e jitaxin xroon chijnie ndo Dio ti ndachro: “Jan'an tja'on ixi ja'anta tsikonóe'enta chujni; je'a je'o tson'inta iko ko xroche jnié ba, me'e tsayá'a.” Ja'in ndachro chijnie ndo Dio. Ixi jan'an

^j9:2 *chuntia* tener fe

9:10: Lc. 15:1, 2. 9:13: Mt. 12:7.

jui'a nti'i ixi tsiya'a chujni jian nche'e. Na'i. Jan'an jui'i ixi tsiya'a chujni ndako'a nche'e ko je'e na tsintu'e na ti ndako'a nche'e na.

Kaxin chujni juanchangi na ixi ti nchekitse ñaoni jinta

(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)

¹⁴Naa nchakon konchjiñe'e sen chrikao ndo Juan Bautista ko juanchangi'e sen ndo Jesús:

—Sonda jan'anna ko ni fariseo nanao ntekatse ñao'o na jinta, ko sen chrjiku'unta, ¿sonda na'i?

¹⁵Tjume'e juatingéxin ndo Jesús:

—Sen tsikiye'e xi tsute'e ko sen ste kiée xa, ¿á chao xrotsjanga sen siá je'e xa xrajii xa ngajin sen? Ko tsii nchakon satsjikao na xi tsute'e, nchakon me'e tsaxi sinchekatse ñao sen jinta.

¹⁶Xro'an ngisen tjaon mantée ti tsikichje ko take'e tu'o manta natjúá ixi nchakon tsijma manta tsixe'e ti natjúá ko ícha tsinchje ti ntaxi. ¹⁷Ko jua'i tsikia ndée tu uva ti nandá tsikoña ixran ngaya naa tjuanxran ntaxi ixi xroxruji xran ko tsinchje xran tjuanxran ntaxi ko íxro'an tsonda tjuanxran ko kaxon tsintji xran. Méxin, xran natjúá xrokonda tsikia xran tjuanxran natjúá, jaña yui jian tsonda.

Ndo Jesús juinchexechón ndo naa ichjan ko juinchexruen'en ndo naa nchri

(Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

¹⁸Ko xrajinchja ndo Jesús, kuii naa xi tituen'en sen tjajna judío

bake'exin ntatuchi'in xa ngajin ndo ko kuinóatée xa:

—Nchrichajan'na nandákua juexin kuen'en nchrichan. Ko siá suixinnta itsjinta ko tsakée tjáanta ngata'a nchrichan, je'e nchrichan xroxechón nchrichan.

¹⁹Ko ndo Jesús bingatjen ndo ko sabikao ndo sen kuarue'e ndo.

²⁰Kaxon konchjiñe'e naa nchri, ó teyuu nano níexin nchra jnié nchra ko imao konchjiñe'e nchra tuenxin ndo Jesús ko itsé nchra ngande'e manta jitsáa ndo. ²¹Ixi je'e nchra jaña tsixraxaon nchra:

—Maski ngande'e manta jitsáa ndo Jesús xrotse, me'e tsoxruanna.

²²Ndo Jesús tuinxin ngatjia ndo ko bikon ndo nchra, ko ndachro ndo:

—Chjan'na, take'é juaxruxin ja'a ixi ti chuntiana me'e juintaxruan'an.

Ko je'e nchra koxruen'en nchra hora me'e.

²³Ko hora kuiji ndo Jesús ndo'a xi tituen'en ni judío, bikon ndo ixi ó tsikiji ni tanoa ntaxro ixi itsji na tsijabaa na nchrichajan. Ko chujni ste nti'a stetsjanga na.

²⁴Me'e ndachro ndo Jesús:

—Tachrjexinnta nti'i ixi xjan ji'i tsiken'a xjan; je'o jijua xjan.

Ko je'e na kuaxi juanoa na ndo. ²⁵Ko hora kuachrje chujni ste nti'a, ndo Jesús kuixin'in ndo ko itsé ndo itjáa xjanchrhichjan tsiken'en ko je'e xjan xechón xjan ko tuinxin bingatjen xjan.

²⁶Ko tsango ijié ixra juinche'e

ndo Jesús, nchijíi nunte me'e kono'e n̄a.

**Ndo Jesús juinchexruen'en
ndo yuu ni tikon'a**

²⁷Tjume'e sajuixin ndo Jesús nti'a ko yuu chujni tikon'a jiru'é'e n̄a ndo, ko ja'in stetoyako n̄a:

—Tikonó'a'nananta, ja'anta ti tsikachrjexinnta ndo David.

²⁸Ko kuixin'in ndo Jesús naa nchia, tjume'e konchjiñe'e ni tikon'a, ko ndo Jesús juanchangi'e ndo n̄a ko ndachro ndo:

—¿Á titikaonnta ixi jan'an nduaxin sintaxruan'annta?

Ko je'e n̄a juatingéxin n̄a:

—Jaán, Nchán̄ana, jan'anna chuntiana ngajinnta.

²⁹Tjume'e ndo Jesús bake'e ndo itjáa ndo ngata'a ikon n̄a ko ndachro ndo:

—Ja'anta tsoxruan'annta ixi chuntianta ngajin.

³⁰Ko tuinxin ó chao bikon n̄a. Ko ndo Jesús kuetuan'an ndo:

—Xro'an ngisen teki'énta ji'in.

³¹Ko je'e n̄a kuachrjexón n̄a nti'a, tuinxin beki'ena kain chujni kuetan n̄a ko nchijíi nunte me'e kono'e n̄a nge'e jian juinche'e ndo Jesús.

**Ndo Jesús juinchexruen'en
ndo naa xi nosin**

³²Ko hora sakjui ni bakikon'a, kaxin chujni bika'o n̄a

naa xi nosin ko chón̄da xa espíritue Xixron'anxrée. ³³Ko hora kuantsje ndo espíritue Xixron'anxrée, xi nosin chao kuaxi nichja xa. Ko kain chujni ste nti'a xronka n̄a ixi kain nge'e tsango ijié kon'en nti'a ko ndachro n̄a:

—Xro'an nge'e tsango ijié bakon'en nchijíi nunte Israel xranchi ti kon'en jai.

³⁴*Ko ni fariseo stendachro n̄a:

—Xi ji'i tantsje xa espíritue Xixron'anxrée ixi Xixron'anxrée tsikajon xa juachaxin ngajin xi ji'in.

**Ndo Jesús bikonóe'e
ndo chujni**

³⁵*Ndo Jesús kuaji ndo itsjé tjajna, tjajna ijié ko tjajna nchínchín banchekuen'en ndo chujni Israel ngaxin'in ningue n̄a, ko chronga ndo ti juachaxin jian bikaoxin ndo ti tetuan'an ndo Dio. Ko juinchexruen'en ndo kain chujni kuachón̄da ichin ko kain ti tiín n̄a. ³⁶*Ko bikon ndo ixi itsjé chujni kuiji nti'a, ko tsango bikonóe'e ndo n̄a ixi ichrji n̄a xranchi kutuchjon chón̄da'i ngisen tsje'e ba. ³⁷*Tjume'e ndache ndo sen teyuu chrikao ndo:

—Tsango itsjé nge'e jii tsandáani, ko kueya'i sen nche'e ixr̄a ji'i. ³⁸Méxin tjanche'enta nchée nunte ji'i xroxruan'an ndo itsjé sen nchexr̄a, sen tsandáa.

9:34: Mt. 10:25; 12:24; Mr. 3:22; Lc. 11:15. 9:35: Mt. 4:23; Mr. 1:39; Lc. 4:44.
9:36: Mr. 6:34. 9:37: Lc. 10:2.

**Ndo Jesús xruan'an ndo sen
teyuu chrikao ndo**

(Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

10 ¹Ndo Jesús kuiye'e ndo sen teyuu chrikao ndo ko chjée ndo sen ijíe juachaxin ixi tsantsje sen espíritue Xixron'anxrée jitetuen'en aséen chujni ko sinchexrjuen'en sen kain ichin chónnda chujni ko kain ti tiín nā.

²Ja'in kuin'in ti teyuu sen kuinche'e ndo Jesús, sen ru'é'e ndo: sa'ó ndo Simón, ndo juinchekin'in sen Pedro, ko ndo kichuu ndo, ndo Andrés, kao ndo Jacobo ko ndo kichuu ndo ndatin'in Juan, chjen'en ndo Zebedeo. ³Ko ndo Felipe, ndo Bartolomé, ndo Tomás, ndo Mateo, ndo kuaxenge'e 'nā ti bajanchia xi tetuan'an, ko ndo Jacobo, chjen'en ndo Alfeo, ko ndo Lebeo, ndo tsikake'e nā Tadeo. ⁴Kaxon ndo Simón, ndo barué'e ni cananista, ko xi Judas Iscariote, xi juinchekji ndo Jesús.

**Ndo Jesús kuajon ndo ixrā
ngajin sen teyuu**

(Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)

⁵Ndo Jesús xruan'an ndo sen teyuu ko ja'in ndache ndo sen: —Tji'anta ngajin chujni je'a judío ko tixin'anta tjanya Samaria. ⁶Ja'anta itjinta ngajin chujni bingachrue xranchi kutuchjon, sen

tikinixin'en tjanya Israel. ⁷Itjinta ko nchekuen'ennta chujni ko ja'in nichje'enta nā: “Juachaxien ndo Dio jii ngajni ó tuinxin tsii.” ⁸Sinchexruen'ennta chujni ni'e ko ni chónnda ichin lepra ko nchengatjennta ni tsiken'en, tantsjenta espíritue Xixron'anxrée ko ti juachaxin kuito'annta kaxon nchikiton'ennta chujni.

⁹Tiku'inta tomi chika oro, plata o cobre, ¹⁰*ko nchakon tsaanta cha'o tiku'inta nge'e sintenta, ko nge'e taritsíinta, tiku'inta kaxon inaa kate xrochjanganta, ko tiku'inta ntakuto ixi sen nche'e ixrā tikinixin tsayé'e sen ti sine sen.

¹¹Nchakon tsjasonta naa tjanya ijíe o naa tjanya nchíin, tjéenta naa ngisen nche'e jian ko nti'a tituan'anta ndo'a sen ti satsjixinjanta nti'a. ¹²Hora tsixin'innta naa ndo'a sen, ja'in tájonnta juajna: “Juaxruxin xrochónnda ngisen jii nchia ji'i.” ¹³Ko sen ndo'a siá nduaxin jian aséen sen tsayé'e sen juaxruxin, ko siá na'i, satiku'unta juaxruxin me'e. ¹⁴*Ko siá xrojan ngisen chro'a tsitu'anta ndo'a sen ko chro'a sen tsin'en sen nge'e nichjanta, tachrxjinnta tjanya o nchia me'e ko tontsjenganta tutáanta, jaña tsintji inche ixi jaña tsjakoxinnta ixi je'e nā chro'a nā kuayé'e nā nge'e ichronta. ¹⁵*Ko nduaxin ndachrjan ixi nchakon

tsoña ijie ti tsjexinja kain nge'e, ni tjajna Sodoma ko Gomorra tanto'a tangi tson'en nā xranchi ni tjajna tjaun'a nā kuin'en nā ti ndachronta.

**Chujni xraningakon'en
sen titikaon ndo Cristo**

¹⁶ *⁷ Jai jan'an xroxruan'annta xranchi kutuchjon ngakjen'en kundanixra. Méxin jaiko ko jian tsje'enta xranchi kunchee ko kaxon nche'enta xranchi kuntúá, nchejié'a asáanta.

¹⁷ * Jian tsje'enta ixi kaxin chujni xrotsénta nā ko tsiku'unta nā ngajin ni tetuan'an, ko ngaxin'in ningue nā, nti'a tsikaonxinnta.

¹⁸ Ko tsikaannta nā ngajin xi tetuan'an ko ngajin xi rey ixi chuntianta ngajin. Ko nti'a xronichjanta ixi titikaonninta, tsin'en ni me'e ko tsin'en kaxon ni chúxin'a ndo Dio. ¹⁹ Ko nchakon tsikaannta nā ti ste xi tetuan'an, ta'inta juachjaon ixi nge'e xronachronta o nge'e xronichjanta ixi hora me'e ndo Dio tsajon ndo nge'e xronichjanta, ²⁰ ixi je'a ja'anta xronichjanta; Espíritue Ndotáanta xronichjatin ixi ja'anta.

²¹ *⁷ Chujni kichuu tsajon nā juachaxin ixi tsen'en ni kichuu nā ko ndotata tsajon ndo chjen'en ndo ixi tsoña nā xjan.

Ko ichjan xraningakon'en xjan sen ndo'a xjan ko tsajon xjan sen ixi tsen'en sen. ²² *⁷ Ko kaxon itsjé chujni xroningakon'annta ixi chuntianinta. Ko kain sen tsokuaxi'en kain ji'i ti tsjexinja kain nge'e jii ngata'a xasintajni, sen me'e tsayé'e sen juachaxin tsechón sen kain nchakon. ²³ Ko nchakon tsengixinnta nā tjajna ji'i, satinganta inaa tjajna. Ko nduaxin xrontatjunta xratsjexin'a satsjinta ngujngu tjajna tikinixin'en Israel, Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, xrokjan xjan tsií xjan nti'i.

²⁴ *⁷ Naa ndo tjako ícha tjintee ndo ixi sen nchekuen'en ndo, ko kaxon sen chónnda ni nchexra, ícha tetuan'an je'e sen ixi ni nchexrée sen. ²⁵ *⁷ Ko ngisen jitangi xroxraxaon sen ixi je'o tjintee sen xranchi ndo nchekuen'en sen, ko ni nchexra xroxraxaon nā ixi je'o tsituan'an nā xranchi nchée nā. Ixi siá ndotata juinchekin'in nā ndo Xixron'anxrée, sen rué'e ndo ícha jaiko sinchekin'in nā sen jaña.

**Ngisen chao xroxrakon'ennta
(Lc. 12:2-9)**

²⁶ *⁷ Ja'anta xro'an ngisen xrakon'enta, ixi kain ti jixratja xrokonda tsonoxin, ko kain ti jimá xrokonda tsono'eni nge'e

10:16: Lc. 10:3. 10:17: Mr. 13:9-11; Lc. 12:11, 12; 21:12-15.

10:21: Mr. 13:12; Lc. 21:16. 10:22 a: Mt. 24:9; Mr. 13:13; Lc. 21:17;

b: Mt. 24:13; Mr. 13:13. 10:24 a: Lc. 6:40; b: Jn. 13:16; 15:20.

10:25: Mt. 9:34; 12:24; Mr. 3:22; Lc. 11:15. 10:26: Mr. 4:22; Lc. 8:17.

me'e. ²⁷Ko siá xrontatjunta xrojan nge'e imao, ja'anta séen nichjanta tsin'en kain chujni. Ko siá tseki'anta naa nge'e ngaya ndatsjonnta, ja'anta séen teki'énta chujni. ²⁸Xrakuen'anta chujni tsóña ntau'eni ixi ni me'e jua'i tsóña nã aséenni. Ja'anta xroxrakon'ennta ngisen chao xroxruan'an asáanta ko ntau'anta ti jiche xro'i.

²⁹¿Á tuchji'a yuu kuxechjan ixi naa tomi nchíín? Ko maski tjinte'a ba, ninaa ba ten'a ba siá Ndotánta Dio tsajon'a Ndo juachaxin. ³⁰Ko kaxon ndo Dio no'e ndo ngijan'in xrajaanta chondanta. ³¹Méxin, ja'anta xrakon'anta ixi ja'anta ícha tjinteenta ixi kain kuxe.

**Sen tosue'a ixi je'e sen
xrondachro sen ixi titikaon
sen ndo Cristo**
(Lc. 12:8-9)

³²'Ko siá ja'anta xrondachronta ixi titikaonninta tsin'en chujni, kaxon jan'an xrontatjan Ndotána jii ngajní ixi nduaxin me'e.

³³*Ko ngisen xrondache chujni ixi jan'an chuxin'ana sen, jan'an kaxon xrontatjan Ndotána jii ngajní ixi jan'an chuxin'a sen.

Kondeexin ndo Jesús tse'to na
(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴'Xraxaon'anta ixi jan'an bikian juaxruxin ngata'a nunte

xasintajni. Na'i. Jan'an bikian ti tse'to na. ³⁵Kondanaxin jan'an tsinteke'to chujni; xi tse'to xa ngajin ndotée xa, ko nchrichajan tse'to nchrichan ngajin janée nchrichan, nchritakinda tse'to nchra ngajin jachée nchra. ³⁶Ko sen kichuunta, sen me'e ícha xroningakon'annta sen.

³⁷'Ko ngisen ícha tjue'e ndotée o janée, kaxon sen tjue'e ícha xitsi'e o nchrichje'en sen, sen me'e tikinixien'a sen xrorua'na sen. ³⁸*Ko ngisen tsama'i ntacru, ko xroruana'i sen, sen me'e tikinixien'a sen tsin'in sen chujnina. ³⁹*Ngisen tjaun'a tsen'en, sen me'e tsen'en sen, ko ngisen tsen'en ixi jan'an, ngajin sen me'e jan'an tsajon juachaxin tsechón sen kain nchakon.

**Ngisen tsjacha tsayé'e naa
nge'e tsango jian**
(Mr. 9:41)

⁴⁰*'Ko nchakon xrojan ngisen xrondachro ixi chao tsatsinganta ngaxin'in ndo'a sen, sen me'e xranchi xrokuayé'e sen najan'an, ko siá jan'an tsayé'ena sen kaxon Ndotána Dio, ndo xruan'anna, tsayé'e ndo sen. ⁴¹Ngisen tsayé'e ngaxin'in ndo'a naa sen nichja chijnie ndo Dio, sen me'e tsayé'e sen naa nge'e tsango jian jii ngajní xranchi ti tsayé'e sen nichja chijnie ndo Dio. Ko ngisen

10:33: 2Ti. 2:12. 10:38: Mt. 16:24; Mr. 8:34; Lc. 9:23.

10:39: Mt. 16:25; Mr. 8:35; Lc. 9:24; 17:33; Jn. 12:25.

10:40 a: Lc. 10:16; Jn. 13:20; b: Mr. 9:37; Lc. 9:48.

tsayé'e naa chujni jian, chujni ndako nche'e, sen me'e kaxon tsayé'e sen naa nge'e jian jii ngajní xranchi ti tsayé'e sen jian ko ndako nche'e. ⁴²Ko ngisen tsajon nchíín ndakin tsi'i naa chujni titikaonna, jan'an xrotjá'a sen me'e naa nge'e tsango tjintee tsayé'e sen.

**Sen bikao chijnie
Ndo Juan Bautista**
(Lc. 7:18-35)

11 ¹Ndo Jesús juexin ndache ndo sen teyuu chrikao ndo nge'e sinche'e sen, tjume'e sakjui ndo kaxin tjajna bijako ndo chijnie ndo Dio, tjajna tikinixin'en Israel.

²Ndo Juan Bautista jije'e ndo ndo'achjiso, kuin'en ndo ixi ndo Cristo jinhexruen'en ndo chujni ko jinche'e ndo kaxin ixra ícha ijíé, méxin ndo Juan xruan'an ndo yuu sen chrikao ndo ixi tsjanchangí'e sen ndo Jesús.

³Tjume'e sakjui sen bijan Chiangí'e sen ndo ko ndachro sen:

—¿Á suixinnta ngisen ti ndachro ndo Dio xroxruan'an ndo ngajinna o xrochon'anna inaa sen?

⁴Ko ja'in juatingéxin ndo Jesús: —Itjinta ko ndachenta ndo Juan nge'e bikonta ko nge'e kuin'ennta. ⁵Teki'énta ndo ixi sen tikon'a, ó tikon sen, sen ntarengo ó ichrji sen ko sen kuachóna ichin lepra ó koxruen'en sen, sen ntakuxro,

tin'en sen; kaxon sen tsiken'en xechón sen ko sen nóa stetinen sen chijnie ndo Dio. ⁶Ndo Dio sintanchaonnta ndo ti nduaxin rua'naninta ko tintuna'ininta.

⁷Hora sakjui sen xruan'an ndo Juan, ndo Jesús kuaxi ndache ndo chujni ngisen ndo Juan ko ndachro ndo:

—¿Ngisen kuitsje'enta ti jii ijna? ¿Á kuitsje'enta naa xi jixrato'o xranchi naa ntatji tsijato'o chrinto? ⁸Siá na'i, ¿nge'e kuitsje'enta? ¿Á bikonta naa xi jitsáa jeoxón manta tjintee? Xraxaonnta ixi chujni stetsáa manta tjintee, ni me'e je'o ste na nchiando'a xi rey. ⁹¿Ngisen kuitsje'enta tjume'e? ¿Á bikonta naa xi jichrónga chijnie ndo Dio? Jaán nduaxin, ko jan'an ntatjunta ixi ndo Juan ícha tjintee ndo ixi sen kuachronga chijnie ndo Dio ó sa'ó. ¹⁰Ji'i ndo xroxruan'an ndo Dio xranchi jichrónga xroon chijnie ndo ó sa'ó:

Jan'an xroxruan'an naa ngisen tsitaon nti'a tsikao sen chijnina,

ko sinchenataonxin sen cha'o.

¹¹Ko jan'an nduaxin ndachrjan ixi kain sen jongí'e ko bake'e ngataon nunte nti'i, ni naa sen tjinte'a sen xranchi tjintee ndo Juan tikitée chujni. Ko naa sen ícha tjinte'a jii ti tetuan'an ndo Dio, sen me'e ícha tetuan'an sen ixi ndo Juan.

¹²*Nchakon kuaxi nichja ndo Juan Bautista chijnie ndo

Dio, nchakon me'e ko ti jai, tsango tangi stetayé'e sen chijnie ndo Dio ko ti tetuan'an ndo, ko je'o sen xronka'i, sen me'e tsjacha tsayé'e juachaxien ndo Dio. ¹³Itsje sen kuanichja chijnie ndo Dio ko kaxon chijni tsiketuan'an ndo Moisés ndachro kain ti xrokon'en ti xrokuiija ndo Juan. ¹⁴*¿Á tsitikaonnta o na'i?, ixi nchakon tsindachro ndo Dio ixi xroxruan'an ndo ndo Elías, ji'i jinichja ixi ndo Juan tikitée chujni. ¹⁵Ko ngisen chónda ndatsjon, sen me'e chao tsin'en sen ji'i.

¹⁶¿Xranchi tsjako'anta ti nche'e chujni jichón jai? Nche'e na xranchi nche'e kaxin ichjan stesondaon ti jii ntaasin, ko ja'in stetoyako xjan: ¹⁷“Kuanoana ntaxro ko ja'anta té'anta. Itsjena sóen chujni tsiken'en ko ja'anta tsjanga'inta.” ¹⁸Ixi kuii ndo Juan juine'a ndo ko kui'a ndo ixi juinчекатse ñao ndo jinta, ko ja'anta ndachronta ixi espíritue Xixron'anxrée chónda ndo. ¹⁹Ko jui'i jan'an, Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, juiné ko kui'i, ko ndachronta ixi tsango itsje iné ko tsango yee ti'i ko tjento ni tjáka tomie xi tetuan'an ko ni ndako'a nche'e. Ko jian xraxaonnta ixi ti ixra jian ton'en me'e tjako ixi ndo Dio tsango no'e ndo.

**Tsango tangi tson'en
tjajna titikaon'a**
(Lc. 10:13-15)

²⁰Tjume'e ndo Jesús kuaxi kuyakutee ndo chujni ste nti'a ixi tjajna me'e juinчexruen'en ndo kueya chujni ko ikaxin ixra ijie juinche'e ndo ko chujni me'e kuitikaon'a na ko kuindoxin'a na ti ndako'a kuanche'e na.

²¹Tjume'e ndachro ndo:

—iJa'anta ti stenta tjajna Corazín ko ja'anta ti stenta tjajna Betsaida, tsango tangi tson'annta!, ixi siá xrokoxruen'en kain ni ni'e ko xrokon'en kain ti jian ngajin tjajna Tiro ko tjajna Sidón xranchi ti kon'en nti'i, je'e ni me'e xrokuindoxin na ti ndako'a kuanche'e na ko xrokuitsáa na manta tiie ko xrokuintjítee na ntesoki'i jaa na ixi jaña xrojuako na nduaxin tjaun na ísinche'a na ti ndako'a. ²²Méxin nduaxin xrontatjunta ixi nchakon tsoña ijie, ni tjajna Tiro ko ni tjajna Sidón, ícha tangi'a tson'en na xranchi ja'anta. ²³Ko ja'anta chujni tjajna Capernaum, á xraxaonnta ixi ti jii ngajni tsajinnta. Na'i, ja'anta xroxingajinnta ti ste ni tsiken'en, ixi siá tjajna Sodoma xrokoxruen'en chujni ko xrokon'en kain ti ixra ijie kon'en ngajin tjajnánta, tjajna me'e xraxrobake'e tjajna ngata'a nunte jai. ²⁴*Méxin nchakon tsjexin

kain nge'e, ndo Dio sinchéña
ndo ijie ko ícha tangi tson'annta
ja'anta ixi chujni tjajna Sodoma.

**Xrokuiinta ngajin,
me'e tsjoka'anta**
(Lc. 10:21-22)

²⁵Hora me'e ndo Jesús nichja
ndo ngajin Ndotée ndo ko ja'in
ndachro ndo:

—Ndotána, tjá'anta juasiana,
Nchéé ngajní ko nunte xasintajni,
ixi ja'anta kuemé'enta chujni
tsango no'e ko ni tsango tsikangi
xroon, ko juinchekue'ennta kain
ji'i ngajin sen nchejié'a aséen.

²⁶Ndotána, jaña kon'en ixi
ja'anta jaña fiaoannta.

²⁷*Ko ndache ndo ni ste nti'a:

—Kain nge'e chjána Ndotána
ko je'o je'e ndo chuxinna
ndo jan'an, Chjen'en ndo, ko
kaxon xro'an ngisen chúxin
je'e ndo, je'o Chjen'en ndo,
ko jan'an, Chjen'en ndo,
nichja'a chujni ixi jaña je'e na
tsichuxin na Ndotána. ²⁸Ja'anta
ti richondanta juachjaon
ko konchrjenta, Xrokuiinta
ngajin jan'an ko jan'an
tsajon juaxruxin tsjoka'anta.
²⁹Titikaonnta ti ndachrjan ko
toña'o'anta ko nchejié'a asáanta
xranchi jan'an ntajié'a aséenna,
me'e jaña chao juaxruxin
tsinteenta. ³⁰Ko ti ndachrjan
sinche'enta tangi'a ko ixra tajon
sinche'enta, ixra me'e tangi'a
xra.

**Sen chrjikao ndo Jesús
kuantsjengí sen trigo nchakon
tjoké'e na**

(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

12 ¹Naa nchakon tjoké'e
sen judío, ndo Jesús ko
sen teyuu chrikao ndo kuatsinga
sen ti jii naa nunte tsikinga
noatrigo; sen teyuu chrikao ndo
kuen'en sen jinta, méxin kuaxi
sen kuantsjengí sen trigo ko
juine sen noa. ²Ko ni fariseo
bikon na nge'e stenche'e sen
teyuu chrikao ndo Jesús ko
ndachro na:

—¿Á ritsje'e nge'e stenche'e
ni chrjiko'a ixi jai nchakon
tjoké'eni?, jua'i sinche'e ni jaña.

³Ko je'e ndo juatingíexin ndo:

—¿Á noa'inta nge'e jitaxin
xroon ti juinche'e ndo rey David
ko sen chrikao ndo, hora kuen'en
sen jinta? ⁴Kuixin'in sen ndo'a
ndo Dio ko juine sen nutja
tikinixin'en ndo, ko je'e ndo
David ko sen rué'e ndo, je'e sen
tikinixin'a sen xrojuine sen nutja
me'e; je'o sen taana. ⁵Kaxon,
¿á bikon'anta xroon tsikjin ndo
Moisés ti ndachro ixi ndotaana
chao nche'e ndo ixra ngaxin'in
ni'ngo nchakon tjoké'eni ko
xro'an ijie kuama ndotaana? ⁶Ko
nduaxin xrontatjunta ixi ngisen
jinichja'anta jai ícha tetuan'an ixi
ni'ngo. ⁷*Ko ja'anta tienxin'anta
ti ndachro xroon chijnie ndo Dio:
“Jan'an ndo Dio tjaun'a tson'inta

iko ko tsjaakanta jnié ba tsayá'a jan'an. Jan'an tja'on tsingijnanta ko xrotjue'e kichuunta", siá xrokuienxinnta chijni ji'i, xrojuankata'intá ijié ngata'a chujni xro'an nge'e sínká. ⁸Ko Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, chónða xjan ijié juachaxin ngata'a nchakon tjoké'eni —ichro ndo Jesús.

Ndo Jesús juinchexruen'en ndo naa xi tsixema itja
(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)

⁹Ndo Jesús sakjuixin ndo nti'a ko tjume'e kuixin'in ndo naa ningue ni judío. ¹⁰Ko nti'a jii naa xi tsixema naa itja ko nti'a kaxon ste kaxin xi fariseo ko tjaun xa tsjankata'a xa ijié ngajin ndo Jesús, méxin juanchangi'e xa ndo:

—¿Á chao tsoxruen'en naa sen ni'e nchakon tjoké'eni?

¹¹*Ko ndo Jesús ndachro ndo:

—¿Á xrojan ja'anta chondanta naa kutuchjon ko iko me'e xrokuitsingaya ba naa tuye nchakon tjoké'eni, á xrokjui'anta ko xrokuantsjenta ba? ¹²Naa chujni ícha tjintee ixi naa kutuchjon. Méxin, chao sinche'eni ti jian maski nchakon tjoké'eni.

¹³Tjume'e ndache ndo xi ni'e:

—Tinxé tjáa.

Ko je'e xa kuinxe itja xa ko itja xi me'e tuinxin koxruen'en.

¹⁴Tjume'e xi fariseo kuachrjexin

xa ni'ngo ko stetoñao xa ko stexraxaon xa xranchi sinche'e xa ixi tsóña xa ndo Jesús.

Ndo Jesús, ndo tsikinche'e ndo Dio

¹⁵Ndo Jesús kono'e ndo ixi nge'e stexraxaon xi fariseo, me'e sakjuixin ndo nti'a ko kueya chujni rué'e ndo ko juinchexruen'en ndo kain chujni ni'e, ¹⁶ko kuetuen'en ndo chujni rué'e ndo ixi xrochronga'i na ngisen je'e ndo. ¹⁷Ja'in kon'en ixi ó sée tsichronga ndo Isaías chijnie ndo Dio:

¹⁸Ndo kuincha'a, nti'i jii ndo ngajinnta, ndo sinche'e ixra ngajin,

jan'an tsango tjua'a ndo ko je'e ndo tsango nchexruxin'en ndo aséenna, ko jan'an tsakée espírituna ngata'a ndo

ixi je'e ndo xrochronga ndo chijnina ngajin kain tjajna jii ngata'a nunte xasintajni, ko chijnina me'e tsóñaxin ijié ngata'a kain chujni tsitikaon'ana.

¹⁹Tsjakaxin'a ndo ko xro'an ngisen tsuyaku'e ndo, méxin tsien'a na téé ndo ngaya cha'o.

²⁰Ko ísicheníe'a ndo sen ó tsikoní'e,

ko jua'i naatsóñaxón ndo sen ó jite'en.

Na'i.

Je'e ndo sinchesoji ndo aséen
sen soji'a

ko je'e ndo sinche'e ndo ixra
tsija nchakon je'e ndo
sinchéña ndo ijié.

²¹ Ko kain chujni nunte
xasintajni xrochuntia na
ngajin ndo.

Jaña tsichronga ndo Dio ó seno.

Ni fariseo tjangi'e na ndo Jesús
(Mr. 3:19-30; Lc. 11:14-23; 12:10)

²² Kaxin chujni bika'o na naa xi
ni'e ixi ndo Jesús sinchexrjuen'en
ndo xa. Xi me'e tikon'a xa
ko nichja'i xa ixi chónða xa
espíritue Xixron'anxrée. Ko ndo
Jesús juinchexruen'en ndo xa ko
tuinxin nichja xa ko bikon xa.

²³ Ko kain chujni ste nti'a xronka
na ko tjanchangi'e kichuu na:

—¿Á je'a ji'i ndo Jesús,
ndo xroxruan'an ndo Dio
tsikachrjenixin ndo David?

²⁴ *Ko kuin'en xi fariseo ixi
jaña stenichja na, méxin ndachro
xa:

—Xi Jesús ji'i tantsje xa
espíritu ña'i ixi chónða xa
juachaxien Xixron'anxrée, xi
tsango ña'i, xi tetuen'en kain
espíritu me'e.

²⁵ Ko je'e ndo no'e ndo nge'e
stexraxaon xa, me'e ndachro
ndo:

—Xro'an nación jii, ixi je'o
na tsinteketoka'o kichuu na,
ko siá jaña sinche'e na, nación
me'e tsjexin. Ko naa tjajna ti

tinteketoka'o kichuu na, kaxon
tuinxin ni me'e xrochjeke'e na ko
tjajna me'e tsitjáña tjajna. Kaxon
naa ndo tata ko chjen'en ndo,
siá je'o sen tsinteketoka'o kichuu
sen, sen nchia me'e xrochjeke'e
sen ko tsitjáña sen. ²⁶ Ko siá
Xixron'anxrée je'o xa tsantsje
xa naa espíritu tikinixin'en xa
jixin'in ngaxin'in naa chujni,
je'o xa tsonchjejin xa ti tituan'an
xa. ²⁷ Ko ja'anta ndachronta
ixi jan'an tantsje espíritu
tikinixin'en Xixron'anxrée ixi
je'e xa chjána xa juachaxin. Siá
nduaxin me'e, ¿ngisen tajon
juachaxin ngajin ni rua'anta ixi
je'e na tantsje na kaxon espíritue
Xixron'anxrée? Ni rua'anta
me'e tjakoxin na ixi ja'anta
noa'inta nge'e nichjanta. ²⁸ Ko
siá jan'an ixi espíritue ndo Dio
tantsjexin espíritu tikinixin'en
Xixron'anxrée chónða chujni,
me'e xrondachro ixi juachaxien
ndo Dio ó kuii ti ste ja'anta.

²⁹ *Xranchi xrojan chujni tee
tjaun tixin'in ndo'a naa xi tsango
soji ko tjaun tsee nge'e jii ndo'a
xi me'e, ¿á je'a sa'ó xrokonda
tsitee xi ndo'a ko tjume'e tsantsje
kain nge'e jii ngaxin'in ndo'a xa?

³⁰ *Ngisen titikaon'a najan'an,
sen me'e ningakonna sen, ko
ngisen tingijna'i ixra nta'a, sen
me'e tingakon'en sen. ³¹ Méxin
jan'an ntatjunta chao tsomé'e
kain ti ndako'a ko ti nichjangí
chujni ngajin ndo Dio. Ko ngisen

xronichjangí'e Espíritue ndo Dio, sen me'e jua'i tsomé'e ti ndako'a nichja sen. ³²*Ko siá xrojan ngisen xronichjangí'e Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, tsomé'e kain ti nichjangí nā ko ti ndako'a juinche'e nā. Ko ngisen xronichjangí'e Espíritue ndo Dio, nai'a tsomé'e ti ndako'a nichja nā.

**Ntaa tajon tu jian ko ntaa
tajon tu xro'an xrée**
(Lc. 6:43-45)

³³*Naa ntaa jian tajon ntaa itu jian ko naa ntaa xro'an xrée kaxon xro'an xrée tu tajon ntaa. Méxin, naa ntaa tajon itu, itu tsichuxixinni ntaa. ³⁴*Ja'anta tsikachrjenixinnta kunchee, ¿méxin, xranchi xronichjanta ti jian siá ja'anta je'a jiannta? Ixi chujni jian, nichja ti jian ko chujni ndako'a nche'e, nichja ti ndako'a. Ixi ti nichja ro'ani me'e ti'xin aséenni. ³⁵Naa chujni jian nichja nge'e ti jian ixi jian aséen. Ko chujni jian'i, ti ndako'a nichja nā, ixi ti ndako'a já aséen nā. ³⁶Ko jan'an ntatjunta ixi tsii nchakon tsjexin kain nge'e, nchakon me'e sinchéña ndo Dio ijie ngajin chujni tsinichja nge'e ndako'a. ³⁷Ndo Dio sinchéña ndo ijie ngajin ngujngu chujni, ngisen tsinichja jian, sen me'e tsomé'e ti ndako'a juinche'e sen ko sen

ndako'a tsinichja, sen me'e tangi tson'en sen.

**Ni ndako'a nche'e,
tjaun nā ixi ndo Jesús tsjako
ndo naa ixrā ijie**
(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)

³⁸*Tjume'e kaxin xi fariseo ko ni tjako chijnie ndo Dio ndache nā ndo Jesús:

—Ja'anta ti tjakonta, tja'onna tsjako'naninta naa nge'e xrochronga á nduaxin ndo Dio xruan'annta.

³⁹*Ko je'e ndo Jesús juatingíexin ndo:

—Ja'anta chujni ña'i, ti chuntia'inta ngajin ndo Dio, tjanchianta tsjáko naa nge'e xrochronga á nduaxin ndo Dio xruan'anna ndo, ko jan'an je'o xrontatjunta nge'e kon'en ndo Jonás, ndo kuachronga chijnie ndo Dio ó sa'ó. ⁴⁰Ndo Jonás bake'e ndo ngaya tse'e naa kuballena ní nchakon ko ní tiie, jaña kaxon Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, xrokonda xroxrabaa xjan ní nchakon ko ní tiie. ⁴¹Nchakon tsjexin kain nge'e ko tsoña ijie, ni tjauna Nínive tsingatjen nā ko tsjangi'anta nā ko ndo Dio tsjankata'anta ndo ijie, ixi ni me'e, ni tjauna Nínive, tuinxin kuindoxin nā ti ndako'a kuanche'e nā nchakon kuin'en nā chijnie ndo Dio tsichronga ndo Jonás.

12:32: Lc. 12:10. 12:33: Mt. 7:20; Lc. 6:44.

12:34 a: Mt. 3:7; 23:33; Lc. 3:7; b: Mt. 15:18; Lc. 6:45.

12:38: Mt. 16:1; Mr. 8:11; Lc. 11:16. 12:39: Mt. 16:4; Mr. 8:12.

Ko ja'anta tin'ennta chijnina ko tindoxin'anta ti ndako'a nche'enta ko jan'an ícha tjinteena ixi ndo Jonás. ⁴²Kaxon nchri reina tsiki'xín no Njín, naa tjanya tsango ikjín, kuii nchra kuin'en nchra chijni kuanichja ndo Salomón, nchri me'e tsjankata'anta nchra ijie nchakon tsoña ijie, ixi ja'anta titikaon'anta ti nichja maski jan'an ícha tjinteena ixi ndo Salomón.

Espíritue Xixron'anxrée ikjan

(Lc. 11:24-26)

⁴³Nchakon tachrxjin naa chujni naa espíritue Xixron'anxrée ko ichrji ti jii nunte xema ko titja'i inaa chujni no tixin'in ixi tsjoké'e, me'e ndachro: ⁴⁴“Cháña xrokjanna nía ti kuachrxjin ko tsixin'in nti'a íjngo.” Ko ti ikjan espíritu ña'i nchia me'e, xro'an ngisen jixin'in nchia ko tjúá nchia. ⁴⁵Tjume'e itji espíritu ña'i ko tikao íjngo yaato espíritu nche'e ixra ngajin Xixron'anxrée ícha ña'i. Ko kain espíritu ña'i tixin'in ngaxin'in chujni me'e, ko chujni me'e ícha chjinga tson'en ixi ti nchakon kuachóna naakua espíritu ña'i. Jaña tson'en kain chujni ndako'a nche'e jai.

Janée ndo Jesús ko sen kichuu ndo

(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)

⁴⁶Ko ndo Jesús xrajinichja ndo ngajin chujni ste nti'a, janée ndo

ko sen kichuu ndo kuiji sen ti jii ndo ko stechón'en sen nduja ixi tjaun sen xronichje'e sen ndo.

⁴⁷Ko naa sen jii nti'a ndache sen ndo Jesús:

—Janáanta ko sen kichuunta stechón'en sen nduja ixi tjaun sen xronichja'anta sen.

⁴⁸Ko je'e ndo Jesús ndachro ndo:

—¿Ngisen nduaxin janána ko sen kichian?

⁴⁹Tjume'e juakoxin itja ndo ngajin sen teyuu chrikao ndo ko ndachro ndo:

—Sen ji'i me'e janána ko sen kichian, ⁵⁰ixi sen nche'e nge'e tjaun Ndotána jii ngajní, sen me'e janána ko sen kichian.

Ndo Jesús juakoxin ndo chijni tinga ngaya chjaka

(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)

13 ¹Nchakon me'e ndo Jesús kuachrxjin ndo nchia jii ndo, tjume'e sakjui ndo ngande'e ndachaon^k ko nti'a bake'e ndo nunte ixi sinchekuen'en ndo chujni. ²*Ko tsango kueya chujni konchjiñe'e ixi tjaun na tsin'en na nge'e xronichja ndo. Méxin ndo Jesús kuajin'in ndo naa ntábarco ko nti'a bake'e ndo nunte ko chujni kuiji na ti jii nchese ngande'e inda. ³Ko kueya chijni beki'e ndo na ixi jaña tsienxin chujni nge'e xrondachro ti nichja ndo,

^k 13:1 *ndachaon* mar
13:2: Lc. 5:1-3.

Ko kuaxi beki ndo naa chijni ko ndachro ndo:

—Sakjui naa xi bikenga xa, ⁴ko hora jitenga xa, kaxin noatrigo kuintjí noa ngatja cha'o ko kuij kuxe juine ba noa. ⁵Ko kaxin noa kuintjí ngakjen'en ixro ti ko'a itsjé inche, ko noa me'e tuinxin kuachrje no xixi tjin'a inche. ⁶Ko hora kuachrje chjiixro, katrigo me'e xe'nte ka ko xema ka xixi yasoe'a jii nue'e ka. ⁷Ko kaxin noa kuintjí ngakjen'en ntacha'a ko hora kuangi no, ntacha'a me'e kuintue'a ntacha kuangi no. ⁸Ko kaxin noa kuintjí noa ti jii inche jian, méxin tsango jian kóna noa. Ko kaxin katrigo kuachóna naa ciento noa, ko kaxin katrigo kuachóna níi ti ikán¹ noa, ko kaxin katrigo kuachóna ikánte noa. ⁹Sen chao tin'en, xrokonda tsin'en sen jii'i.

**Sonda ndo Jesús
nichjaxin ndo chijni**
(Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)

¹⁰Tjume'e sen teyuu chrikao ndo Jesús konchijiñe'e sen ngajin ndo ko juanchangi'e sen ndo:

—¿Sonda je'o chijni tjakoexinnta chujni?

¹¹Ko je'e ndo Jesús ja'in juatingíexin ndo:

—Jan'an beki'anta kain chijni jimá kondee ti tetuan'an ndo Dio, ko ngajin ni kaxin xrontatjan'i na. ¹²*Ngisen no'e ícha jian

chijni ne'e ndo Dio, ndo Dio ícha sinchekuen'en ndo sen. Ko ni tjaun'a tsienxin chijni ti tetuan'an ndo Dio, ndo Dio sinchemé'e ndo ti nchion no'e na. ¹³Méxin jan'an ntakuan'ana xixi chijni, xixi ni tikon, jua'i tsichuxin na ti tikon na, ko ni tin'en, ti tin'en na, tsienxin'a na. ¹⁴Jaña tson'en xixi nge'e tsichronga ndo Isafas, ndo kuanichja chijnie ndo Dio ó sa'ó:

Chujni ji'in maski ícha tsin'en na,
je'e na tsienxin'a na,
ko maski stetsje'e na,
je'e na tsikon'a na.

¹⁵Xixi aséen chujni ji'i tsango tsikoncha ko ndatsjon na jije'e ko steje'e ikon na xixi jaña jua'i tsikon na ko jua'i tsin'en na, méxin, jua'i sintama'a ti ndako'a nche'e na ko jua'i sintaxruan'an na.

¹⁶*Tjume'e ndachro ndo Jesús: —Ja'anta ti rua'naninta, tsango juaxruxin tinteenta xixi ndo Dio kuajon ndo juachaxin chao tikonnta ko tienxinnta ti nichja. ¹⁷Ko nduaxin xrontatjunta xixi itsjé sen kuachronga chijnie ndo Dio ko ikaxin chujni tjúa aséen, xrojueñao sen xrobikon sen ti tikon ja'anta, ko bikon'a sen ko kuien'a sen.

¹13:8 *ikán* veinte

13:12: Mt. 25:29; Mr. 4:25; Lc. 8:18; 19:26. 13:16: Lc. 10:23, 24.

**Chronga ndo Jesús xranchi
xrondachro ti chijni**

(Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)

¹⁸ 'Jai tin'ennta nge'e
xrondachro ti xi ikjui bikenga
chjaka. ¹⁹ Ngisen tin'en chijni
chronga xranchi tetuan'an ndo
Dio ko tienxin'a sen ti kuin'en
sen, me'e tij Xixron'anxrée
nchetjáñajin xa sen, méxin
tjáñe'e sen ti kuin'en sen,
me'e xrondachro ti noa
kuintjí ngande'e cha'o. ²⁰ Ko
noa kuitsinga ti jii ixro me'e
xrondachro ngisen kuin'en chijni
chronga xranchi tetuan'an ndo
Dio ko sen me'e juinche'e sen
juaxruxin ti kuin'en sen. ²¹ Ko
kuienxin'a sen ndako nge'e
xrondachro ti chijnie ndo Dio,
méxin juaxruxin kuachóna sen
tuinxin juexin ixi kuij juachjaon
kondeexin ti kuitikaon sen ndo
Dio, méxin kuachrendáa sen.
²² Ko noa kuitsinga ti jii ntácha'a
me'e xrondachro ngisen tin'en
chijnie ndo Dio ko tindoxin'a
sen ti ndako'a nche'e sen ko ícha
nche'e sen juaxruxin tomi ko
kain ti tjintee jii ngata'a nunte.
Me'e nche'a sen ti jian. ²³ Ko noa
kuitsinga ngata'a inche jian me'e
xrondachro ngisen tin'en chijnie
ndo Dio ko tienxin sen ko taxi
nche'e sen ti tetuan'an ndo Dio.
Sen me'e nche'e sen xranchi
kaxin katrigo tajon ka ngujngu
ciento noa ko kaxin ka tajon ka
níkán noa ko ikaxin ka tajon
ikánte noa.

**Ndo Jesús juakoxin ndo chijnie
ka ña'i kuangika'o ka noa trigo**

²⁴ Tjume'e ndo Jesús juakoxin
ndo inaa chijni ndachro ja'in:
—Ti tetuan'an ndo Dio ton'en
xranchi naa ngisen kuenga
jian nunte'e. ²⁵ Ko hora juexin
nchakon, kain sen sakuintejua
sen ko naa xi ningakon'en sen,
ikjui xa bikenga xa ngakjen'en
trigo naa tsee kaña'i ndatin'in
cizaña, ko sakjui xa. ²⁶ Ko
nchakon kuachrje ka trigo ko
kuaxi kuajon ka tién ka, sen
nchexrā bikon sen ixi kaxon
ika ña'i tsikangi ka. ²⁷ Ko
kuichronga sen ngajin nchée
sen ko ndachro sen: “Nchána
siá ja'anta kuenganta noa trigo,
noa jian, ¿ti no tsiki'xin ika
ña'i tsikangika'o noa jian?”
²⁸ Ko nchée sen juatingíexin:
“Naa xi ningakonna tsijinche'e
ña.” Tjume'e sen nchexrā
ndachro sen: “¿Á tjaunnta itsjina
tsikantsjengina kaña'i?” ²⁹ Ko
ndachro nchée sen: “Na'i, ixi
hora tsantsjengínta ka ña'i,
ba tsantsjengínta ka trigo ixi
naxraje'o tsje'e ka. ³⁰ Nchakon
xroxexo noa, me'e tsichuxinni
noa trigo ko kaña'i. Tintu'enta
ka tsangika'o kichuu ka tsija
nchakon xroxexo tsee. Me'e
tsetuan'an sen nchexrā sa'ó
tsjejo sen kaña'i, ko tsjasintja
sen kichuu ka ko tsjaaka
sen ka ixi xro'i, ko tjume'e
xroxraka noatrigo ko itsji noa ti
tsasin'inni noa.”

**Ndo Jesús juakoxin ndo
chijnie tsee mostaza**
(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

³¹Ndo Jesús juakoxin ndo naa chijni ndachro ja'in:

—Nchijí ti tetuan'an ndo Dio ton'en xranchi naa tsee ntāa mostaza tsikenga naa xi ngata'a nunte'e xa. ³²Ko tsee me'e tsango nchín tsee ko nchakon tsangi ntāa mostaza, ntāa me'e ntāa ícha ijíe xixi ikaxin ntāa ko kuxe nchéña ba kakée ba ngata'a chaan ntāa.

**Ndo Jesús juako ndo chijnie
ti nchetja'in chu'u**
(Lc. 13:20-21)

³³Ndo Jesús juakoxin ndo inaa chijni:

—Nchijí ti tetuan'an ndo Dio ton'en xranchi naa nchri itsé nchra nchín chu'u nchetja'in itsjé chue nutja, ko nchion chu'u me'e nchetsjé chue nutja.

**Ndo Jesús juinche'e ndo
ti tsindachro naa ndo
kuachronga chijnie ndo
Dio ó sa'ó**
(Mr. 4:33-34)

³⁴Ndo Jesús juincheken'en ndo chujni itsjé nge'e xixi bakeki'e ndo nāa xixi chijni; ko je'o chijni banchekenxin ndo nāa. ³⁵Jaña ndo Jesús juinche'e ndo nge'e ndachro naa sen tsichronga chijnie Dio ó sa'ó:

Jan'an xronichja'a chujni xixi chijni

ko tseki'a nāa nge'e ti jimá kuachóna ndo Dio, ti tsixrangíxixion juinchéña ndo nunte xasintajni.

Kaña'i ko katrigo

³⁶Juexin nichje'e ndo Jesús chujni ste nti'a, tjume'e kuixin'in ndo nchia, ko konchjiñe'e sen teyuu chrikao ndo ko ndachro sen:

—Ndachjijninta nge'e xronachro ti ika ña'i bangika'o ka trigo.

³⁷Ko ndo Jesús ndachro ndo:

—Sen benga noatrigo me'e Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni. ³⁸Ko chjaka xronachro chujni ste ngata'a nunte xasintajni. Ko noatje xronachro chujni kuayé'e juachaxin tsin'in chjen'en ndo Dio ko tsitikaon ti tetuan'an je'e ndo. Ko ika ña'i me'e chujni nche'e xrée Xixron'anxrée. ³⁹Ko xi toña, xi kuenga kaña'i me'e Xixron'anxrée. Ko ti tsandáani me'e xronachro nchakon tsoña kain ijie ko tsjexin kain nge'e. Ko sen tsandáa me'e sen ángel ne'e ndo Dio. ⁴⁰Ko kaxon ti xroxexo kaña'i ko tsixintja kichuu ka ko xroche ka, me'e xronachro ti tsoña ijie nchakon tsjexin kain nge'e. ⁴¹Ko Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, tsetuen'en xjan sen ángel ne'e xjan itsji sen nchijí ti tetuan'an ndo Dio, ko tsejo sen chujni ndako'a nche'e ko ni nchekateya ikaxin chujni sinche'e ti ndako'a.

⁴²Ko sen ángel me'e tsjankaya sen chujni ña'i ti jii xro'i xranchi naa itja; nti'a xrotsjanga chujni me'e ko tse'to neno na. ⁴³Ko kain sen juinche'e ti jian, sen me'e tsongixin sen xranchi chjiixro ti tetuan'an ndo Dio. Méxin siá chondanta ndatsjonnta, jian tienxinnta ji'in.

Tomi jimá

⁴⁴'Ti jii no tetuanxin ndo Dio ton'en xranchi tomi tsango tjintee jixrabaa. Ko naa ngisen kuitja tomi me'e ko sen me'e íjngo juabaa sen tomi. Ko tsango ché'le sen, méxin sakjui sen kuinčekji sen kain ti chónnda sen ko tomi tsjejo sen me'e tse'naxin sen nunte ti no jixrabaa tomi kuitja sen.

Naa ixro tsango tjintee.

⁴⁵Kaxon ndo Jesús ndachro ndo:

—Ti jii ti tetuanxin Dio kaxon ton'en xranchi naa xi tachríi ixro tsango chaxro. ⁴⁶Ko nchakon kuitja xa naa ixro tsango tjintee, sakjui xa kuinčekji xa kain ti nge'e tjintee kuachónnda xa ko ikjan xa ko kue'na xa ixro me'e.

Ndo Jesús juakoxin ndo ixi naa nocha'a tséxin na kucheé

⁴⁷Tjume'e ndachro ndo Jesús: —Ti jii ti tetuan'an ndo Dio jii xranchi naa nocha'a, ko sen itsé kucheé tjanka'ngi sen nocha'a me'e ixi xrotsé sen ngixe'i kucheé jingi inda. ⁴⁸Ko

hora kaon nocha'a, tantsjengi sen nocha'a ngande'e inda ko nti'a tsinche'e sen kucheé jian ko tenga sen ba ngaya ntaxra. Ko kucheé xro'an xrée tjanka sen ba. ⁴⁹Jaña tson'en nchakon tsjexin kain nge'e ngata'a nunte xasintajni. Itsji sen ángel tsinche'e sen chujni jian ko chujni ndako'a nche'e. ⁵⁰Ko tsjánkaxin'in sen ni ndako'a nche'e ti jii xro'i nai'a tanga ko nti'a xrotsjanga na ko tse'to neno na ixi tsango ijié juachjaon jii nti'a.

Nge'e natjúá ko nge'e ó ntaxi

⁵¹Ndo Jesús juanchangi ndo: —¿Á tienxinnta kain ti rintakuan'annta?

Ko je'e sen juatingíexin sen: —Jaán, Nchána, tianxinna.

⁵²Ko ndachro ndo:

—Kain sen tjako ley ne'e ndo Dio ko taxi tienxin sen nge'e xrondachro ti juachaxin tetuan'an ndo Dio, sen me'e nche'e sen xranchi naa xi chónnda itsjé nge'e ngaxin'in naa nchia ijié, ko nti'a tantsjexin xa ti natjúá ko ti ntaxi.

Ndo Jesús ikjui ndo tjajna Nazaret

(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)

⁵³Ko hora juexin juinčekuen'en ndo na kaxin chijni, ndo Jesús sakjuixin ndo nti'a, ⁵⁴ko kuiji ndo tjajnéé ndo, tjajna Nazaret. Kuaxi ndo juinčekuen'en ndo chujni ngaxin'in ningue ni Israel.

Ko chujni me'e xronka na ko stendachro na:

—Xi ji'i, ¿ti no tsikitjaxin xa kain ti nichja xa ko xranchi nche'e xa kain ixra ijié?

⁵⁵ Ko ikaxin na stendachro na:

—¿Á je'a ji'i chjen'en ndo José, ndo tame'e nta, ko janée xa jan María ko xi kichuu xa, xi Santiago, José, Simón ko xi Judas?

⁵⁶ Ko tjajna nti'i ste kaxin nchri kichuu xa. ¿Xranchi no'e xa kain ji'in ko xranchi nche'e xa kain ti ixra ijié?

⁵⁷ *Ko ninna ni ste nti'a kuitikaon'a na nge'e juako ndo Jesús. Méxin ja'in ndachro ndo:

—Kain tjajna chujni tajon na juasie na ngajin naa ndo chronga chijnie ndo Dio. Ko ni tjajné ndo, na'i, ko kaxon ni ndo'a ndo tjaun'a na tajon na juasie na.

⁵⁸ Ko ixi titikaon'a ni tjajné ndo, méxin tsjé'a chujni juinchexruen'en ndo nti'a.

Xranchi kuen'en ndo

Juan bikitée chujni

(Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)

14 ¹Nchakon me'e xi ndatin'in Herodes Antipas, xi tituen'en nunte Galilea, kuin'en xa ti kuanichja chujni nge'e jian kuanche'e ndo Jesús. ²Ko naa nchakon ndache xa ni nchexrée xa:

—Xi Jesús me'e xi Juan Bautista ko jai tsixechón xa.

Méxin chóna xa ijié juachaxin nchexruen'en xa chujni.

³ *Xi Herodes tsixraxin'in xa ndo Juan, ngaxin'in ndo'a chjiso ko nti'a tsikintee xa ndo ixi chika cadena kondeexin nchri Herodías, nchrinchri'e xi Felipe, xi kichuu xi Herodes ⁴ixi tsindache ndo xa:

—Ndako'a juinche'e ja'a ixi kuantsje'e xi kichuu, Felipe, nchrinchri'e xa, nchri Herodías, ko kuta'a nchra.

⁵ Xi Herodes tjaun xa naaxrokónaxón xa ndo Juan, ko jua'i ixi kuaxrakon'en xa chujni ixi kain ni tjajna me'e titikaon na ixi je'e ndo Juan me'e naa ngisen nduaxin tjako chijnie ndo Dio. ⁶Ko nchakon kuitja xa nano, juinchéna xa kiée xa, ko nchrixajo'en xa, nchrichje'en nchri Herodías, chaxro ité nchrichan ko bikon kain ni ikjui kiée xa. Ko tsango juinche'e xa juaxruxin xranchi ité nchrichan, ⁷méxin ndache xa nchrichan ko nichjaxin xa ngatoxin ndo Dio ixi nduaxin tsajon xa ngajin nchrichan ngxel'i nge'e xrojuanchia nchrichan.

⁸ Ko nchri Herodías juinche'ateya nchra nchrichje'en nchra, méxin ja'in ndachro nchrichan:

—Chjánana ngaya naa laato jaa xi Juan tikitée chujni.

⁹ Ko xi rey Herodes tsango koni'e aséen xa ixi ti juanchia

nchríchan ixi je'e xa tsindachro xa ixi nduaxin xrokuajon xa ti xrojuanchia nchríchan ko ixi kain ni ste nti'a kuin'en nā, méxin kuituan'an xa tson'en xranchi ndachro nchríchan. ¹⁰ Ko kuetuan'an xa ixi tsonchrijin nā jaa xi Juan ngaxin'in ndo'achjiso. ¹¹ Ko tjume'e bika'o nā jaa xi Juan gaya naa laato ko kuayé'e nchríchan, ko je'e nchríchan kuajon nchríchan jaa xa ngajin janée nchríchan.

¹² Ko kuin'en sen chrikao ndo Juan ixi jaña tsikon'en, me'e juirue'e sen ndo ko juabaa sen ndo, ko tjume'e kuichronga sen ngajin ndo Jesús nge'e kon'en.

Ndo Jesús kuajon ndo juine na'ó mil chujni

(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

¹³ Ko hora kuin'en ndo Jesús ixi jaña tsikon'en ndo Juan, kuixin'in ndo ngaxin'in naa ntābarco ko sakjui ndo ti xro'an chujni jii ixi je'o ndo tjaun ndo tsake'e ndo. Ko kain chujni kuin'en ixi sakjui ndo ko kueya nā kuachrjexin nā tjajnée nā ko tutée nā ruexin nā ndo. ¹⁴ Ko hora kuachrjexin ndo Jesús ntābarco, bikon ndo ixi tsango itsjé chujni jii nti'a, bikonóe'e ndo nā ko juinchexruen'en ndo kain ni ni'e tsikika'o nā. ¹⁵ Ko ó jitodaya nunte ko sen teyuu chrikao ndo Jesús konchjiñe'e sen ngajin ndo, ko ndachro sen: —Ó jitóndó ko nti'i xro'an nge'e jii sinena. Cháña

ndachenta nā satsji nā naa tjajna tsijée nā naa nge'e sine nā.

¹⁶ Ko je'e ndo Jesús ja'in juatingíexin ndo:

—Na'i. Xrokonda'i satsji nā. Ja'anta chje'énta nā nge'e sine nā.

¹⁷ Ko je'e sen juatingíexin sen: —Xro'an nge'e chondana, je'o na'ó nutja ko yuu kucheé.

¹⁸ Ko je'e ndo Jesús ndachro ndo:

—Kuaxinta nti'i nge'e chondanta.

¹⁹ Ko kuetuan'an ndo chujni tsjok'é'e nā ngata'a kayua ko itsé ndo ti na'ó nutja ko ti yuu kucheé ko tsje'e ndo ngajni ko kuajon ndo juasie ndo ngajin ndo Dio. Tjume'e konchrinjin ndo nu ko kuajon ndo nu ngajin sen teyuu chrikao ndo ko kao kucheé tsonchjeye'e sen chujni. ²⁰ Ko kain nā juine nā jian, ko kaon nā. Ko juexin juine kain chujni, sen teyuu chrikao ndo Jesús juejo sen ti xe'e, teyuu ntaxra. ²¹ Ko ni juine xranchi na'ó mil je'o chujni xi, ko beki'a sen sen nchri ko ichjan.

Ndo Jesús itji ndo ngataon inda

(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)

²² Ko tjume'e kuituen'en ndo Jesús sen teyuu chrikao ndo ko ndachro ndo:

—Tajiínta ntābarco ko tatsingato'enta ndachaon. Jan'an tsituna nti'i xrontatjan chujni satsji nā ko banchixon xorua'anta.

© 1996 David C. Cook

*Ndo Jesús itji ndo ngataon inda
(Mt. 14:25)*

²³ Ko juexin chjeke'e chujni, ndo Jesús sakjui ndo naa ijna je'o ndo ixi nti'a xronichje'e ndo ndo Dio. Ko nti'a je'o ndo bake'e ndo ko ó tiie. ²⁴ Ko ntábarco ó kuiji ntáa ngusine ndachaon ko kuaxi binga naa chrinto tsango soji ko inda jijamangitaon nda ko tjaun nda tsonjamangi nda ntábarco, ko ícha jitosoji chrinto. ²⁵ Ko ndúyo xranaxixe'e ndo Jesús konchjiñe'e ndo ti jii ntábarco ko jitixin tutée ndo ngata'a nda. ²⁶ Ko sen teyuu chrikao ndo bikon sen naa ngisen jitixin tutée ngata'a nda ko juatsuan'i sen ndo, méxin tsango xronka sen ko kuyako sen séen:

—iNaa ntacha'an, naa ntacha'an!

²⁷ Ko ndo Jesús tuinxin nichje'e ndo sen:

—Xrakon'anta ixi jan'an jui'i.

²⁸ Ko ndo Pedro juatingéxin ndo ko ndachro ndo:

—Nchána, siá nduaxin ja'anta, tituan'annta ixi jan'an kaxon tsjixin tutéena ngata'a inda ko tsjaso ti ritjennta.

²⁹ Ko ndo Jesús ndachro ndo:
—Xrokuia.

Ko tuinxin ndo Pedro xingajinxin ndo ntábarco ko kuaxi juixin tutée ndo ngata'a nda ti no jii ndo Jesús. ³⁰ Ko chrinto soji juinchexronka ndo Pedro ko jitaxin jitenunte ndo chringi inda ko kuyako ndo:

—Nchána, ¡tingijnaninta!

³¹ Ko ndo Jesús tuinxin koka itja ndo ko itsé ndo ndo Pedro ko ndachro ndo:

—Pedro, ¿sonda tsango nchion chuntiana ko sonda xronka?

³² Ko tjume'e yui sen kuajin'in sen ntábarco ko tuinxin kuixin chrinto. ³³ Ko sen stexin'in ntábarco bake'exin ntatuchi'in sen ngajin ndo Jesús ko ndachro sen:

—¿Nduaxin Chjen'en ndo Dio ja'anta!

**Ndo Jesús juinchexruen'en
chujni ni'e nunte Genesaret**
(Mr. 6:53-56)

³⁴Tjume'e juexin kuatsingatu'e sen ndachaon ko kuiji sen nunte Genesaret. ³⁵Ko chujni tjajna me'e kuichúxin nā ndo Jesús, ko juincheno'e nā kainxin tjajna ste nunte me'e ixi ndo Jesús nti'a jii ndo ko chujni me'e bika'o nā kain ni ni'e. ³⁶Ko kuinóatée ni ni'e ixi maski ngande'e mantée ndo xrotsé nā, ko nduaxin kain ni itsé mantée ndo, koxruen'en nā.

**Ti nchekateya chujni ixi
ti ndako'a sinche'e**
(Mr. 7:1-23)

15 ¹Tjume'e konchjiñe'e kaxin xi fariseo ko kaxin xi tjako chijnie ndo Dio tsiki'xin tjajna Jerusalén ko juanchangi'e xa ndo:

²—¿Sonda sen chrijiku'unta nche'a sen nge'e kuanche'e sen tachrí'ina ixi xrokonda sa'ó sinéma itja sen ko tjume'e sine sen?

³Ko ndo Jesús juanchangi ndo: —¿Sonda ja'anta rue'énta nge'e kuanche'e nā ko jaña ndá'a tintu'enta nge'e tsiketuan'an ndo Dio? ⁴Ixi ndo Dio ndachro ndo: “Chonde'enta juasaya ndotánta ko janáanta ko tayakon'ennta sen”, ko “Ngisen ndako'a nichja ngajin ndotée sen ko janée sen,

xrokonda tsen'en sen.” ⁵Ko ja'anta ndachenta chujni ixi chao xronfache nā ndotée nā ko janée nā: “Jan'an jua'i tsingijnanta ixi kain nge'e chonda, ó ntatjan ndo Dio ixi je'e ndo tsayé'e ndo.” ⁶Ko ngixe'i chujni xrondachro jaña, íxrokonda'i tsingijna ndotée ko janée. Ko ixi ja'anta tjakonta jaña, méxin juinchemé'enta nge'e kuituan'an ndo Dio ko ja'anta nche'enta nge'e tsikituan'an sen xranchrjen. ⁷Ja'anta ti tjako yuu ikonnta. Nduaxin ti tsindachro ndo Isaías, ndo kuachronga chijnie ndo Dio ó sa'ó:

⁸Chujni tjajna ji'i ndachro nā ixi tajon nā juasaya ngajin je'o ixi ro'a nā, me'e ti nichja nā ko je'a nduaxin, ko ngaya aséen nā titikaon'a nā.

⁹Méxin, xro'an tjintee ti chjána nā juasaya ixi je'o tjako nā nge'e tetuan'an chujni.

¹⁰Ko ndo Jesús kuiye'e ndo chujni ste nti'a ko ndachro ndo:

—Tin'ennta ti ntatjunta ko tienxinnta. ¹¹Je'a ti ine chujni me'e sinchekitja aséen. Na'i, ti nichja nā ko ti nichjangí nā me'e ti nchekitja aséen nā.

¹²Tjume'e sen teyuu chrikao ndo Jesús konchjiñe'e sen ngajin ndo ko ndachro sen:

—Xi fariseo koñao xa ixi nge'e ndachronta.

¹³Ko ndo Jesús juatingíexin ndo:

—Kain ika, ka bengali Ndotána jii ngajní, kain ka me'e xrokonda tsachrjengíxin nue'e ka.

¹⁴*Ta'inta juachjaon ixi xi fariseo ña, ntakutsin xa ko ni rué'e xa kaxon ntakutsin na. Ko siá naa xi ntakutsin tikao inaa xi ntakutsin, yui xa tsitsingaya xa naa tuye.

¹⁵Ndo Pedro ndache ndo ndo Jesús:

—Ndachijininta nge'e xrondachro chijni ji'i.

¹⁶Ndo Jesús ndachro ndo:

—¿Á kaxon ja'anta tienxin'anta? ¹⁷¿Á tienxin'anta ixi kain nge'e ti ineni itji gaya tse'eni ko tjume'e tachrje?

¹⁸*Ko ti ndako'a nichja chujni ti'xin gaya aséen, ko me'e nchekitja aséen na. ¹⁹Ixi aséen chujni tachrjexin ti jian'i ko kain ti ndako'a xraxaon na, ti naatsónaxón naa chujni, ko ti tsekao na inaa nchri, nchri je'a nchrinchri'e na, ko je'o xraxaon na xrochóna itsjé nchri, ko ti tjaun na tsee na, ko ti ncheya na ko ti teng'e'e kichuu na teka. ²⁰Kain ji'i me'e nchekitja aséen chujni, ko maski tsitikaon'a na ixi sinéma itja na hora sine na, je'a me'e tsamaxin na iije.

Naa nchri tjajna Canaán chuntia nchra ndo Jesús

(Mr. 7:24-30)

²¹Tjume'e ndo Jesús kuachrjexin ndo tjajna Jerusalén ko sakjui ndo tjajna Tiro ko

tjajna Sidón. ²²Ko naa nchri cananea jii ndo'a nchra no nunte me'e, kuii nchra ngajin ndo Jesús ko séen jitoyako nchra:

—Nchána, Chjen'en ndo David, tikonóananinta ixi xjanchrichjan'na chóna xjan naa espíritue Xixron'anxrée ko tsango tangi jii xjan.

²³Ndo Jesús juatengíexin'a ndo. Ko sen teyuu chrikao ndo konchjiñe'e sen ngajin ndo ko ndache sen ndo:

—Nchána, ndachenta nchra satsji nchra ixi tsango tuyako nchra ko jirua'ina nchra.

²⁴Ko ndo Jesús ndachro ndo:

—Ndo Dio xruan'anna ndo tsingijna sen tjajnána Israel ixi je'e sen tsingachrue sen xranchi kutuchjon.

²⁵Ko je'e nchri cananea konchjiñe'e nchra ko bake'exin ntatuchi'in nchra ngajin ndo Jesús, ko ndachro nchra:

—Nchána, jtingijnaninta!

²⁶Ko ndo Jesús ndachro ndo:

—Ndako'a jii tsantsje'eni chjen'enni nutja ko xrochjéeni kunia sine ba.

²⁷Ko je'e nchra ndachro nchra:

—Nchána, nduaxin me'e. Ko kaxon kunia ine ba nutja tutu'o titsingaxin ti neta'a nchéé ba.

²⁸Tjume'e ndachro ndo Jesús:

—Nduaxin ja'a tsango chuntiana. Tson'en xranchi ja'a tjauan.

Ko hora me'e chjen'en nchra tuinxin koxruen'en xjan.

**Ndo Jesús juinchexruen'en
ndo itsjé chujni ni'e**

²⁹Ko ndo Jesús sakjuixin ndo nti'a ko kuiji ndo ngande'e ndachaon ndatin'in Galilea. Tjume'e kuiji ndo naa ijna ko nti'a bake'e ndo nunte. ³⁰Ko itsjé chujni konchjiñe'e na ngajin ndo ko bika'o na chujni ntarengo ko ni tikon'a ko ni nosin ko chujni ntamango ko ikaxin ni ni'e bake'e na tjenka tutée ndo Jesús ko je'e ndo juinchexruen'en ndo ni ni'e me'e. ³¹Ko kain chujni ste nti'a tsango xronka na ixi bikon na ixi ni nosin ó chao nichja na ko ni ntamango chao koxruen'en na ko ni ntarengo ó chao itji na ko ni ntakutsin chao tikon na. Ko tjume'e kuaxi na kuajon na juasie na ngajin ndo Dio ne'e ni tjajna Israel.

**Ndo Jesús kuajon ndo
juine noó mil chujni**
(Mr. 8:1-10)

³²Tjume'e ndo Jesús kuiye'e ndo sen teyuu chrikao ndo ko ndachro ndo:

—Tsango tikonó'a'a kain chujni ji'i ixi ó ní nchakon ste na ngajin ko chóna'i na nge'e sine na. Ko tjaun'a xrontatjan na satsji na ndo'a na ba tsjejeñao na ixi jinta ngatja cha'o.

³³Ko sen teyuu chrikao ndo juatingéxin sen:

—Nti'i ti stena, xro'an ngisen jii, ¿ti no tsanchiana nge'e sine na ixi tsango kueya na?

³⁴Ko ndo Jesús juatingéxin ndo:

—¿Ngijan'in nutja chondanta? Ko je'e sen ndachro sen:

—Yaato nutja ko kaxin kucheé nchínchín.

³⁵Ko ndo Jesús kuituen'en ndo kain chujni tsjoké'e na ngata'a nunte. ³⁶Ko itsé ndo ti yaato nutja ko kucheé ichjan ko kuajon ndo juasie ndo ngajin ndo Dio. Ko kuaxi konchrijin ndo nutja ko chjée ndo sen teyuu chrikao ndo ko je'e sen konchjeya sen nutja ko kucheé ngajin chujni ste nti'a. ³⁷Kain na juine na jian ko kaon na, ko xra xejo yaato ntaxra nutja tutu'o ti tsikonchrijin ndo. ³⁸Ko ni juine nchakon me'e noó mil chujni xi. Ko beki'a sen chujni nchri ko ichjan. ³⁹Tjume'e ndo Jesús chjée ndo na juajna ko sakjui na ko je'e ndo kuajin'in ndo ntábarco ko sakjui ndo no nunte Magdala.

**Xi fariseo ko xi saduceo
tjanche'e xa ndo Jesús
naa ixra ijíe**

(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

16 ¹*Kaxin xi fariseo ko kaxin xi saduceo ikjui xa ngajin ndo Jesús ixi tjaun xa ndako'a xronichja je'e ndo, méxin ndachro xa ixi ndo Jesús xrojuakoxin ndo naa ixra

ijié, me'e xrokuitikaon xa ixi nduaxin je'e ndo kuixin ndo ixi juachaxien ndo Dio. ²Je'e ndo Jesús juatingíexin ndo ndachro ndo:

—Ó kóndo ko ja'anta tsje'enta ngajní ko ndachronta: “Chaxro sinche'e nchakon ixi játse ngajní.” ³Ko ndúyo tsje'enta ngajní ko ndachronta: “Jai chaxro'a sinche'e nchakon ixi játse ngajní ko tsango jii itjuí tiie.” Ja'anta tsango jian tienxinnta ngixranchi sinche'e nchakon, ¿sonda tienxin'anta nge'e ixrā nta'a jan'an ixi jil'in tì'xin ixi juachaxien ndo Dio? ⁴*Ja'anta ña'inta ko tjanchianta naa ixrā ijié^m tson'en tsikonnta. Ko tsikon'anta tson'en ixrā ijié me'e, je'o tsikonnta xranchi kon'en ndo Jonás, ndo kuanichja chijnie ndo Dio ó sa'ó.

Tjume'e ndo Jesús sakjui ndo ko kuintu'e ndo ni ste nti'a.

Ti tjakoxin ni fariseo

(Mr. 8:14-21)

⁵Ndo Jesús ko sen teyuu chrikao kuatsingatu'e sen ndachaon ndatin'in Galilea ko sen teyuu chrikao ndo tsitjáñe'e sen nutja. ⁶*Me'e ndachro ndo Jesús:

—Jian tsje'enta nge'e xrondachro ti chu'u nchetja'in nutjée xi fariseo ko xi saduceo.

⁷Ko sen teyuu chrikao ndo Jesús ndache kichuu sen:

—Ja'in ichro ndo ixi tjáñaina nutja.

⁸Ko ndo Jesús kono'e ndo nge'e stendachro sen, méxin ndachro ndo:

—¿Sonda ndachronta ixi chonda'inta nutja? Ja'anta chuntia'ininta, méxin nichjanta jaña. ⁹*¿Á xraxaon'anta o tienxin'anta ti na'ó nutja chjeye'e na'ó mil chujni juine na ko ngijan'in ntaxra nutja xejo ti tsixe'e? ¹⁰*Ko, ¿á sintaxi'añaonta ixi yaato nutja konchjeye'enta noó mil chujni juine ko ngijan'in ntaxra juejonta ti nutja tsixe'e? ¹¹¿Á kuienxin'anta ixi jan'an je'a nutja rindachrjan hora ntatjunta ixi jian tsje'enta nge'e tjako xi fariseo ko xi saduceo?

¹²Tjume'e kuienxin sen teyuu chrikao ndo Jesús ixi je'a kondee chu'u nchetja'in nutja jinichja ndo. Na'i. Je'e ndo jindachro ndo ixi ti nge'e tjako xi fariseo ko xi saduceo me'e jian xrotsje'e sen ixi ti nichja xa ndako'a jii.

Chronga ndo Pedro ixi ndo Jesús me'e ndo Cristo

(Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21)

¹³Hora kuiji ndo Jesús nunte tjajna Cesarea de Filipino me'e ndache ndo sen teyuu chrikao ndo:

^m 16:4 naa ixrā ijié milagro

16:4: Mt. 12:39; Lc. 11:29. 16:6: Lc. 12:1. 16:9: Mt. 14:17-21.

16:10: Mt. 15:34-38.

—¿Nge'e ndachro ni tjajna ixi Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni?

¹⁴*Ko je'e sen ndachro sen:

—Kaxin n̄ ndachro n̄ ixi ja'anta ndo Juan batikitée chujni ko ikaxin n̄ ndachro n̄ ixi ja'anta ndo Elías ko ste ikaxin n̄ ndachro n̄ ixi ja'anta ndo Jeremías o ngixe'i inaa sen kuachronga chijnie ndo Dio ó sa'ó.

¹⁵Tjume'e juanchangi ndo Jesús:

—¿Ko ja'anta nge'e chronta, ngisen jan'an?

¹⁶*Ko ndo Simón Pedro juatingíexin ndo ko ndachro ndo:

—Ja'anta ndo Cristo, Chjen'en ndo Dio, ndo jichón.

¹⁷Ko ndo Jesús ndachro ndo:

—Juaxruxin take'é ja'a Simón, chjen'en ndo Jonás, ixi xro'an chujni juintano'a ji'in. Je'e Ndotána jii ngajní juintano'a.

¹⁸Ko jan'an sintaki'ian ixro me'e xrondachro Pedro, ko ngata'a ixro ijié ji'in tsakée ningona ko maski tsii juachjaon tsenxin chujni jua'i tsitjáña ningona.

¹⁹*Ko xrotjá'a chika xitjeexin ntachja ti tetuan'an ndo Dio ko ja'a tsay'é'e juachaxin chao kain tsintee nti'i ngata'a nunte xasintajni ko ti jii ngajní kaxon jua'i xroxindanga; ko kain nge'e xroxindanga nti'i ngata'a nunte xasintajni, jii juachaxin ixi ngajní chao xroxindanga.

²⁰Tjume'e ndo Jesús kuetuen'en ndo sen teyuu chrikao ndo ixi tseki'a sen ixi je'e ndo, ndo Cristo.

Ndo Jesús chronga ndo ixi xrokonda tsen'en ndo

(Mr. 8:31—9:1; Lc. 9:22-27)

²¹Nchakon me'e kuaxi ndo Jesús ndache ndo sen teyuu chrikao ndo ixi xrokonda satsji ndo tjajna Jerusalén ko nti'a xi tetuan'an ni'ngo ko xitaana ko xi tjako ley ne'e ndo Dio tsango sincheni'e xa ndo ko naatsóñaxón xa ndo, ko nchakon nínxin xroxechón ndo. ²²Ko ndo Pedro kuantsjendáa ndo ndo Jesús ko kuaxi kuyakutee ndo ndo ko ndachro ndo:

—Nchána ndo Dio tsajon'a juachaxin tson'en me'e, ko ja'anta xro'an nge'e tson'annta.

²³Tjume'e ndo Jesús ngatjia ndo ko ndache ndo ndo Pedro:

—Ndá'a satjia ja'a, Xixron'anxrée. Tingakonna'ia ti nge'e tsónna ixi ja'a tienxin'a xranchi xraxaon ndo Dio. Ja'a xraxaon xranchi xraxaon chujni.

²⁴*Tjume'e ndo Jesús nichje'e ndo sen teyuu chrikao ndo, ko ndachro ndo:

—Siá xrojan ja'anta tjaunnta xrorua'naninta, xrokonda tsintu'enta kain nge'e tjakuexin asáanta, ko tamanta ntacru ko

16:14: Mt. 14:1, 2; Mr. 6:14, 15; Lc. 9:7, 8. 16:16: Jn. 6:68, 69.

16:19: Mt. 18:18; Jn. 20:23. 16:24: Mt. 10:38; Lc. 14:27.

rua'naninta. ²⁵*Ixi ngisen tjaun'a tsen'en, sen me'e tsen'en sen. Ko ngisen tsen'en ixi kondanaxin jan'an, sen me'e tsitjáña'i sen ko xrochóna sen juachaxin tsechón sen kain nchakon.

²⁶Ixi, ¿nge'e tsjacha naa sen sía tsetuen'en sen nchiji nunte xasintajni ko xrochóna sen itsjé tomi, ko sinchetjáña aséen sen? Ixi tomi me'e jua'i tsjengaxin sen 'nā ixi tsechón aséen sen.

²⁷*Ko Chjen'en Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, tsika'o xjan ijié juachaxin ko ijié chjiixro ne'e Ndotée xjan, ndo Dio, ko kaxon tsika'o xjan sen ángel ne'e ndo ko tjume'e tsjenge'e xjan 'nā ngujngu chujni ixrā juinche'e ngata'a nunte nti'i. ²⁸Ko nduaxin ntatjunta ixi kaxinnta ti stenta nti'i xratsen'anta ko tsikonnta xranchi tsij Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, tsika'o xjan ijié juachaxin ko tsituan'an xjan nti'i.

Kuindoxin xranchi tsje'eni ndo Jesús

(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)

17 ¹Kuatsingaja ikjaon nchakon ndo Jesús sabikao ndo ndo Pedro ko ndo Jacobo ko ndo Juan, ndo kichuu ndo Jacobo; je'o sen ikjui sen naa ijnā tsango noi. ²Nti'a ste sen ko tuinxin bikon sen ixi kuindoxin

ndo Jesús. Ikon ndo jitóngíxin xranchi chjiixro ko manta jitsáa ndo tjúá manta xranchi naa xro'i tóngíxin. ³Ko kaxon bikon sen nti'a jii ndo Moisés ko ndo Elías stetjao sen ndo Jesús.

⁴Tjume'e ndo Pedro ndache ndo ndo Jesús:

—Nchána, chao ndatsojuna nti'i. Ko sía tjaunnta sintáñana ní nchia, naa nchia ja'anta ko naa nchia ndo Moisés ko naa nchia ndo Elías.

⁵*Ko xrajnichja ndo Pedro, naa itjuí tsango jitóngíxin kuitsía sen ko ngakjen'en itjuí me'e kuin'en sen naa téé inaa sen nichja ko ndachro sen ja'in:

—Ji'in chjan'na tsango tjua'aⁿ ko tsango juaxruxin ritjén ixi ixrā jinche'e je'e xjan. Titikaonnta nge'e nichja xjan.

⁶Hora kuin'en sen chrikao ndo Jesús, tuinxin bake'exin ntatuchi'in sen ko bake'e ikon sen ngata'a inche ixi tsango xronka sen.

⁷Tjume'e ndo Jesús konchjiñe'e ndo ngajin sen, bake'e itja ndo ngata'a sen ko ndachro ndo:

—Tingatjennta ko xrakon'anta.

⁸Ko tuinxin ikjan tsje'e sen ti no jii ndo Jesús ko xro'an ngisen bikon sen jikao ndo.

⁹Ko hora xingajinxin sen ijnā, ndo Jesús kuetuen'en ndo sen:

—Xro'an ngisen teki'énta nge'e bikonta jai, hasta ti xroxechónjan

ⁿ 17:5 *tjua'a* yo te amo

16:25: Mt. 10:39; Lc. 17:33; Jn. 12:25. 16:27 a: Mt. 25:31; b: Ro. 2:6.

17:5: Mt. 3:17; 12:18; Mr. 1:11; Lc. 3:22. 17:5: 2Pe. 1:17, 18.

Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni.

¹⁰Ko sen teyuu chrikao ndo Jesús juanchangi'e sen ndo:

—¿Sonda ndachro sen tjako ley kuituan'an ndo Dio, ixi sa'ó tsii ndo Elías ko tjume'e tsii ngisen tsajon juachaxin tsechón chujni kain nchakon?

¹¹Ko ndo Jesús juatingéxin ndo:

—Nduaxin me'e, sa'ó tsii ndo Elías ixi je'e ndo sinchekonchjian ndo kain nge'e. ¹²*Ko jan'an nduaxin xrontatjunta ixi ndo Elías ó kuii ndo, ko chujni kuichúxin'a nā ndo, méxin chinga juinchekaon nā ndo. Ko jan'an Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, jaña sinchenāna kaxon ko tsango sinchenína nā.

¹³Me'e sen teyuu chrikao ndo Jesús kuienxin sen ixi je'e ndo jinichja ndo ixi ndo Juan bikitée chujni.

**Ndo Jesús juinchexrue'n'en
ndo naa chjan chóna
naa espíritu ña'i
(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)**

¹⁴Ko naa nchakon kuiji sen ti jii tsango itsjé chujni, me'e konchjiñe'e naa xi, xi me'e bake'exin ntatuchi'in xa ngajin ndo Jesús ko ndachro xa:

¹⁵—Nchána, tikonóe'enta chjan'na ixi je'e xjan chonda xjan ichin tendaa ko tsango

tangi ton'en xjan. Nanaunka titsinga xjan ngata'a xro'i ko ngangí inda. ¹⁶Bikian xjan nti'i ko sen chrjiku'unta jua'i juinchexrue'n'en sen xjan.

¹⁷Ko ndo Jesús ndache ndo sen teyuu chrikao ndo:

—Ja'anta chujni ndako'a xraxaon ko titikaon'aninta jan'an. ¿Ti ngisa xrokonda tsake'e ngajinnta?, ko, ¿ti ngisa tsokuaxinna nge'e nche'enta? Kuaxinta xjan nda'i.

¹⁸Ko tjume'e ndo Jesús kuyakutee ndo espíritue xi ña'i ko tuinxin espíritu me'e kuachrxjin xjan ko ndakoxrue'n'en xjan.

¹⁹Tjume'e sen teyuu chrikao ndo Jesús ndá'a kuiye'e sen ndo ko juanchangi'e sen ndo:

—¿Sonda jan'anna jua'i kuantsjena espíritu ña'i?

²⁰*Me'e ndo Jesús juatingéxin ndo:

—Ja'anta chuntia'ininta. Ko jan'an nduaxin ntatjunta siá ja'anta je'o xrochuntianinta naanchion xranchi naa tsee ntamostaza tsango nchiín tsee, me'e chao xrondachenta jnā jii'n: “Ndá'a tjia”; ko jaña xrokon'en ixi ijnā xrokuitikaon jnā. Ko siá nduaxin xrochuntianinta, chao sinche'enta kain ixrā tsetuan'annta. ²¹Ixi kain espíritu kichuu ñā je'o tachrxjin siá nduaxin xronichja'naninta kain nchakon ko sinchekatse ñaonta jinta.

**Íjngo chronga ndo Jesús
ixi tsen'en ndo**

(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

²²Xrasteyáa sen cha'o nunte Galilea, ndo Jesús ndachro ndo ixi je'e ndo Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, xrotsé nā ndo ko tsikao nā ndo ngajin ni tetuan'an, ²³ko naatsónaxón nā ndo. Ko nchakon nínxin xrokonda xroxechón ndo. Ko ti ndachro je'e ndo tsango juincheni'e aséen sen teyuu chrikao ndo.

**Ndo Jesús juenga ndo 'nā
ti juanchia nā kondee ni'ngo**

²⁴Nchakon ndo Jesús ko sen teyuu chrikao ndo kuiji sen tjajna Capernaum, ni xenge'e 'nā ne'e ni'ngo kuitsje'e nā ndo Pedro ko juanchangi'e nā ndo:
—Ndo ntakuan'annta, ¿á tjenga ndo 'nā tomi ne'e ni'ngo?

²⁵Ko ndo Pedro juatingéxin ndo:

—Jaán, tjenga ndo 'nā.

Ko hora ndo Pedro kuixin'in ndo nchia ti ste kain sen, ndo Jesús sa'ó nichja ndo ko ndachro ndo:

—Ndachijiana, Pedro, xi tetuan'an ngata'a nunte nti'i, ¿ngisen tjanche'e xa ixi xrokonda tsjenga nā 'nā? ¿Á ni tjajnee xa o ni tsiki'xin inaa tjajna?

²⁶Ko ja'in juatingéxin ndo Pedro:

—Ni tsiki'xin inaa tjajna.

Ko ndachro ndo Jesús:

—Sen tjajnee xrokonda'i tsjenga sen 'nā. ²⁷Ko ixi tjaun'a tsoñao nā, itjia ti jii ndachaon ko tjanka'ngia chika tséxinni kuchee ko kuchee sa'ó xrotsé, tantje'e ro'a ba, ko tsinchia naa tomi ko tomi me'e tjenga 'nā ti tikinixin jan'an ko ja'a.

¿Ngisen ícha tjintee ti jii ngajní?

(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

18 ¹*Nchakon me'e sen teyuu chrikao ndo Jesús konchjiñe'e sen ngajin ndo ko juanchangi'e sen ndo:

—¿Ngisen ícha tsitee ngajní ti tetuan'an ndo Dio?

²Tjume'e ndo Jesús kuiye'e ndo naa chjan, ko bake'e ndo xjan ngusine ti ste sen, ³*ko ndachro ndo:

—Nduaxin ntatjunta ixi siá tjaunnta tsixin'innta ti tetuan'an ndo Dio, xrokonda tsindoxinnta ko tsaxi sinche'enta xranchi nche'e naa xjan nchíin. ⁴Ixi ti tetuan'an ndo Dio, sen ícha tjintee, nchejié'a aséen sen xranchi naa chjan ji'i.

⁵Ko ngisen xrotjue'e ko tsayé'e sen naa chjan nchíin xranchi xjan ji'i, me'e nduaxin titikaonna sen, ko xrokjui xranchi xrokuaye'ena sen jan'an.

**Chujni nchekateya ixi
sinche'e nā ndako'a**

(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

⁶Siá xrojan naa xjan nchíin titikaonna jan'an, ko kondeexin

xrojan chujni, xjan me'e xrojuinche'e xjan ti ndako'a, ni me'e cháña xrotsé nā naa ixro ijíe ti tontsingaxin ko xrokuintee nā ixro tusin nā, ko xrokuitsingangi nā ndachaon ti yaso'e. ⁷Lastu nunte xasintajni ixi jii nge'e sinchengachrue chujni ixi tsitikaon'a nā chijnie ndo Dio, ko lastu ni sinchekateya chujni ixi sinche'e nā ti ndako'a.

^{8*}Méxin siá kondeexin tjáanta o tutáanta, ja'anta sinche'enta ti ndako'a, cháña tonchrijinnta ko ndá'a tjankanta, ixi maski xrochonda'inta naa tjáanta o naa tutáanta tsarichonnta kain nchakon, ko xrochondanta yui tjáanta ko yui tutáanta ko jaña nchijíinta itsjinta ti jiche xro'i kain nchakon. ^{9*}Ko siá ti tsikon ikonnta, kondeexin me'e nche'enta ti ndako'a, cháña tantsjengi ikonnta ko ndá'a tjankanta, ixi maski ntakutsinnta, ja'anta tsarichonnta kain nchakon. Ko yuxin ikonnta xrochondanta, jaña satsjinta ngangí xro'i ko nti'a tsake'enta kain nchakon.

Chijnie naa kutuchjon

(Lc. 15:3-7)

^{10*}Ndachro'anta ixi tjinte'a kaxin xjanchínchín jii'in, ixi xjan jii'in, sen ángel ne'e xjan, sen ste ngajní ti jii Ndotána, je'e sen tjanchia sen ixi je'e xjan. ¹¹Ixi Chjen'en ndo Dio, xjan

jongí'e xranchi chujni, kuii xjan bijée xjan chujni kuitjáña ko sinchemé'e xjan jíee sen.

¹²¿Nge'e chronta? Siá naa xi chónnda naa ciento kutuchjon ko siá kuitjáña naa ba, ¿á tsintue'a xa nti'a ti noventa y nueve ba ti jii ijñā ko tjume'e tsijée xa iko kuitjáña? ¹³Ko siá tsitja xa kutuchjon me'e, á je'a ícha tsake'e xa juaxruxin ixi kuitja xa iko kuitjáña ixi kain iko kuitjáña'i. ¹⁴Jaña kaxon Ndotána jii ngajní tjaun'a ndo tsitjáña ninna xjanchíin jii'.

Xranchi xrotjaña'ananta ti ndako'a junta'anta naa sen kichuunta

(Lc. 17:3)

^{15*}Siá naa sen kichuunta xrojan ti ndako'a junta'anta sen, ja'anta ko sen me'e nichje'e kichuunta ti ja'onta stenta, ixi ti ndako'a junta'anta sen. Siá kuitikaon sen nge'e ndachrona, ja'anta juachanta naa sen kichuunta. ¹⁶Ko siá sen me'e kuitikaon'a sen, tiye'enta naa o yuu sen kichuunta ixi sen me'e tsin'en sen nge'e tsjaonta ko nge'e sinchekonchjianta. ¹⁷Ko sen ningakon'annta, siá tsitikaon'a sen sen kuiye'enta, tjume'e ndachenta sen ni'ngo, ko siá tsitikaon'a sen kaxon, tjume'e índachro'anta ixi sen me'e kichuunta sen, sen me'e ó ikjan sen xranchi naa chujni

tjáka tomie xi Roma ko chúxin'a nā ndo Dio.

¹⁸*⁷Ko nduaxin ndachrjan ixi siá tsajon'anta juachaxin xroxindanga ijie yama naa chujni nti'i ngata'a nunte xasintajni, kaxon ngajni ti jii ndo Dio, je'e ndo tsajon'a ndo juachaxin tsomé'e ijie me'e, ko kain ti tsajonnta juachaxin ixi tsomé'e ti ndako'a junta'anta nā nti'i ngata'a nunte xasintajni, kaxon ndo Dio sinchemé'e ndo ijie chónða nā.

¹⁹Kaxon ntatjunta ixi siá yuu ja'anta ngata'a nunte nti'i ndako xronichje'e kichuunta ixi xrojan nge'e tsjanche'enta Ndotána jii ngajni, Ndotána jii ngajni, je'e ndo tsajon ndo nge'e tsjanchianta. ²⁰Ixi ti no ste yuu o ní sen titikaonna, nti'a tsake'e jan'an ngusine ti ste sen.

²¹*Tjume'e konchjiñe'e ndo Pedro ko juanchangi'e ndo ndo Jesús:

—Nchána, ¿ngijan'in sintama'a ngaya aséenna nge'e ti ndako'a juinchena sen kichian? ¿Á je'o jaña yaato vez?

²²Me'e juatingíexin ndo Jesús ko ndachro ndo:

—Na'i, je'a je'o yaato. Jan'an ndachrjan ní ti kán ko naa ti te tsomé'e ngaya asáan ti junta'a sen.

Chijnie yuu ni sínká

²³'Ti no tituan'an ndo Dio me'e xranchi naa nunte ijie

tetuan'an naa xi rey ko tjaun xa sinchéñaka'o xa xinchexrée xa cuenta. ²⁴Ko kuaxi xa nchéña xa cuenta ko hora me'e bika'o nā naa xi tsango itsjé sínká.

²⁵Ko xi sínká me'e chónða'i xa tomi tsjengaxin xa 'nā ti sínká xa, méxin xi rey kuetuan'an xa ixi tsochji xi sínká ko janchri'e xa ko chjen'en xa ngajin ni te'na chujni ko ti tjintee chónða xa tsochji kaxon xroxengaxin 'nā ti sínká xa. ²⁶Ko xi sínká

bake'exin ntatuchi'in xa ngajin xi rey, ko kuinóatée xa ko ndachro xa: “Chonaninta ko jan'an tsjenga'anta 'nā kain ti tasinka'anta.” ²⁷Ko xi rey bikonóe'e xa xi sínká ko juinchemé'e xa kain ti sínká xi me'e, ko kuituan'an xa tsajanda nā xa ixi ó komé'e ti sínká xa.

²⁸Ko sakjui xa ko hora me'e kuetan xa inaa xi nchekao xa ixra, ko xi me'e tsjé'a sínká xa ngajin xi komé'e ti kuasínká xa ngajin xi rey. Ko xi komé'e ti sínká, soji itsé xa tusin xi sinke'e xa ko ndachro xa: “¡Tjénganana 'nā ti tasinkanana!” ²⁹Ko xi nchekao xa xra bake'exin ntatuchi'in xa ngajin xi komé'e ti sínká ko kuinóatée xa:

“Tikonóanana ko jan'an tsjenga'a 'nā kain ti tjasínká'a.” ³⁰Ko xi komé'e ti sínká chro'a xa ko kuetuan'an xa ixi tsije'e xi sinke'e xa ngaxin'in ndo'achjiso ko tsachrjexin'a xa nti'a hasta

ti tsjengaja xa 'nā kain ti sínká xa. ³¹Ko ikaxin xi nchekao xa ixrā bikon xa nge'e juinche'e xi komé'e ti sínká, me'e tsango juincheni'e aséen xa, méxin kuintekji xa ngajin xi rey ko chronga xa nge'e juinche'e xi komé'e ti sínká. ³²Tjume'e xi rey kuetuan'an xa tsixrakua xi komé'e ti sínká ko ja'in ndachro xa: "Ja'a ti kuanche'e xrāna, tsango ña'ia ja'a, ixi jan'an juintamá'a kain ti kuasínká'nāna ixi ja'a kuinóatāa ngajin. ³³Kaxon ja'a xrobikonué'é xi kuanchekua ixrā xranchi jan'an bikonó'a ja'a." ³⁴Tjume'e xi rey kuetuan'an xa tsikaon xi ña'i ko tsjengaja xa 'nā kain ti sínká xa. Jaña ichro xi rey ixi tsango koñaon xa.

³⁵Ndo Jesús juexin kueki ndo chijni ji'i, me'e ndachro ndo:

—Jaña kaxon Ndotána jii ngajni sinta'anta ndo ngujngu ja'anta siá je'a nduaxin sinchemé'enta ngaya asáanta ti ndako'a juinta'anta sen kichuunta.

Ndo Jesús nichja ndo kondee ni tsikute'e ko tintu'e kichuu nā

(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)

19 ¹Juexin nichja ndo Jesús kain ji'i, tjume'e sakjui ndo nunte Galilea ko kuiji ndo tjajna Judea, nunte jii chjuya ti jii indajitinga ndatin'in Jordán.

²Nti'a kueya chujni rué'e ndo ko itsjé ni ni'e juinchexruen'en ndo.

³Ko tjume'e kaxin xi fariseo konchjiñe'e xa ngajin ndo Jesús ko juanchangi'e xa ndo ixi tjaun xa ndako'a xrojuatingíexin ndo, ko ja'in ndachro xa:

—¿Á chao jañaon naa xi tsintu'e xa nchrinchri'e xa maski nchrinchri'e xa xro'an nge'e ti ndako'a juinche'e nchra?

⁴Ko ndo Jesús ja'in juatingíexin ndo:

—¿Á kuangi'anta nge'e ndachro xroon chijnie ndo Dio?, ixi "je'e ndo juinchéña ndo kain chujni, xi ko nchri juinchéña ndo." ⁵Ko kaxon ndachro ndo: "Méxin chujni xi tsintu'e xa ndotée xa ko janée xa ko tsute'e xa nchrinchri'e xa ko yui je'e nā í je'a yuu nā, ixi ó xranchi xrokjui naakua naa chujni." ⁶Méxin í je'a yuu nā. Na'i. Jai ó xranchi naakua naa chujni, méxin xro'an chujni tsonchjeya ni kute'e, ni chjée ndo Dio juachaxin tsekao kichuu nā.

⁷*Ko xi fariseo juanchangi'e xa ndo:

—¿Sonda tjume'e ndo Moisés kuajon ndo juachaxin tsoñā naa xroon ko xroon me'e xronichja ixi chao tsintu'e kichuu nā?

⁸Ko ndo Jesús ndachro ndo:

—Ndo Moisés kuajon ndo juachaxin tsonchjian xroon xrochjeyaxin xi ko nchri, ni stekao kichuu, ixi chujni tsango icha aséen nāko tjaun'a nā tsitikaon nā chijnie ndo Dio. Ko ti

nchakon xrangíxixión kain nge'e, kuanche'a nã jaña. ⁹*Méxin, jan'an ndachrjan siá xrojan ja'anta tjaunnta tsintu'enta janchri'anta ko siá janchri'anta juitéxin'a jan inaa xi, ja'anta jua'i tsintu'enta jan ko chonda'inta juachaxin ixi tsuta'anta inaa nchri. Ko siá sinche'enta jaña, ja'anta tsamanta ijje. Kaxon ngixe'i naa xi tsute'e naa nchri, nchri kuayé'e xroon chjeyaxin chujni, xi me'e tsama xa ijje kaxon.

¹⁰Tjume'e sen teyuu chrikao ndo Jesús ndachro sen:

—Siá ni tintekute'e jaña nche'e nã, cháña tsute'ani.

¹¹Méxin ndo Jesús ndachro ndo:

—Chijni ji'i kain'a sen tienxin sen chijni. Je'o tienxin sen chjée ndo Dio juachaxin ixi tsute'a sen. ¹²Nduaxin ji'i, kaxin xi jua'i tsute'e xa, ixi ti xratsjongíexión xa jua'i tsute'e xa. Ikaxin xa juincheni'e nã xa, méxin jua'i tsute'e xa, ko jii ikaxin sen tjaun'a sen tsute'e sen ixi tjaun sen sinche'e sen ixra ngajin ndo Dio, méxin ti rintakuan'annta jai je'o tsiexin sen tjaun sinche'e jaña.

Ndo Jesús juinchenchaon ndo kaxin chjan

(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)

¹³Tjume'e bika'o nã kaxin ichjan ixi tjaun nã tsake'e itja ndo Jesús ngata'a xjan ko xronichje'e ndo ndo Dio ixi je'e xjan. Ko sen teyuu chrikao ndo Jesús

kuyakutee sen ni bika'o xjan.

¹⁴Ko je'e ndo Jesús ndachro ndo:

—Tintu'enta ichjan tsii xjan ngajin ko tingakuen'anta xjan ixi sen sinche'e xranchi nche'e naa ichjan, sen me'e tikinixin'en sen tixin'in sen ngajni ti tetuan'an ndo Dio.

¹⁵Juexin bake'e itja ndo ngata'a xjan, sakjuixin ndo nti'a.

© 1996 David C. Cook

*Ndo Jesús nchenchaon ndo ichjan
(Mt. 19:15)*

Naa chán chónnda itsjé tomi nichje'e chán ndo Jesús

(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)

¹⁶Naa chajan kuii chán kuitsje'e chán ndo Jesús ko juanchangi'e chán ndo:

—Ja'anta ti nchekuen'ennta chujni tsango jiannta, ¿nge'e xrokonda sinta'a ixi tsayá'a

juachaxin tsarichón kain nchakon?

¹⁷Ko je'e ndo ja'in juatingéixin ndo:

—¿Sonda ndachrua ixi jan'an jianna? Je'o ndo Dio, je'e ndo jian ndo. Ko siá tjuan nduaxin tsarichuan, xrokonda tsitikaoan chijnie ndo Dio.

¹⁸Ko je'e chán ndachro chán:

—¿Ngixe'e chijni me'e?

Ko ndo Jesús ndachro ndo:

—Ko'a juachaxin naatsónaxuan naa chujni, ko'a juachaxin tsixintexian naa nchri chóna xixi'e, ko'a juachaxin ixi tse'e, jua'i sincheya ixi sincheni'e inaa chujni. ¹⁹Chónde'e juasaya ndotáa ko janáa, kaxon tjue'é chujni xranchi tjue'e asáan.

²⁰Ko je'e chán ndachro chán:

—Kain chijni ji'in kuitika'on xrachiona. ¿Nge'e ícha titjáña sinta'a?

²¹Ko ndo Jesús juatingéixin ndo:

—Síá nduaxin tjuan sinchetjúá asáan, nchekjia kain nge'e tjintee chonda, ko tonchjiye'e sen nóa kain tomia. Ko me'e xrochóna ti tjintee jii ngajní. Tjume'e tsji'ia ko xrokjan ja'a naa sen rua'na.

²²Ko kuin'en chán jaña, tsango koni'e aséen chán, sakjui chán ixi tsango itsjé nge'e ti tjintee chóna chán.

²³Tjume'e ndo Jesús ndache ndo sen teyuu chrikao ndo:

—Nduaxin xrontatjunta ixi tsango tangi tsixin'in ngajní ti tetuan'an ndo Dio, naa chujni chóna itsjé tomi. ²⁴Ko nduaxin ntatjunta ixi ícha tangi'a tsixin'in naa kucamello ikon naa ntachika, ixi naa chujni chóna itsjé tomi tixin'in ti tetuan'an ndo Dio.

²⁵Ko sen teyuu chrikao ndo kuin'en sen nge'e nichja ndo, tsango kuiye'e ñao sen, ko juanchangi'e kichuu sen:

—¿Ngisen tsjacha tsechón kain nchakon tjume'e?

²⁶Ko ndo Jesús jitsje'e ndo sen, me'e ndachro ndo:

—Chujni jua'i tsechón na kain nchakon. Je'o ndo Dio tajon ndo juachaxin tsechón chujni.

²⁷Tjume'e ndo Pedro ndachro ndo:

—Nchána, jan'anna kuintu'ana kain ti kuachondana ko rua'ananta. ¿Jan'anna nge'e tsjachana?

²⁸*Ko ndo Jesús juatingéixin ndo:

—Nduaxin ntatjunta nchakon tsií tsoñá natjúá kain nge'e, nchakon Chjen'en ndo Dio, xjan tsijong'e xranchi chujni, tsake'e xjan nunte ngata'a ntaxitaon ti tsetuanxin xjan ko tsjako xjan ti ijié juachaxin chonda xjan, tjume'e kaxon ja'anta ti rue'énta xjan xrochondanta teyuu ntaxitaon tsituanxinnta ko sinchéñaxinnta ijié ngajin

ti teyuu tjajna ne'e Israel. ²⁹Ko kain sen kuintu'e ndo'a, ko sen kuintu'e ndo kichuu ko jan kichuu, ndotée o janée, janchri'e o chjen'en o nunte'e ixi kuitikaonna sen ko rua'na sen jan'an, sen me'e tsango itsjé nge'e tsayé'e sen ko kaxon tsehón sen kain nchakon. ³⁰*Ko kueya sen jai tsango tetuan'an sen, nchakon me'e ítsetuan'i sen. Ko kueya sen tjinte'a jai, nchakon me'e je'e sen ícha tsetuan'an sen.

Ndo Jesús juakoxin ndo kondee sen nche'e ixra ngataon ijngi

20 ¹'Ngajní tetuanxin ndo Dio me'e tonoxin xranchi naa xi chónnda naa ijngi tsango ijíe ko ndúyo kuachrje xa bijée xa kaxin xinchexra ixi tsikonchrijin xa tu uva. ²Ko kuitja xa xinchexra ko konchjanka'o kichuu xa ko xroxenge'e xa 'na naa tomi ndatin'in denario ngujngu nchakon ko tjume'e xruan'an xa xinchexra ngataon ijngi. ³Ko kuachrje xa hora naa ne'e nchakon ko bikon xa ikaxin chujni jii ngusine tjajna ko chónnda'i na ixra. ⁴Ko ndache xa na: "Itjinta tikonchrijinnta tu uva ko jian tsjenga'anta 'na." Ko je'e na ikjui na. ⁵Tjume'e ngusine nchakon bijée xa ikaxin xinchexra, ko kaxon ti hora nínxin ne'e nchakon kuachrje

xa juée xa xinchexra. ⁶Ko kóndo kaxon kuachrje xa hora na'ó, ikjui xa ngusine tjajna ko kuitja xa ikaxin ninchexra, ni xro'an stenche'e ko ndachro xa: "¿Sonda stenta nti'i nguixin nchakon ko xro'an ixra stenche'enta?"

⁷Ko je'e na ndachro na: "Íxi xro'an ngisen chjánana ixra, méxin nti'i stena." Ko je'e xa ndachro xa: "Itjinta nche'enta xrana ko jian tsjenga'anta 'na."

⁸Ko ó kontie ko xi chjakée ndache xa xi tetuen'en xinchexra: "Tiyelé xinchexra ko tjenge'é xa 'na, tjangíinxian tjenge'é 'na xi kjui ó kóndo ko tsjexixin xi kjui ndúyo." ⁹Ko sa'ó konchjiñe'e xi kuixin'in xra hora na'ó ko ngujngu xa kuayé'e xa naa tomi denario. ¹⁰Tjume'e konchjiñe'e xi kuaxi xra ndúyo ko xraxaon xa ixi je'e xa xrojuacha xa ícha itsjé tomi, ko xraje'o kuayé'e xa naakua tomi denario. ¹¹Ko hora kuayé'e xa tomi, bake'a xa juaxruxin ti juacha xa. ¹²Ko ndachro xa: "Ni kuij ó kóndo naakua hora juinche'e na xra ko kaxon xenge'e na 'na xraje'o xranchi juacha jan'anna ti junta'ana ixra nchijíi nchakon ngataon súa." ¹³Ko xi xrée ja'in juatingéixin xa: "Jan'an ndako rinta'a, joína ixi xrojuenga'anta 'na naa denario ko jaña kuaye'enta. ¹⁴Itsenta tomianta ko satjinta. Jan'an tja'on xrotjá'a xi kuij ó kóndo xraje'o xranchi ja'anta. ¹⁵Jan'an, zá chonda'i

juachaxin ixi xrotjá'a ngisen tja'on tomina? O, ¿jitochjuya'anta ixi ti jian rinta'a jan'an?" ¹⁶ *Méxin, ja'in xrondachro chijni ji'in: ni kuii ícha tjume'e, ni me'e ícha sa'ó tsayé'e nā ti jian, ko ni kuii ícha sa'ó, ni me'e ícha tjume'e tsayé'e nā ti jian tsajon ndo Dio ixi itsjé ni tsonchjiñe'e ko kaxion ni tsinche'e ndo.

**Íjngo chronga ndo
Jesús tsen'en ndo**

(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)

¹⁷ Hora sakjui ndo Jesús tjanya Jerusalén, kuachrjendaxin ndo ti ste chujni, je'e ndo ko sen teyuu chrikao ndo ko ndache ndo sen:

¹⁸ —Jai stetajin'ina tjanya Jerusalén ko nti'a xrotsé nā Chjen'en ndo Dio, xjan jongf'e xranchi chujni, ko tsajon nā xjan ngajin xitaana tetuan'an ko xi tjako ley ne'e ndo Dio, ko tsjankata'a nā xjan ijiē ko xrondachro nā tsen'en xjan. ¹⁹ Ko tsajon nā xjan ngajin xi kuixin inaa tjanya ko ni me'e tsjanao nā xjan ko tsikaon xjan ko tsasintjian nā xjan ko nti'a tsen'en xjan ko nchakon nínxin xroxechón xjan.

**Ti juanchia janée ndo
Jacobo ko ndo Juan**

(Mr. 10:35-45)

²⁰ Tjume'e janée ndo Jacobo ko ndo Juan, chjen'en ndo Zebedeo, je'e jan ko yui chjen'en jan konchjiñe'e sen ngajin ndo Jesús

ko bake'exin jan ntatuchi'in jan ngajin ndo Jesús ko kuinóatée jan ngajin ndo. ²¹ Ko ndo Jesús juanchangi ndo:

—¿Nge'e tjauan?

Je'e jan ndachro jan:

—Tja'on ixi nchakon tsake'enta nunte ngata'a ntaxitaunnta ko tsjakonta ijié juachaxin, tájonnta juachaxin ixi yui chjan'na tsake'e xjan ti tsake'e ja'anta, naa xjan ndatsjonxin jian ko naa xjan ndatsjonxin ikjon.

²² Tjume'e ndo Jesús ndachro ndo:

—Ja'anta noa'inta nge'e tjanchianta. ¿Á chao ja'anta tsi'inta ti tsango itsjá tsi'i jan'an ko ti itsjá me'e xrondachro ti chinga sinchenāna ko tsintji jnina ko tsen'enna?

Tjume'e sen teyuu chrikao ndo ndachro sen:

—Jaán, chao.

²³ Tjume'e ndachro ndo Jesús:

—Jaán, nduaxin ja'anta tsango chinga sinta'anta nā xranchi sinchenāna jan'an, ko ti tsake'enta ndatsjonxin jian o ndatsjonxin ikjon, je'o Ndotána tikinixin'en ndo xrondachro ndo ngisen tsayé'e juachaxin me'e.

²⁴ Ko hora kuin'en sen ite chrjikao ndo Jesús, koñaon sen ngajin ndo Jacobo ko ndo Juan. ²⁵ *Tjume'e ndo Jesús kuiye'e ndo kain sen chrikao ndo ko ndachro ndo:

—Ja'anta no'anta ixi xi tetuan'an tjanya, je'e xa

tituen'en xa chujni ko xro'an nge'e nche'e chujni siá xi tituan'an tsajon'a xa juachaxin ko xi tsango tituan'an chujni xrokonda tsitikaon na nge'e tituan'an xa. ²⁶ *Ko ja'anta jua'i sinche'enta jaña xranchi nche'e je'e na. Na'i. Siá xrojan ja'anta tjaunnta tsituan'annta ícha, sa'ó xrokonda tsitikaonnta nge'e tsetuan'annta sen kichuunta. ²⁷ Ko ngixe'i ja'anta ti tjaunnta ícha tsetuan'annta, xrokonda tayakon'ennta sen kichuunta ko xro'an nge'e tsjachanta. ²⁸ Jaña kaxon Chjen'en Dio, xjan jong'le xranchi chujni, kui'a xjan ixi chujni sinche'e ixra ngajin xjan. Na'i. Je'e xjan kuii xjan ixi tayakon'en xjan chujni ko tsen'en xjan ixi jaña tsantsjengi'e xjan ijié chóna chujni.

Ndo Jesús juinchexruen'en ndo yuu ni tikon'a

(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)

²⁹ Ko kuachrxexin sen tjanya Jericó, itsjé chujni rué'e ndo Jesús. ³⁰ Ko yuu ni tikon'a ste na nunte ngande'e cha'o ko kuin'en na ixi jitatsinga ndo Jesús, me'e kuaxi kuyako na:

—Nchána, xjan kuachrxenixin ndo David, tikonóa'naninta.

³¹ Ko chujni kuyakutee na ni tikon'a ixi xrotenko na ko je'e na ícha séen kuyako na:

—Nchána, xjan kuachrxenixin ndo David, tikonóa'naninta.

³² Tjume'e ndo Jesús kuixin ndo, ko kuiye'e ndo ni tikon'a ko juanchangi'e ndo na:

—¿Nge'e tjaunnta sinta'a?

³³ Ko je'e na juate'e na:

—Nchána, tja'onna tsikonna.

³⁴ Ko ndo Jesús bikonóe'e ndo na ko bake'e itja ndo ngata'a ikon na. Ko tuinxin bikon na ko kaxon je'e na rué'e na ndo.

Ndo Jesús kuixin'in ndo tjanya Jerusalén

(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40;

Jn. 12:12-19)

21 ¹ Ndo Jesús ko sen teyuu chrikao ndo kuiji sen ó tjenka tjanya Jerusalén, naa tjanya Betfagé, nti'a jii ijna ndatin'in Olivo, ko ndo Jesús kuetuen'en ndo yuu sen chrikao ndo, ² ko ndachro ndo:

—Itjinta tjanya ji'a, nti'a tsinchínta naa kuntajno, kunchri, jichroá ba ko naa kuntajnochjan jikao ba. Tonxindange'enta ba ko tsikuunta yui ba. ³ Ko siá xrojan ngisen tsjanchangi'anta sonda satiku'unta ba, ja'anta ndachronta: “Ncháina xrokonde'e ba ko tsjexin tsonde'e ndo ba, je'e ndo tsituan'an ndo tsikianna ba.”

⁴ Jaña kon'en ixi jaña ó tsikjin naa ndo kuachronga chijnie ndo Dio ó sa'ó, ko ja'in tsindachro ndo:

⁵ Ndachenta chujni tjanya Sión: “Tsje'enta ndo rey na'anta ó kuii ndo ngajinnta, ko je'e ndo ncheji'é a séen ndo,

naa kuntajno jita'a ndo,
naa kuntajnochjan, chjen'en
naa kuntajno, ko tama.”
Jaña jitaxin xroon chijnie ndo
Dio ó sa'ó.

⁶Ko sen chrikao ndo, ikjui sen,
juinche'e sen ti kuetuan'an ndo
Jesús. ⁷Ko bika'o sen kuntajno ko
chjen'en ba, ko bake'e sen manta
jitsáa sen ngata'a ba, tjume'e je'e
ndo kueta'a ndo ba. ⁸Ko tsango
itsjé chujni ste nti'a ko kuingo na
manta stetsáa na ngata'a cha'o ko
ikaxin na konchrinjin na chaan
ntaa yua ko bingó na ngatja cha'o
kaxon. ⁹Ko kaxin chujni stetaon
ko chujni sterué'e na ndo Jesús ko
ja'in stetoyako na:

—Ijé juachaxin tikinixin'en
xjan kuachrjenixin ndo David.
Tsango jian ndo kuixin ixi
juachaxien Ndotáina jii ngajni.
Ijé juachaxin tsayé'e ndo.

¹⁰Hora kuixin'in ndo Jesús
tjajna Jerusalén, kain chujni ste
nti'a xronka na ko ndachro na:

—¿Ngisen ji'in?

¹¹Ko itsjé na ndachro na:

—Ji'i ndo Jesús chronga chijnie
ndo Dio, ndo tjajna Nazaret
tikinixin'en nunte Galilea.

Ndo Jesús juinchetjáa ndo ni'ngo

(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48;

Jn. 2:13-22)

¹²Ko ndo Jesús kuixin'in ndo
ningue ndo Dio ko kuantsje ndo
kain ni stenchekji ko ni te'na
ngaxin'in ni'ngo. Ko konjamangi
ndo ntaa jita'a nge'e nchekji na ko
ti tasingixin na tomi ko ntaxitauen

ni nchekji kuntúá. ¹³Ko ndo Jesús
ndachro ndo:

—Ja'in ndachro xroon chijnie
ndo Dio tsikjin sen kuachronga
ó sa'ó: “Nchanía, nchia nichjaxin
chujni ngajin ndo Dio.” Jaña
ndatin'in nchia, ko ja'anta
juinchéñanta nchia tjaue xiche'e.

¹⁴Ko ngaxin'in ni'ngo konchjiñe'e
ni ntakutsin, ni ntarengo
ngajin ndo Jesús ko je'e ndo
juinchexruen'en ndo na. ¹⁵Ko
kaxin xitaana tetuan'an ko xi
tjako chijnie ndo Dio bikon xa
kain ni juinchexruen'en ndo ko
nge'e juinche'e ndo ko kuin'en xa
kaxin ichjan stetsje xjan ngaxin'in
ni'ngo, ko ja'in ichro ti stetsje xjan:
“Ijé juachaxin tikinixin'en ndo
kuachrjenixin ndo rey David.” Ko
xi stetin'en tsango koña xa ¹⁶ko
ja'in ndache xa ndo:

—¿Á ritin'éen nge'e stetsje xjan
ji'in?

Ko je'e ndo ndachro ndo:

—Jaán, ¿ja'anta á noa'inta
nge'e ndachro xroon chijnie ndo
Dio? Ko ja'in ndachro xroon:

Ro'a xjan nchínchín ko xjan
stetaki
bakéenta ti juasaya jian
xrotsje xjan.

¹⁷Tjume'e je'e ndo kuachrxixin
ndo tjajna Jerusalén sakjui ndo
tjajna Betania ko nti'a joke'e ndo
tiie me'e.

Ndo Jesús ko ntaa tajon tu higo

(Mr. 11:12-14, 20-26)

¹⁸Ndúyo kua sen cha'o ko ikjan
sen tjajna Jerusalén ko ndo Jesús

kuen'en ndo jinta. ¹⁹Ko bikon ndo naa ntaa tu higo ngandele cha'o ko konchjiñe'e ndo ti jii ntaa, ko xro'an itu kuitja ndo, je'o ika chónda ntaa. Méxin ndache ndo ntaa:

—Kainko nchakon xro'an itu xrochónda.

Ko ntaa tu higo tuinxin xema ntaa. ²⁰Ko sen teyuu chrikao ndo Jesús bikon sen nge'e kon'en ntaa, me'e xronka sen ko juanchangi'e sen ndo:

—¿Sonda tuinxin xema ntaa tu higo?

²¹*Ko ndo Jesús ndachro ndo:

—Nduaxin ntatjunta siá nduaxin xrochuntianta ko xro'an nge'e sinchengachrue asáanta, je'a je'o xranchi kon'en ntaa tu higo, chao sinche'enta. Ja'anta chao xronichje'enta ijna jil'in ko ja'in xrondachenta jna: “Satjixian nti'i ko taritsinga'ngia ndachaon”, ko jaña tson'en.

²²Ko kain nge'e tjaunnta, siá xronichje'enta ndo Dio ko nduaxin xrochuntianta ngajin ndo, nduaxin tsaye'enta nge'e tsjanchianta.

Ijié juachaxin chónda ndo Jesús
(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)

²³Tjume'e ndo Jesús kuixin'in ndo ni'ngo, ko juincheckuen'en ndo chujni, me'e konchjiñe'e kaxin xitaana tetuan'an ko kaxon kaxin xi judío, xi ícha tetuan'an, ko juanchangi'e xa ndo:

—¿Nge'e juachaxin chonda ja'a ixi ja'in nche'e ko ngisen tjáa juachaxin?

²⁴Ko ja'in juate'e ndo Jesús:

—Kaxon jan'an tsjanchangi'anta naa nge'e ko siá tsjatingíexinnta nge'e tsjanchangi'anta, jan'an kaxon xrontatjunta ngisen chjána juachaxin. ²⁵Ndo Juan ti kuikitée chujni, ¿no kuixin juachaxin me'e? ¿Á ngajni o chujni kuituan'an?

Tjume'e jitjakaxin kichuu xa ko stendachro xa:

—Siá xrondachrona ixi ndo Dio tsiketuen'en xi Juan, xrondachro xi ji'i: “¿Sonda kuitikaon'anta ti ndachro xi Juan?” ²⁶Ko siá xrondachrona ixi chujni, kain ni tjajna tsoñao na ixi xi Juan ndachro na nichja xa chijnie ndo Dio.

²⁷Tjume'e juatingíexin xa:

—Nóna'ina ngisen.

Ko ndo Jesús ndachro ndo:

—Jan'an kaxon xrontatju'inta ngisen chjána juachaxin rinta'a ji'i.

Ndo Jesús juakoxin ndo chijnie yuu xichájan

²⁸Tjume'e ndachro ndo Jesús:

—¿Nge'e ndachrona ixi ti tseki'anta? Bake'e naa xi ko xi me'e chónda xa yuu cháje'en xa, ko sa'ó konchjiñe'e xa ngajin naa cháje'en xa ko ndachro xa: “Itjia nche'é ixra chjaka ti jii ntaa tu uva.” ²⁹Ko juate'e chán: “Na'i, tjaun'a itsji”, ichro chán.

Ko tjume'e kuindoxin chán ti jixraxaon chán ko kuitikaon chán ti ndachro ndotée chán. ³⁰Ko tjume'e kuitsje'e xa inaa cháje'en xa ko xraje'o kuetuen'en xa chán itsji chán ngataon ijngi ti jii ntạa tu uva ko juate'e chán: "Jan'an chao itsji", ichro chán. Ko jui'a chán.

³¹Tjume'e juanchangi ndo Jesús:

—¿Ngixe'e ti yuu chajan kuitikaon chán nge'e kuetuan'an ndotée chán?

Ko je'e sen ndachro sen:

—Chán sa'ó kuituen'en.

Ko ndo Jesús ndache ndo sen:

—Ko nduaxin xrontatjunta ixi chujni tjanchia tomi xroxrajon ngajin xi tetuan'an ko nchri chónnda kueya xi, ni me'e ícha sa'ó tsixin'in n̄a ti tetuan'an ndo Dio ko tjume'e ja'anta. ³²*Ixi ndo Juan tikitée chujni, kuij ndo ko ja'anta kuitikaon'anta ti chronga ndo, ko ni xenge'e 'n̄a ko nchri chónnda kueya xi, ni me'e kuitikaon n̄a ti ndachro ndo. Ko ja'anta maski bikonta jaña, kuindoxin'anta ko kuitikaon'anta.

Xi nche'e xrạ ña'i

(Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

³³Ndo Jesús ndachro ndo:

—Tseki'anta inaa chijni.

Xranchi naa xi kuenga itsjé ntạa tu uva ngaya chjakée xa. Ko juinchéñe'e xa ntạa tu uva

naa korra, ko inge xa ti no tsáñaxin ndée tu uva. Kaxon juinchekonchjian xa naa ntạa ijje ti no xrotsjéxin xa nchijí jngi'e xa.

'Ko tjume'e juatoya xa nunte me'e ngajin kaxin ni nche'e ixra ko nchakon xroxejo tu uva je'e n̄a tsajon n̄a ti tikinixin'en xa ko tjume'e sakjui xa ikjín. ³⁴Ko nchakon kuaxi xejo tu uva, xi nunte'e xruan'an xa kaxin ni nchexrée xa tsjirué'e n̄a tu uva ti tikinixin'en xa. ³⁵Ko ni kuitu'e ijngi chonda ntạa tu uva, ndako'a juinche'e n̄a ixi itsé n̄a xi nchexrée xi nunte'e, naa xa bikaon xa, inaa xa naakóñaxón n̄a xa, ko inaa xa kuaxi n̄a xa ixro ko xro'an nge'e kuajon n̄a. ³⁶Tjume'e xi nunte'e xruan'an xa ikaxin xi nchexrée xa ko xraje'o juinchekao n̄a ni me'e.

³⁷'Ko tjume'e xruan'an xa cháje'en xa ixi xraxaon xa xrochónde'e n̄a chán juasaya.

³⁸Ko hora bikon n̄a cháchjen'en xi nunte'e, ja'in kuintejao n̄a: "Chán ñạ tsitue'e chán kain nge'e chónnda ndotée chán. Cháña naatsónaxónna chán ixi jaña tsitue'ina kain nge'e tikinixin'en chán." ³⁹Tjume'e itsé n̄a cháchjen'en xi nunte'e ko kuantsjexin n̄a chán chjaka ko naakóñaxón n̄a chán.

⁴⁰Tjume'e ndo Jesús juanchangi'e ndo sen ste nti'a:

—Nchakon tsij Nchéé chjaka, ¿nge'e sinchekao xa ni nchexrạ ña'i?

⁴¹ Ko je'e sen juatingéxin sen:
—Nchakon tsii nchée ijngi
me'e tsikonóe'a xa ni ña'i ko
naatsónaxón xa nā, ko tsjée
xa ikaxin xinchexrā tsitue'e
chjaka ko ni me'e tsajon nā itu
tikinixin'en xa.

⁴² Ko ndachro ndo Jesús:
—¿Á juinchequanxin'anta
xroon chijnie ndo Dio tsikjin sen
kuachronga ó sa'ó?

Ixro chaxro jueña'o'a ni ti'te
nchia,

ko jai ixro me'e, ixro ícha
tjintee tsiki'texin nchia.

Ko ndo Dio jaña juinchéña ndo,
me'e ti chaxro stetikonna jai.
Jaña ichro chijnie ndo Dio.

⁴³ Méxin xrontatjunta juachaxien
ndo Dio tsachrja'a ja'anta ko
tsayé'e ikaxin chujni juachaxin
me'e ko je'e ni me'e jian tsitikaon
nā ixi tsajon nā nge'e tikinixin'en
Ndo Dio. ⁴⁴ Ko ngisen tsitsingata'a
ixro me'e naatsenxón sen, ko siá
ixro me'e tsitsingata'a ixro naa
chujni, naa tsontsingaxon chujni.

⁴⁵ Ko xitaana tetuan'an ko xi
fariseo kuin'en xa chijni juakoxin
ndo Jesús, me'e kuienxin xa ixi
kondeexin je'e xa ti ndachro ndo.
⁴⁶ Me'e tjaun xa xrotsé xa ndo
Jesús ixi tsije'e xa ndo, ko jua'i
juinche'e xa ixi ni tjajna ndachro
nā ixi je'e ndo Jesús nichja ndo
chijnie ndo Dio.

Kia kute'e sen

22 ¹ Íjngo ndo Jesús kuaxi
juako ndo ixi chijni ko
ndachro ndo:

²—Ti no tetuan'an ndo Dio
me'e xranchi naa chijni nichja ixi
naa ndo rey juinchéña ndo naa
kia ixi tsute'e chjen'en ndo. ³ Ko
xruan'an ndo xi nchexrée ndo
tsikiye'e xa chujni tsii nā kia; ko
ni me'e chro'a nā kuii nā. ⁴ Ko
íjngo kuetuen'en ndo xi nchexrée
ndo ko ndachro ndo: “Ndachenta
nā ixi ó konchjian ti sine nā, kain
iko juntao ó kuen'en ba ko kain
nge'e ó chao jii tsintekii nā kia”,
jaña kuetuan'an ndo rey. ⁵ Ko
ni kuiye'e ndo kia kuitikaon'a
nā. Naa xi kuiye'e ndo sakjui
xa chjakée xa ko inaa xa sakjui
xa kuitsje'e xa ixrā chónda xa.
⁶ Ko ikaxin nā itsé nā xi bikao
juajnéé ndo rey ko bikaon xa ko
naakónaxón nā xa. ⁷ Tjume'e ndo
rey kuin'en ndo nge'e juinchekao
nā xi xruan'an ndo, me'e tsango
koña'o ndo ko kuetuen'en ndo xi
soldadoe ndo ko naakónaxón xi
soldado ni ña'i me'e ko juaaka
xa tjajnéé nā. ⁸ Tjume'e ndache
ndo ni nchexrée ndo: “Kain nge'e
ó konchjian ixi sen tsute'e ko ni
kuiya'a tsi'a nā ixi tikinixien'a
nā tsii nā kia. ⁹ Méxin, itjinta
cha'o tachrjexin chujni tjajna ko
ndachenta ngixe'i chujni tsii nā
kia.” ¹⁰ Ko ni nchexrā sakjui nā
ko juejo nā itsjé chujni, ni jian ko
ni ña'i, ko kia me'e tsango itsjé
chujni xejo.

¹¹ Hora kuixin'in ndo rey ti
ste ni kuii kia, bikon ndo naa
xi jitsá'i manta take'e ni itji
kia. ¹² Me'e ndachro ndo: “Ja'a,
¿sonda kuixi'ian nti'i ko tsikake'a

manta tetsáa ni itji kia ngajin sen tsutele?" Ko xi me'e xro'an nge'e juatingíexin xa. ¹³*Tjume'e ndo rey kuiye'e ndo ni stetaya ti sine chujni ko ndachro ndo: "Itsentá xi nã ko tinteenta tutée xa ko itja xa ko tjankanta xa nduja ti naxixe'e; nti'a xrotsjanga xa ko tse'to neno xa."

¹⁴Tjume'e ndachro ndo Jesús:

—Ja'in ton'en ixi kueya ni tjaun tixin'in ti tetuan'an ndo Dio ko je'e ndo tsjé'a sen tsinche'e ndo.

**Ti tsjengani 'nã ngajin
xi tetuan'an**

(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

¹⁵Tjume'e xi fariseo sakuntekji xa ko juao kichuu xa xranchi sinche'e xa ixi ndo Jesús ndako'a xronichja ndo naa nge'e ixi jaña chao tsjankata'a xa ndo iji. ¹⁶Méxin xruan'an xa kaxin xi nchekuen'en xa ko kaxin xi nchexrée xi Herodes ixi tsjanchangí'e xa ndo Jesús ja'in:

—Maestro, konónana ixi ja'anta je'lo ti nduaxin nichjanta, ko ndako tjakonta chijnie ndo Dio, ko ja'anta ta'inta juachjaon nge'e nichja chujni, ixi ja'anta tsje'enta aséen chujni. ¹⁷Méxin nge'e chronta, ¿á chao tsjenge'eni 'nã xi tetuan'an kui'xin tjajna Roma?

¹⁸Ko ndo Jesús no'e ndo ixi ndako'a stexraxaon xa, me'e ndachro ndo:

—Ja'anta ndako'a xraxaonnta. ¿Sonda tjaunnta ixi jan'an ndako'a xronichja? ¹⁹Chjánanta naa tomi xengaxin 'nã.

Ko je'e nã kuajon nã naa tomi ndatin'in denario. ²⁰Tjume'e ndo Jesús juanchangi'e ndo xa:

—¿Xranchi ndatin'in ko ngisen ikon jinito tomi ji'i?

²¹Ko je'e nã juatingíexin nã:

—Xi César tetuan'an Roma, me'e xi ikon.

Ko je'e ndo ndachro ndo:

—Chje'énta xi César nge'e tjanchia xa ko chje'énta ndo Dio nge'e tikinixin'en ndo.

²²Ko kuin'en nã ja'in, me'e xraxaon nã:

—Xi ji'in tsango no'e xa.

Tjume'e sakuuntekji nã.

¿Á nduaxin xroxechónni?

(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

²³*Ko xraje'lo nchakon me'e, kuntekii kaxin xi ndatin'in saduceo, xi titikaon'a ixi xroxechón chujni, ko juanchangi'e xa ndo Jesús:

²⁴—Ja'anta ti nchekuen'ennta chujni, nge'e chronta ti tsindachro ndo Moisés ixi siá naa xi tsen'en xa ko tsintue'a xa chjan ngajin janchri'e xa, xi kichuu xa xrokonda tsutele xa nchrinchri'e xi kuen'en, ko siá xrochóna nã ichjan, ichjan me'e xrokjui xranchi chjen'en xi kuen'en.

²⁵Bake'e ngakjen'en jan'anna yaato xi, ko xi me'e kichuu xa.

Ko xi sa'ó kute'e xa ko kuen'en xa ko kuichóna'i janchri'e xa ichjan, me'e xi kichuu xa kute'e xa nchrinchri'e xi kuen'en. ²⁶Ko jaña kon'en xi yuxin, kaxon xi nínxin, ko kain yaatō xa. ²⁷Ko kain xa kuen'en xa ko kaxon je'e nchra kuen'en nchra. ²⁸Nchakon xroxechón kain chujni tsiken'en, ¿ngixe'e ti yaatō xa tsoñā ndoxi'e nchra ixi kain xa kute'e xa nchra?

²⁹Tjume'e ndo Jesús juatingíexin ndo:

—Ja'anta, ¿á tsango noa'inta nge'e ichro xroon chijnie ndo Dio ko á chuxin'anta juachaxien ndo? ³⁰Ixi nchakon xroxechón kain chujni, xro'an ngisen tsute'e nti'a, ko xro'an sen xroxrajon ixi tsute'e sen, ixi sen xroxechón tsintee sen xranchi sen ángel ne'e ndo Dio ste ngajní. ³¹Chijni nichja ixi xroxechón ni tsiken'en, ja'anta, ¿á juinchekuanxin'anta nge'e ndachro chijnie ndo Dio? Ixi je'e ndo ja'in ndachro ndo: ³²“Jan'an ndo Dio, ndo titikaon ndo Abraham ko ndo Isaac ko ndo Jacob.” Ndo Dio je'a ne'e ni tsiken'en. Na'i. Je'e ndo ndo Dio ne'e ni stechón.

³³Ko ni kuin'en nge'e nichja ndo xraxaon nā ixi je'e ndo tsango no'e ndo ko jian nichja ndo.

**Chijnie ndo Dio, chijni
ícha tetuan'an**
(Mr. 12:28-34)

³⁴Kain xi fariseo kono'e xa ixi ndo Jesús jian juatingíexin ndo

ngajin xi saduceo ko juinchekita ndo xa, méxin juejo kichuu xi fariseo ³⁵ko naa xi fariseo, naa xi ícha no'e ko tjako xa chijnie ndo Dio, juanchangi'e xa ndo Jesús ixi tjaun xa ndako'a xrojuatingíexin ndo:

³⁶—Maestro, ¿ngixe'e chijnie ndo Dio ti ícha tetuan'an?

³⁷Ndo Jesús ndachro ndo:

—“Ja'anta xrotjue'enta ndo Dio ixi nchijíi asáanta ko ti xraxaonxinnta.” ³⁸Ji'in chijni sa'ó ko ícha tjintee kuetuan'an ndo Dio. ³⁹Ko chijni yuxin xraje'o ndachro chijni: “Xrotjue'enta ni kichuunta xranchi tjue'enta asáanta.”

⁴⁰*Yui chijni ji'in ti kuetuan'an ndo Dio kuachrjenixin kain ti kuetuan'an ndo, ti juako ndo Moisés, ko kain ti juako sen kuachronga chijnie ndo Dio ó sa'ó.

**¿Ngisen kuachrjenixin
ndo Cristo?**

(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

⁴¹Ko xra ste kain xi fariseo, ndo Jesús juanchangi'e ndo xa ⁴²ko ja'in juanchangi ndo:

—¿Nge'e xraxaonnta ixi ndo Cristo? ¿Ngisen kuachrjenixin ndo?

Ko je'e xa ndachro xa:

—Ndo Cristo tsikachrjenixin ndo ndo David.

⁴³Tjume'e ndo Jesús ndachro ndo:

—Ndo David nichjaxin ndo ixi Espíritue ndo Dio ko ndachro ndo: “Nchána”,

⁴⁴ Me'e ja'in nichja Nchána Dio ngajin Nchána:

“Take'énta ndatsjonxin jian ti ritjén jan'an,

ko chon'énta ti tsakeja kain ni ningakon'annta ngangitutáanta.”

⁴⁵ Xranchi ndo Cristo xrokuachrjenixin ndo ndo David ko je'e ndo David ndachro ndo ixi Nchéé ndo ndo Cristo?

⁴⁶ Ko jua'i juate'e ninaxi ste nti'a ti juanchangi ndo Jesús ko ti hora me'e kuaxi í xro'an nge'e juanchangi'e xa ndo.

Ndo Jesús juangi'e ndo xi tjako ley ko xi fariseo

(Mr. 12:38-40;

Lc. 11:37-54; 20:45-47)

23 ¹ Ko kuaxi ndo Jesús nichje'e ndo chujni kao sen teyuu chrikao ndo, ko ja'in ndachro ndo:

²—Xi tjako ley chijnie ndo Dio ko xi fariseo xraxaon xa ixi je'e xa ícha jian no'e xa chijni juako ndo Moisés. ³ Méxin, kain nge'e tsituan'an xa titikaonnta ko nche'enta me'e, ko nche'anta xranchi nche'e je'e xa ixi je'e xa ndachro xa naa nge'e ko je'e xa nche'a xa ti ndachro xa. ⁴ Ixi je'e xa tetuan'an xa ti tsango

tangi sinche'e chujni, ko je'e xa titikaon'a xa naa nchichjaon ko tingijna'i xa chujni ixi tsitikaon na kaxon. ⁵ *Ko kain ti jian nche'e xa tjaun xa tsikon chujni ko nche'e xa juaxruxin take'e xa nganito ntatjen xa ko ntachaan xa kaxin chajua iton, nti'a tsikjin xa chijnie ndo Dio ko manta tetsáa xa tsikake'e xa kueya chajua ícha jié ixi ti tetsáa ikaxin chujni. ⁶ Ko nchakon itji xa ni'ngo o xrojan kia tjaun xa ixi chujni jian sinchesaye'e na xa. ⁷ Ko ngataon ndasin ko ngaya cha'o tjaun xa ixi chujni tsajon na juajna ko xrochónde'e na xa juasaya^o ko sinchekin'in na xa xi tjako chijnie ndo Dio.

⁸ *Ko ja'anta tjancha'inta ixi chujni xrontatjunta na sen nchekuen'en chujni ja'anta, ixi ja'anta naakua naa ndo nchekuan'annta me'e ndo Cristo ko kain ja'anta kichuunta. ⁹ Ko xro'an ngisen ndachenta ndotánta ngata'a nunte nti'i ixi naakua naa Ndotánta chondanta, ndo jii ngajni. ¹⁰ Ko ndachro'anta ixi ja'anta ritaun'enta chujni ixi je'o ndo Cristo me'e ndo jitaon'en chujni. ¹¹ *Ngisen ícha tjaun tsituan'an, sen me'e xrokonda xrokjan sen chujni nche'e xráanta. ¹² *Ixi ngisen ícha sinchejié aséen, sen me'e ícha nunte tsintee sen, ko sen

^o23:7 *juasaya* respeto, honor

23:5: Mt. 6:1. 23:11: Mt. 20:26, 27; Mr. 9:35; 10:43, 44; Lc. 22:26.

23:12: Lc. 14:11; 18:14.

nchejié'a aséen, sen me'e ícha tsetuan'an sen.

¹³'Ko lastu ja'anta ti nchekuen'ennta chujni ko ja'anta fariseo, ti tjako yuu ikonnta, ti tije'enta ntachja ti tetuan'an ndo Dio ixi tsixin'a chujni ko ja'anta tixin'anta ko tintue'anta tixin'in ikaxin chujni tjaun tixin'in.

¹⁴'Ko lastu ja'anta ti nchekuen'ennta chujni ko ja'anta chujni fariseo, ti tjako yuu ikonnta, ko tantsje'enta nchri ka'an ndo'a nchra, ko tjaunnta tsikon chujni ixi tsango nichje'enta ndo Dio. Méxin ja'anta ícha tangi tson'annta.

¹⁵'Lastu ja'anta ti nchekuen'ennta chujni ko ja'anta chujni fariseo, ti tjako yuu ikonnta, ko tatsinganta ndachaon ko tsango ichrjinta ixi tsjachanta naa chujni tsitikaon ti tjakonta, ko nchakon juachanta chujni me'e, tsango chinga nchekuen'ennta na, ko chujni me'e ícha ndako'a nche'e chujni ko chujni me'e ícha tikinixin'en chujni xrochexin xro'i ixi ja'anta.

¹⁶'Lastu ja'anta ixi tjakonta ko ja'anta ndakútsínnta. Ndachro ja'anta nchakon xrojan chujni xrondachro ixi sinche'e xrojan nge'e ko ni'ngo xronichjaxin sen ko ndachro ja'anta ixi tjinte'a me'e. Ko siá chika oro jii ngaxin'in ni'ngo xronichjaxin sen, ja'anta ndachronta ixi chijni me'e tjintee ko nduaxin xroxenga

'na. ¹⁷Tsango ninta ja'anta ko ntakutsinnta. ¿Á tsango tjintee chika oro o á tsango tjintee ni'ngo juinchetjúáxin chika oro? ¹⁸Kaxon ndachro ja'anta: “Xrojan chujni xrondachro ixi sinche'e xrojan nge'e ko xronichjaxin sen altar ko ja'anta ndachronta ixi tjinte'a me'e. Ko siá xrondachro sen ixi sinche'e sen xrojan nge'e ko xronichjaxin sen nge'e chjée sen ndo Dio ngata'a altar me'e ti tjintee ichro ja'anta ko me'e xrondachro ixi nduaxin xroxenga 'na.” ¹⁹Tsango ninta ja'anta ko ntakutsinnta. ¿Á tsango tjintee nge'e xrochje'énta ndo Dio?, o, ¿á ícha tsango tjintee altar ti tontjúáxin nge'e tsajonnta? ²⁰Ixi ngisen xrondachro ixi sinche'e xrojan nge'e ko xronichjaxin sen altar, je'a nichjaxin sen je'o altar. Na'i. Kaxon nichjaxin sen kain nge'e jii ngata'a nti'a. ²¹Me'e ngisen xrondachro ixi sinche'e sen xrojan nge'e ko xronichjaxin sen ni'ngo, je'a nichjaxin sen je'o ni'ngo. Na'i. Kaxon nichjaxin sen ndo Dio jii nti'a. ²²*Méxin, ngisen xronichjaxin sen ngajní, me'e kaxon nichjaxin sen trono ne'e ndo Dio ko ngisen jitetuan'an nti'a.

²³'Lastu ja'anta ti tjakonta ley ko ja'anta chujni fariseo. Ja'anta ndako'a xraxaonnta. Ja'anta chje'énta ndo Dio ti ite nge'e tikinixin tsajonnta ne'e kamenta ko anís ko comino. Ko

titikaon'anta ti nge'e tjako ley: ti jian xrokonda sinche'enta ko ti xrokonda tsikonóe'enta sen kichuunta ko ti xrochuntianta ndo Dio. Kain ji'i xrokonda sinche'enta ko kaxon ti nge'e tikinixin'en ndo Dio tsajonnta.

²⁴Ja'anta ntakutsinnta, ti nchekangi'enta kuchjisen nchínixi tsinga'inta ba, ko ja'anta tinganta naa kucamello tsango ijié.

²⁵Lastu ja'anta ti tjakonta ley ko ja'anta chujni fariseo. Ja'anta ndako'a xraxaonnta. Ja'anta tsango nchetjúáanta tuenxin vaso ko laato, ko ngaxin'in tsango kitja xixi xraxaonnta xrotsénta nge'e je'a tikinixin'anta. ²⁶Ja'anta chujni fariseo tsango ntakutsinnta. Sa'ó xronchetjúáanta ngaxin'in vaso ko laato ko me'e tsontjúá tuenxin.

²⁷*Lastu ja'anta ti tjakonta ley ko ja'anta fariseo. Ndako'a xraxaonnta. Ja'anta stenta xranchi naa tuye tsixrabaa chujni, tsango chaxro tsje'enduja, ko ngaxin'in jikaon nte'e chujni tsiken'en ko kain nge'e tjúá'i. ²⁸Jaña ja'anta tjaunnta chujni tsikon na xixi ja'anta tsango jiannta, ko ngaxin'in asáanta ndako'a xraxaonnta ko ña'inta.

²⁹Lastunta ti tjakonta ley ko ja'anta fariseo. Ja'anta ndako'a xraxaonnta. Ja'anta ti juincheñanta lápida ti tsixrabaa

sen kuanichja chijnie ndo Dio ó sa'ó ko chaxro nchetsojinnta ixro jita'a tuye ne'e sen tjúá aséen.

³⁰Ko ja'anta ndachronta siá xrobake'enta nchakon bake'e sen tachrí'anta xrobingijna'inta sen kóna sen juako chijnie ndo Dio.

³¹Ko jaña ja'onta ndachronta xixi nduaxin ja'anta tsikachrxjinnta sen kóna sen kuanichja chijnie ndo Dio ó sa'ó. ³²Méxin, jai ja'anta tjaunnta sinchejexinnta ti kuanche'e sen tachrí'anta.

³³*Ja'anta ti tsikachrxjinnta kunchee! ¿Xranchi satsinge'enta nchakon xrochexinnta xro'i?

³⁴Méxin, jan'an xroxruan'an chujni xrochronga chijnie ndo Dio ko chujni tsango no'e ko chujni nduaxin tjako chijnie ndo. Ko ja'anta naatsónaxónnta sen ko tankanitonta sen ntacru ko ikaxin sen tson'inta sen ngaxin'in ni'ngo ko tsenginta sen tjajna ko tjajna.

³⁵Ko méxin, ja'anta tsamanta ijié ti ne'e sen jian kuenxin ngata'a nunte ó sa'ó. Ko tsamanta ijié xixi ti kuaxi kuen'en sen jian xrangixixín ndo Abel, ndo jian, ko kain sen hasta ti ndo Zacarías, chjen'en ndo Berequíás, kónaxinnta tjenka altar ni'ngo. ³⁶Ko nduaxin ntatjunta xixi kain ijié me'e tsama chujni jii jai.

Tsjanga ndo Jesús

(Lc. 13:34-35)

³⁷Tjume'e ndachro ndo Jesús: —Jerusalén, Jerusalén, ja'anta ti ton'innta sen tjako chijnie

ndo Dio ko tónaxinnta ixro sen xruan'an ndo Dio ngajinnta. Jan'an tsango tja'on xrojuejunta xranchi naa kuchika tejo chjen'en ba chringi nene'e ba ko ja'anta tjaun'anta. ³⁸Ko jai ndo Dio tsintu'anta ndo. ³⁹Ko jan'an ntatjunta ixi í tsikon'aninta jan'an íjngo tsitjaja nchakon xrondachronta: “Tsango jian ngisen kuij ixi juachaxien Ncháina.”^P

**Ndo Jesús chronga ndo
ixi xrojamangi ni'ngo**
(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)

24 ¹Hora kuachrxexin ndo Jesús ni'ngo, konchjiñe'e sen teyuu chrikao ndo ixi tsanchangí'e sen ndo Jesús xranchi tsikonchjian ni'ngo. ²Tjume'e ndo Jesús ndachro ndo: —¿Á stetsje'enta nchijíi tjatu'o jii'in? Ko jan'an nduaxin ntatjunta ixi kain jii'in xrochjejin, ko xro'an ixro tsake'e ngata'a inaa ixro, kain xrochjejin.

**Nge'e tson'en nchakon
tsjexin kain nge'e**
(Mr. 13:3-23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³Tjume'e ikjui sen ti jii ijna Olivo ko nti'a ndo Jesús bake'e ndo nunte ko sen chrikao ndo konchjiñe'e sen ko ja'in ndachro sen: —Ndachronta ngisa xrojamangi ni'ngo ko, ¿nge'e

tson'en nchakon tsji'inta íjngo, ko nchakon tsjexin kain nge'e jii ngata'a nunte xasintajni?

⁴Ko ja'in juate'e ndo Jesús: —Jian tsje'enta ixi xro'an ngisen sintaya'anta. ⁵Ixi tsii kueya chujni xronichja na xranchi jan'an ko ja'in xrondachro na: “Jan'an ndo Cristo.” Ko sincheye'e na kueya chujni. ⁶Ko tsin'ennta steteto kaxin tjajna ko kaxon tsin'ennta ixi tsaxi tse'to ikaxin tjajna, ja'anta xrakon'anta ixi kain jii'i xrokonda tson'en ko xra je'a tsjexin kain nge'e ngata'a nunte.

⁷Naa tjajna tse'to ngajin inaa tjajna ko naa xi tituan'an tse'to xa ngajin inaa xi tituan'an. Ko tsango itsjé chujni tsoni'e na ko tsango tsatse na jinta ko tsango tson'tengi nunte ngixe'i tjajna. ⁸Kain jii'i je'o nandá xrangíxixín ti ijie juachjaon tson'en chujni.

⁹*⁹Ko nchakon me'e xrotsénta na ixi tsikaonnta ko kaxinnta naatsónaxónnta na ko itsjé chujni xroningakon'annta kondanaxin jan'an. ¹⁰Ko nchakon me'e itsjé sen íxrochuntia'ina sen ko je'o sen tsjang'ie kichuu sen ixi tsango xrochónde'e kichuu sen juaña. ¹¹Ko kueya xi xrondachro xa ixi je'e xa nichja xa chijnie ndo Dio ko jaña sincheye'e xa kueya chujni. ¹²Ko ixi tsango tsonkueya ni ndako'a nche'e, méxin kaxon

^P23:39 *Ncháina* Señor *Ncháina Jesús o Ncháina Dio*
24:9: Mt. 10:22.

sen titikaonna íxrotjue'a kichuu sen. ¹³*Ko kain sen xrochuntiana jan'an ko tsokuaxi'en sen ti chinga sinchekaon na sen, sen me'e tsjacha sen tsechón sen kain nchakon. ¹⁴Ko chijni ji'i ti tjako jan'an tsono'e kain chujni jii ngata'a nunte xasintajni, ixi jaña kain tjajna, je'e na tsono'e na ngisen jan'an, tjume'e tsjexin kain nge'e.

¹⁵Nchakon tsikonnta tsii xi tsango ndako'a nche'e ko tsake'e xa ngaxin'in ni'ngo tsango tjúá, ji'in ti ó tsichronga ndo Daniel jitaxin chijnie ndo Dio. Méxin ngisen nchekuanxin xroon ji'in xrokonda tsienxin sen. ¹⁶Nchakon me'e sen ste nunte Judea xrokonda tsinga sen ti jii ijna. ¹⁷*Ko ngisen jii ngata'a nchando'a, xroxingajin'a sen tsjirué'e sen xrojan nge'e. ¹⁸Ko sen ste ngataon ijngi, íxrokjan'i sen ixi tsikao sen ti tsetsáa sen. ¹⁹Ko lastu sen nchri, sen steyá chjen'en ko sen stenchekaki ichjan nchakon me'e. ²⁰Nichje'enta ndo Dio ixi nchakon tsing'e'enta ti chinga tson'en, je'a nchakon tania ichrin o je'a nchakon tjok'é chujni. ²¹*Ixi tsake'e ijie juachjaon ngata'a chujni, xranchi bake'a xra ti xrangíxixión nunte xasintajni, ko tsoen'a ícha tjume'e. ²²Ndo Dio tsango tjue'e ndo sen kuinche'e ndo, méxin

nchakon tsii ijie juachjaon, tsonchrjen'a juachjaon me'e, ixi siá na'i, kain sen tsen'en sen.

²³*Méxin siá xrojan ngisen xrondachro: "Tsje'enta nti'i jii ndo Cristo", o "Tsje'enta noyá'a jii ndo", titikaon'anta na. ²⁴Ixi tsonoxin kaxin xi xrondachro xa je'e xa ndo Cristo ko kaxin xa xrondachro xa ixi je'e xa nichja xa chijnie ndo Dio ko tsjako xa ijie juachxin ko ijie ixra sinche'e xa, jaña tjaun xa sincheye'e xa chujni tsikinche'e ndo Dio. ²⁵Ó sa'ó ntatjunta nge'e tson'en. ²⁶*Méxin, siá xrontatjunta na: "Tsje'enta ti jii ntajie, nti'a jii ndo Cristo", tji'anta. O xrondachro na: "Jii ndo ngaxin'in nchia", titikaon'anta. ²⁷Ixi xranchi tachrjexin xro'i tóngíxin ndatsjonxin chuya ko ti jii xro'i ti tetaonxin nchakon, jaña tsikon chujni nchakon tsii Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni. ²⁸*Ixi ti no jitsinga ti siken'en, nti'a xroxejo kuntachrjen.

Nchakon xrokjan Chjen'en ndo Dio

(Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33;
17:26-30, 34-36)

²⁹*'Ko tsatsinga ti chinga tson'en chujni, nchakon me'e chjiixro ítsingasáña'i chjiixro ko tsonaxixe'e. Ko nchanitjao ítsajon'a chjixrue, ko nchanotsé tsitsingaxin nchanotsé ngajni ko

kain nge'e jii ngajní tsonengi.
³⁰ *Ko tjume'e tsonoxin ti jii ngajní naa nge'e xrochronga ixi ikjan Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni. Ko kain chujni jii ngata'a nunte tsango xroxronka na ixi tsikon na Chjen'en ndo Dio tsii xjan ngakjen'en itjuí ko tsika'o xjan ijié juachaxin ixi tsango tituan'an xjan. ³¹ Ko xroxruan'an xjan sen ángel ne'e xjan ixi séen tsanoa sen tjao'e sen, me'e xroxejo kain chujnie xjan tsí'xín nganoó lado nunte xasintajni.

³² 'Tanginta chijnie naa ntāa tu higo: nchakon taxi xechji ntāa, ko tajon ntāa kayua me'e xrondachro ixi ó tsaxi tsii ichrin.
³³ Jaña nche'e ja'anta kaxon, nchakon tsikonnta tsatsinga kain ji'i, me'e tsono'anta ixi Ncháina ó tuinxin tsii ndo. ³⁴ Ko nduaxin ntatjunta ixi kain ji'i sa'ó xrokonda tson'en, ko chujni jichón jai xratsen'a na. ³⁵ Ngajní ko nunte xasintajni tsitjáña. Ko chijni nichja jan'an, nai'a tsitjáña chijni.

³⁶ 'Ko ngiora ko ngixe'e nchakon tsii ndo xro'an ngisen no'e, ni sen ángel ste ngajní noe'a sen, ni jan'an, Chjen'en ndo Dio, nóna'i. Je'o Ndotána, me'e ndo no'e.

³⁷ 'Ko xranchi kon'en nchakon bake'e ndo Noé jaña tson'en nchakon tsii Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni. ³⁸ Ixi

nchakon xra chrete'a chujni inda, je'e na bajine na ko baki'i na, bakute'e na ko bakajon kichuu na ixi tsute'e na, ko kuii nchakon kuixin'in ndo Noé ntābarco, ³⁹ ko kuienxin'a na nge'e xrokon'en, kuija ichrin ko inda sabikao na ko kjun'en na inda. Jaña tson'en nchakon tsii Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni. ⁴⁰ Ko xranchi nchakon me'e jaña tsake'e yuu xi ngataon ijngi, naa xa satsikao ndo xa ko í naa xa tsitu'e xa. ⁴¹ Yuu nchri jita'o nchra, naa nchra satsikao ndo nchra ko inaa nchra tsitu'e nchra.

⁴² 'Jian tsje'enta ixi noa'inta ngiora tsi'i Ncháina. ⁴³ *Ja'anta xrokuienxinnta ji'in ixi nchée naa nchia, siá xrokono'e xa ngiora tiie tsii naa xiche'e ixi tsee xa, je'e nchée nchia xrokuejua'i xa ixi tsintue'a xa xiche'e tsixin'in xa ko tsee xa. ⁴⁴ Méxin, ja'anta tarichrin'anta ixi Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, tsii xjan hora ja'anta xraxaon'anta.

**Xinhexra titikaon ko
 xinhexra titikaon'a**

(Lc. 12:41-48)

⁴⁵ 'Naa xinhexra, xi jian titikaon, xi me'e tituen'en xa xinhexrée nchée xa ko tsajon xa nge'e sine ni nhexra hora xrokonda sine na. ⁴⁶ Juaxruxin tsake'e xinhexra, xi titikaon,

ixi nchakon tsii nchée xa tsitja ndo xa ixi jinche'e xa nge'e kuituen'en xa. ⁴⁷Ko nduaxin xinchexra me'e tsayé'e xa jiié juachaxin tsituan'an xa ngata'a kain ti tjintee chóna nchée xa. ⁴⁸Ko siá xinchexra ña'i xroxaxaon xa ixi nchée xa tsonchrjen'en tsii ⁴⁹ko tsaxi xa tsóna xa xinchekao xa xra ko tjume'e tsaxi xa ts'i'ikao ko sinekao xa ni tsikuan, ⁵⁰ko nchakon tsii nchée xi nchexra ña'i, ngiora ko nchakon ti je'e xa noe'a xa ⁵¹ko nchée xa tsituan'an ixi tsikaon xa ko xroxruan'an xa ti ste kain ni ña'i ko nti'a xrotsjanga xa ko tse'to neno xa ixi tsango xroxronka xa.

**Ndo Jesús juakoxin ndo
ixi ite nchrichajan**

25 ¹*Ndo Jesús ndachro ndo:

—Ti tetuan'an ndo Dio tson'en xranchi kon'en ti ite nchrichajan, nchrichan ikjui ti kute'e chujni, ko kain je'e nchrichan itsé nchrichan ti tikia ndaxi'e ko kuachrje nchrichan kuichón'en nchrichan ndo tsute'e. ²Na'ó nchrichan me'e tsango jian titikaon nchrichan ko na'ó nchrichan tsango se'e nchrichan. ³Ko nchrichan se'e bikao nchrichan ti no tikia ndaxi'e ko tsikikao'a nchrichan yee ndaxi'e xrochexin xro'i. ⁴Ko nchrichan jian titikaon bikao nchrichan ti no tikia ndaxi'e

ko kaxon bikao nchrichan ícha ndaxi'e ixi tsanga'i xroie nchrichan. ⁵Ko konchrjen'en ndo tsute'e, ko je'e nchrichan itja jaa nchrichan ko kuejua nchrichan. ⁶Ko ngusine tiie kuin'en nchrichan nichja kaxin chujni: “Ó kuij ndo tsute'e, tachrjenta ixi ó kuij ndo.” ⁷Me'e kain nchrichajan bingatjen nchrichan ko kuaxi bikia nchrichan ndaxi'e. ⁸Ko na'ó nchrichan se'e, juanchia nchrichan ndaxi'e ngajin na'ó nchrichan jian titikaon: “Chjánananta nchíin ndaxi'e ixi jitanga xroinana.” ⁹Ko nchrichan jian titikaon ndachro nchrichan: “Na'i, ixi batsitjáña'ina ndaxi'e jan'anna ko ja'anta. Cháña itjinta tike'nanta ndaxi'e ti no nchekji na nda.” ¹⁰Ko na'ó nchrichan se'e, nandá kuachrje nchrichan bike'na nchrichan ndaxi'e, ko je'e ndo tsute'e kuij ndo. Ko nchrichan na'ó, jian titikaon, kuixinkao nchrichan ndo tsute'e, ko bije'e ntachja. ¹¹*Ko tjume'e kuij na'ó nchrichan se'e, ko kuaxi ndachro nchrichan: “Ja'anta ti tsuta'anta, tantje'enta ntachja ixi tsixin'inna.” ¹²Ko je'e ndo ja'in juatingíexin ndo: “Jan'an nduaxin ntatjunta ixi chuxin'anta.”

¹³Ko ndo Jesús ndachro ndo:
—Tarichrin'anta ko jian tsje'enta ixi noa'linta ngixe'e nchakon ko ngiora tsii Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni.

**Ndo Jesús juakoxin
ndo ixi tomi**

¹⁴*Tjume'e ndachro ndo Jesús:
—Ti no tituan'an ndo Dio
tson'en xranchi naa xi satsji xa
ikjín, me'e kuiye'e xa xinchexrée
xa ko bake'e xa gaya itja
xinchexrée xa kain ti tjintee
chóna xa ixi xinchexrée xa
sinchenche'e xa tomi xra.

¹⁵'Ko naa xinchexrée xa
kuayé'e xa na'ó mil tomi, ko inaa
xinchexrée xa kuayé'e xa yuu
mil tomi, ko xi nínxin kuayé'e
xa naa mil tomi. Ko xi tomie
kuajon xa tomi ngajin xinchexrée
xa xranchi bikon xa chjakon'en
xinchexrée xa. Ko juexin kuajon
xa tomi, tjume'e sakjui xa ikjín.

¹⁶Ko xi kuayé'e na'ó mil tomi
juinchenche'e xa tomi xra ko
juacha xa fngó na'ó mil tomi.

¹⁷Jaña kaxon xi kuayé'e yuu
mil tomi juacha xa fngó yuu
mil tomi. ¹⁸Ko xi kuayé'e naa
mil tomi ikjui xa ko juinchéña
xa naa tuye ko juabaa xa tomie
nché'e xa.

¹⁹'Ko kuatsinga itsjé nano
ikjan nché'e xinchexra me'e, ko
juinchéñaka'o kichuu xa kuenta.

²⁰Ko sa'ó kuij xi kuayé'e na'ó
mil tomi ko chjée xa nché'e xa
fngó na'ó mil tomi ti juacha
xa ko ndachro xa: "Ja'anta
chjánanta na'ó mil tomianta
ko jan'an juacha fngó na'ó
mil tomi." ²¹Tjume'e nché'e

xinchexra me'e ndachro: "Chao
jian juinche'e ja'a, xinchexraana,
ixi jian kuitikaoan. Ti kueya'i
tomi tjá'a ko jian juinche'e, ko
jai ícha kueya tsaye'é. Take'é
juaxruxin ja'a." ²²Tjume'e
kuij xi kuayé'e yuu mil tomi
ko ndachro xa: Yuu mil tomi
chjánanta ko nti'i jii fngó yuu
mil tomi juacha. ²³Tjume'e nché'e
xa ndachro: "Chao juinche'e
ja'a, xinchexraana, ixi ja'a jian
kuitikaoan. Ko maski tsjé'a
kuayé'e, jian juinchenche'e tomi
xra, ko jai ícha itsjé tsaye'é.
Tatsinga ko juaxruxin tsojuna."

²⁴Tjume'e kuij xi kuayé'e naa mil
ko ndachro xa: "Nchána jan'an
nóna ixi ja'a chujni tsango jintá
ixi taye'é nge'e tikinixian'ia ko
tjejua ti no bengal'ia. ²⁵Méxin,
xronkana ko ikjui juabaa
tomia, taye'é tomia. Nti'i jii
tomi." ²⁶Tjume'e juate'e nché'e
xinchexra me'e ko ndachro xa:
"Ja'a xinchexra tsango ña'ia ko
tsango sa'a. Siá no'a ixi jan'an
tsango jintana ko tandáa ti no
bengal'ia ko tjejo ti no kuintjía
tsee, ²⁷cháña xrokuajuan tomina
ngajin ninchexra banco. Nti'a
xrojuinchenche'e na tomina
xra, ko nchakon xrojui'i jan'an
xrokuaya'a chjen'en tomina."

²⁸Kaxon ja'in ndachro xa:
"Tantsje'enta xi ji'in tomi chóna
xa ko chje'énta xi chóna ite
mil tomi ²⁹*ixi ngisen chóna
itsjé tomi, je'e sen tsayé'e sen

ícha, ko ngisen tsjé'a chónða, ti tsjé'a chónða sen kaxon ti me'e tsachrje'e sen. ³⁰ *Ko xinchexra ña'i, xi se'e, tjankanta xa nduja ti naxixe'e, nti'a xrotsjanga xa ko tse'to neno xa.”

Tsoñe'e ijie chujni ste nunte xasintajni

³¹ *Nchakon xrokjan Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, tsika'o xjan ijie juachaxin ixi tsango tsituan'an xjan ko tsij kain sen ángel ko tjume'e tseta'a xjan ntaxitaon ko xrochónða xjan ijie juachaxin.

³² Ko nti'a xroxexo kain chujni ne'e kain tjajna nunte xasintajni, nti'a tsantsjendexin xjan ngujngu chujni, xranchi nche'e sen tingatjia kutuchjon, tantsjendáa sen kutuchjon ko nango tsake'e kubito.

³³ Ko tsake'e xjan kutuchjon ndatsjonxin jian ko kubito ndatsjonxin ikjon. ³⁴ Tjume'e ndo rey xronðache ndo sen ste ndatsjonxin jian: “Xrokuijinta ti juinchenchaonnta Ndotána ixi tsaye'enta ti jintakiton'annta ndo, ti juinchéña ndo nchakon xrangixixión kóna nunte xasintajni, ³⁵ ixi kuen'enna jinta ko ja'anta chjánanta juiné, ko kuen'enna inda ko kuajonnta nge'e kui'i, kuaji xranchi naa chujni kuixin ikjín ko ja'anta kuajonnta ti no jokéna. ³⁶ Ko chonda'i nge'e tsaria ko ja'anta

juinçekitsiininta, ko konína ko ja'anta juasotsjenaninta, ko ndo'achjiso bake'é ko juasonta bikitsjenanta.” ³⁷ Ko tjume'e sen nche'e jian ndachro sen: “Nchána, ¿ngisa bikona kuen'ennta jinta ko kuajonna nge'e juinenta?, ko, ¿ngisa bikona ixi kuen'ennta inda ko kuajonna nge'e kui'inta? ³⁸ ¿Ko ngisa bikonanta xranchi naa ni kuixin ikjín ko kuajonna ti no joká'anta? ¿Ko ngisa bikona ixi chonda'inta nge'e tsarianta ko jan'anna jintakitsananta? ³⁹ ¿Ko ngisa bikona koni'anta o bake'enta ndo'achjiso ko juasotsja'ananta?” ⁴⁰ Ko ndo Rey xronðachro ndo: “Nduaxin ntatjunta nchakon bingijnanta naa sen kichuunta, sen ícha nóa, me'e xranchi xrobingijnaninta jan'an.”

⁴¹ Tjume'e ndo Rey kaxon xronðache ndo ni ste ndatsjonxin ikjon: “Ja'anta ti yamanta ijie, satjixinnta ti ritjén jan'an ko itjinta ti jii xro'i nai'a tsanga jichón'en xrochexin Xixron'anxrée ko kain ni ángel ne'e xa. ⁴² Ixi kuen'enna jinta ko ja'anta kuajon'anta juiné ko kuen'enna inda ko kuajon'anta inda kui'i. ⁴³ Kuaji xranchi naa ni kuixin ikjín ko ja'anta kuajon'anta ti no xrojukéna ko kuachonda'i manta tsaria ko ja'anta xro'an nge'e chjánanta tsaritsa'a, konína ko

bake'é ndo'achjiso ko ja'anta juaso'anta tsjenanta.”⁴⁴ Tjume'e je'e nā kaxon xrondachro nā: “Nchána, ¿ngisa bikona ixi kuen'ennta jinta ko kuen'ennta inda ko tja'inanta, ko xranchi ni kuixin ikjín ko chonda'inta nge'e tsarianta ko ni'anta ko jija'anta ndo'achjiso ko jan'anna bingina'inanta?”⁴⁵ Tjume'e Ndo Rey ja'in tsjate'e ndo: “Nduaxin ntatjunta ixi siá bingijna'inta naa chujni kichuunta, naa ni ícha nóa, me'e xranchi jan'an xrojuinchenaninta.”⁴⁶ Ko ni ña'i satsji nā ti no tsikaon nā kain nchakon. Ko sen jian nche'e itsji sen ti tsechón sen kain nchakon —jaña chronga ndo Jesús.

Ni ningakon'en ndo Jesús juao nā xranchi naatsónaxón nā ndo
(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

26¹ Juexin chronga ndo Jesús kain ji'i, tjume'e nichje'e ndo sen teyuu chrikao ndo, ko ndachro ndo:

²—Ja'anta no'anta ixi titjáña yuu nchakon tsaxi kia pascua ko Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, tsajon nā xjan ixi tsenito nā xjan ntacru.

³Tjume'e kain xitaana ícha tetuan'an ko xi tjako ley ne'e ndo Dio ko xi tachrí tetuan'an tjajna judío, jua'o kichuu xa ti ntasien ndo'a xitaana ícha tetuan'an ndatin'in Caifás. ⁴Ko nti'a juao nā xranchi sincheye'e nā ndo

Jesús ko xrotsé nā ndo ixi tjaun nā naatsónaxón nā ndo. ⁵Ko kaxon ndachro nā:

—Kain nchakon tsonchrjen'en kia, xro'an nge'e sinchekuuna xi Jesús ixi batsoñoa chujni tjajna.

Naa nchri bingamá nchra ndo Jesús inda chaxro xraxe
(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

⁶Ndo Jesús jii ndo tjajna Betania ndo'a ndo Simón, ndo kuachóna chinlepra. ⁷*Me'e konchjiñe'e naa nchri ngajin ndo Jesús, ko bika'o nchra naa xroxrao jitjiá inda chaxro xraxe, nda me'e tsango tjintee nda. Tjume'e je'e nchra bingamá nchra nda ngata'a jaa ndo. ⁸Ko sen teyuu chrikao ndo Jesús, hora bikon sen nge'e juinche'e nchra, tsango koñao'e sen nchra ko ndachro sen:

—¿Sonda juinhexienxian inda xraxe ña? ⁹Cháña xrokúchji nda ko kueya tomi xrokuajon nā ixi je'e nda ko tomi me'e xrochjeye'e ni nóa.

¹⁰Ndo Jesús kuin'en ndo nge'e stendache sen nchra, me'e ndachro ndo:

—¿Sonda toñao'enta nchra? Ti juinche'e nchra ngajin, me'e naa ixrā tsango jian. ¹¹Sen nóa kain nchakon xrochondanta sen, ko jan'an íse'a tsake'e ngajinnta. ¹²Ixi ti bingamána nchra inda chaxro xraxe, me'e xrondachro juincheckonchjianna

nchra ixi xroxrabaana. ¹³Ko nduaxin ntatjunta ixi nchakon tsin'en chujni chijnina nguixin ngata'a nunte xasintajni, kaxon xroxraxaon na ixi je'e nchra bingamána nchra nda chaxro xraxe.

**Xi Judas juinchekji
xa ndo Jesús**

(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)

¹⁴Tjume'e naa xi teyuu chrikao ndo Jesús, ndatin'in xa Judas Iscariote, ikjui xa kuitsje'e xa xitaana ícha tetuan'an ¹⁵ko ndachro xa:

—¿Ngijan'in xrochjánana ko jan'an tsingijna xrotséna ndo Jesús?

Ko xitaana tetuan'an juenga xa 'na ngajin xi Judas, ní ite^a tomi chika plata. ¹⁶Ko nchakon me'e kuaxi xi Judas tjée xa ngiora tsajon xa ndo Jesús ngajin na.

**Ndo Jesús ko sen teyuu chrikao
ndo juine sen kónkjín me'e**

(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23;
Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

¹⁷Nchakon xrangíxixín kia ne'e nutja chonda'i nge'e tjainxin nio, sen teyuu chrikao ndo Jesús konchjiñe'e sen ngajin ndo ko ndachro sen:

—Ndachrona, ¿no tjaunnta tsonchjian sinexinna nutja kia Pascua?

¹⁸Tjume'e je'e ndo ndachro ndo:

—Itjinta tjajna ijié, ndo'a naa xi ko ja'in ndachenta xa: “Ndachro ndo nchekuannana: Íse'a tsake'e ngata'a nunte xasintajni, méxin nchanduya tja'on sineki'an sen ntakuan'an ti nutja kia Pascua.”

¹⁹Ko sen teyuu chrikao ndo Jesús juinchekonchjian sen ti sine sen kia Pascua xranchi je'e ndo kuituan'an ndo.

²⁰Hora kontie ndo Jesús bake'ekao ndo sen teyuu ti jii mesa, ²¹ko xra stene sen, je'e ndo ndachro ndo:

—Nduaxin xrontatjunta ixi naa ja'anta tsajonninta ngajin ni ningakonna.

²²Ko me'e juincheni'e aséen sen ko ngujngu sen teyuu chrikao ndo kuaxi ndachro sen:

—Nchána, ¿á jan'an sinta'a jaña?

²³Ko je'e ndo juatingíexin ndo:

—Ngisen nekian ngaya latona, me'e sen sinchekjina. ²⁴Ko nduaxin Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'le xranchi chujni, tsen'en xjan xranchi nichja xroon chijnie ndo Dio, ko lastu xi sinchekji xjan. Cháña xi me'e xrojongíe'a xa ngata'a nunte xasintajni.

²⁵Ko ndachro xi Judas, xi sinchekji ndo Jesús:

—Ja'anta ti nchekuannaninta, ¿á jan'an sintakjinta?

Ko ndachro ndo Jesús:

—Ja'a ndachrua.

²⁶Ko xrastene sen, ndo Jesús itsé ndo naa nutja ko kuajon ndo

^a26:15 ite diez

juasaya ngajin ndo Dio. Tjume'e konchrinjin ndo nio ko konchjeya ndo nio ngajin sen chrikao ndo ko ndachro ndo:

—Itsenta nutja ko intenta nio, ixi nutja ji'in xranchi xrokjui cuerpona.

²⁷Tjume'e itsé ndo naa vaso jitjiá ndée tu uva ko kuajon ndo juasaya ngajin ndo Dio ko chjée ndo sen ko ndachro ndo:

—Tin'innta kainnta ²⁸ixi ji'in ndée tu uva me'e xrokjui xranchi jnina, jni konchjianxin ley natjúá, ko tsintji jni kondeexin itsjé chujni ko jaña tsoMéxin ti ndako'a juinche'e na. ²⁹Ko jai ntatjunta ixi ítsi'a ndée tu uva íjngo, ti tsijija nchakon tsojuna ti jii juachaxin tetuan'an ndo Dio. Ko nchakon me'e tsi'i ndée tu uva natjúá íjngo.

Ndo Pedro xrondachro ndo chúxin'a ndo ndo Jesús

(Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34;
Jn. 13:36-38)

³⁰Ko juexin itsjé sen naa soon, tjume'e sakuintekji sen ijna Olivo. ³¹Nti'a ndachro ndo Jesús:

—Tiie jai kain ja'anta íxrochuntia'ininta ixi ndachro xroon chijnie ndo Dio: “Sintani'a ndo tingatjia kutuchjon ko kutuchjon xrochjeke'e ba.”

³²*Ko nchakon xroxechónna tsitao'annta itsjina nunte Galilea.

³³Ko ndo Pedro ndachro ndo:

—Maski kain sen tsintu'anta sen, jan'an na'i.

³⁴Ko ndo Jesús juatingíexin ndo:

—Nduaxin xrontatjua ja'a tiie jai, xraxrotsje'a kuntaxichíká níi vez, ja'a xrondachrora ixi chuxin'ana.

³⁵Ko ndachro ndo Pedro:

—Maski naatsónaxónna na, jan'an xrondachrjan'i chuxin'anta.

Ko kain sen chrikao ndo jaña ndachro sen kaxon.

Ndo Jesús nichje'e ndo Ndotée ndo ti jii íjngi Getsemaní

(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)

³⁶Tjume'e kuiji ndo Jesús ko sen chrikao ndo ti jii naa huerto ndatin'in Getsemaní ko ndache ndo sen:

—Nti'i tinteenta ko jan'an itsji xronichja'a Ndotána.

³⁷Tjume'e sabikao ndo ndo Pedro ko yui chjen'en ndo Zebedeo ko tsango kuaxi koni'e aséen ndo. ³⁸Ko ndache ndo sen:

—Tsango jitoni'e aséenna xranchi ti xrokue'enna. Ja'anta nti'i tituan'anta ko tarichrin'anta.

³⁹Ko sakjui ndo ícha kójinxin ko bake'exin ntatuchi'in ndo ko kuisée ndo ti ngata'a inche ko ja'in nichje'e ndo ndotée ndo:

—Ndotána, siá chao, tájonnta juachaxin ixi tsi'a ti tsango itsjá jitjiá copa ji'i. Ko ntatjunta ixi tsoen'a xranchi jan'an tja'on. Na'i. Ja'anta nche'enta xranchi ja'anta tjaunnta.

⁴⁰Ko t̄jume'e ikjan ndo Jesús ti no kuintu'e ndo sen ko je'e sen stejua sen. Ko ja'in ndache ndo ndo Pedro:

—¿Á jua'i kuarichonnta naa hora? ⁴¹Nichje'enta ndo Dio ko tarichrin'anta ixi jaña sinchengachrue'a Xixron'anxrée asáanta ixi espírituanta t̄jée ndo Dio ko ntau'anta t̄jaun'a.

⁴²T̄jume'e sakjui ndo íjngo ko ó yuxin kuinóatée ndo ngajin Ndotée ndo, ko ndachro ndo:

© 1996 David C. Cook

Ndo Jesús nichje'e ndo Ndotée ndo ti jii íjngi Getsemani (Mt. 26:42)

—Ndotána, siá xrokonda tsi'i ti itsjá jitjiá copa ji'i ko jaña t̄jaun ja'anta, jan'an tsitika'on.

⁴³Ko ikjan ndo ti no ste sen ko je'e sen stejua sen ixi tsango ch̄jé'e sen kotachrin. ⁴⁴Ko sakjui ndo íjngo ko nínxin nichje'e ndo Ndotée ndo ko xraje'o kuinóatée ndo. ⁴⁵T̄jume'e ikjan ndo ti ste sen chrikao ndo ko ndachro ndo:

—¿Á xrarichrinnta ko stetjoka'anta? Ó kuitja hora Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, tsajon n̄a xjan ngaya itja chujni ña'i. ⁴⁶Tingatjennta sachjina ixi ó kuii xi sinchekjina ko jai tsajonna xa.

Xraxin'in n̄a ndo Jesús ndo'achjiso

(Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴⁷Ko xrajnichjao ndo Jesús, kuii xi Judas, naa xi teyuxin chrikao ndo, ko tsango itsjé chujni bika'o xa, ni steyá n̄aa ko chika espada, ni me'e tsixrua'an xitaana tsango tetuan'an ko ni tachrii ne'e t̄jajna judío. ⁴⁸Ko xi Judas, xi juinchekji ndo Jesús, ja'in tsindache xa n̄a:

—Xi tsetoxin jan'an, me'e xi xrotsénta.

⁴⁹T̄jume'e konchjiñe'e xa ngajin ndo Jesús ko ndachro xa:

—¿Á chao ritjennta, ja'anta ti nchekuannaninta?

Ko kuetoixin xa ndo. ⁵⁰Ko ndo Jesús ndachro ndo:

—¿Nge'e t̄jauan ja'a, xi t̄jento jan'an?

Ko t̄jume'e konchjiñe'e n̄a itsé n̄a ndo.

⁵¹Ko naa sen teyuu chrikao ndo Jesús kuantse xa chika espada ko konchrinjin xa ndatsjon naa xinchexrée xitaana tetuan'an.

⁵²Ko t̄jume'e ndachro ndo Jesús:

—Xraxi'ian chika ña ngaya t̄jue'é chika, ixi kain sen t̄jayaxin chika espada, chika espada

tsenxin sen kaxon. ⁵³ ¿Nge'e chrua ja'a, á jua'i tsjánchá'a Ndotána ko je'e ndo xroxruanna ndo teyuu ejército sen ángel? ⁵⁴ Ko síá xrokuii sen ángel, jaña íxrokuen'a ti nichja xroon chijnie ndo Dio ó seno.

⁵⁵ *Tjume'e ndo Jesús ndache ndo ni kuii itsé ndo:

—Ja'anta ya'anta ntaa ko chika espada xranchi xrotsénta naa xiche'e. Ngujngu nchakon bake'e ngaxin'in ni'ngo ixi ntakuan'annta ko tsé'aninta.

⁵⁶ Ko kain ji'i jaña xrokonda tson'en, ixi jaña chronga sen tsikjin xroon chijnie ndo Dio ó sa'ó.

Tjume'e kain sen chrikao ndo Jesús sablinga sen ko je'o ndo kuitu'e ndo.

Bikao na ndo Jesús ngajin ni nchéña ijie

(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Tjume'e ni tsé ndo Jesús bikao na ndo ngajin xitaana ícha tetuan'an ndatin'in Caifás, ko nti'a ste kain ni tjako ley ne'e ndo Dio ko xi tetuan'an ni'ngo. ⁵⁸ Ko ndo Pedro imao jiru'é ndo ko kuiji ndo ti ntasién ndo'a xitaana tetuan'an ko hora kuixin'in ndo nti'a, bake'e ndo tjenka ti ste xi stendáa nti'a ixi tjaun ndo xrotsje'e ndo nge'e tson'en.

⁵⁹ Ko xitaana ícha tetuan'an ko xi tachríi, ni me'e tjaun na

tsjankata'a na ndo Jesús ijie maski nduaxin'a ti ndachro na ixi tjaun na naatsónaxón na ndo. ⁶⁰ Ko xro'an ti ndako'a kuitja na, maski kuiji kueya chujni juangí'e na ndo. Ko ni me'e ncheya na, ko tjume'e kuii íjngo yuu ni nduaxin'a nichja, ⁶¹ *ko ndachro na:

—Xi Jesús ji'i kuin'anna ndachro xa: “Jan'an chao tsonchjéjin ningue ndo Dio, ko je'o ní nchakon sintakonchjianxin ni'ngo íjngo.”

⁶² Ko xitaana ícha tetuan'an bingatjen xa ko juanchangi'e xa ndo Jesús:

—¿Á tsjate'e ti nge'e ichro ni tjangi'a?

⁶³ Ko ndo Jesús nichja'i ndo. Ko ndachro xitaana ícha tetuan'an:

—Jan'an tituan'an ixi nombrée ndo Dio, ndo jichón, ixi xrondachijiana, ¿á ja'a ndo Cristo, Chjen'en ndo Dio?

⁶⁴ Ko ndo Jesús ja'in juatingíexin ndo:

—Ja'a ndachijiana jaña. Ko jan'an kaxon xrontatjua ixi jai tsaxi tsikonnta Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, tsake'e xjan ndatsjonxin jian ti jii ndo Dio, ndo tsango tituan'an, ko tsikonnta xjan tsí'xin xjan ngajní ngakjen'en itjuí.

⁶⁵ Ko xitaana ícha tetuan'an, tsango koña xa ko kuinchje xa manta jitsáa xa ko ndachro xa:

—Xi'i tsango nichjangí'e xa ndo Dio. ¿Nge'e ícha tjaunnta

tsin'ennta? Íxrokonda'i xi tangi. Ti kuin'enna nichjangí'e xa ndo Dio, ixi me'ó. ⁶⁶¿Nge'e ichro ja'anta?

Ko ni kaxin ja'in juate'e na:

—Xi'i chóna xa ijie, xrokonda tsen'en xa.

⁶⁷Tjume'e kuaxi na bikitée na ndo ndatée na ngaya ikon ndo ko ikaxin na kuande'e na iton ikon ndo. ⁶⁸Ko ndachro na:

—Siá nduaxin ja'a ndo Cristo, ndachrua ngisen kuanda'a iton.

Ndo Pedro ndachro ndo ixi chúxin'a ndo ndo Jesús

(Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62;

Jn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁹Ko ndo Pedro jii ndo ti jii ntasien nchia, ko konchjiñe'e naa nchri nche'e ixra nti'a ko ndachro nchra:

—Ja'a kaxon kuajiku'a xi Jesús, xi nunte Galilea.

⁷⁰Ko kain ni ste nti'a kuin'en na nge'e juate'e ndo Pedro:

—Jan'an chuxin'a xi ña.

⁷¹Tjume'e ndo Pedro kuachrje ndo nduja ko tjenga ntachja inaa nchri bikon nchra ndo ko ndache nchra kain ni ste nti'a:

—Xi ji'i kaxon chrikao xa xi Jesús ne'e tjajna Nazaret.

⁷²Tjume'e ndo Pedro ndachro ndo íjngo ixi je'e ndo chúxin'a ndo ndo Jesús:

—Ndo Dio no'e ndo ixi jan'an chuxin'a xi ña.

⁷³Ko nchion tjume'e ni ste nti'a, konchjiñe'e na ti jii ndo Pedro ko ja'in ndachro na:

—Ja'a nduaxin kuajiku'a xi Jesús ixi kaxon nichja xranchi je'e xa.

⁷⁴Ko ndo Pedro kuaxi benga ndo teka ko ndachro ndo:

—Jan'an chúxin'a xi ña.

Ko hora me'e itsje kuntaxichíká.

⁷⁵Ko ndo Pedro xraxaon ndo ti nichja ndo Jesús: “Ko xraxrotsje'a kuntaxichíká níi vez, ja'a xrondachrua ixi chuxin'ana.” Tjume'e ndo Pedro kuachrje ndo nduja ko tsango tsjanga ndo.

Bikao na ndo Jesús ngajin xi Pilato

(Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

27 ¹Ko ngasáña, kain xitaana tetuan'an ko xi tachrí tetuan'an tjajna judío juao kichuu xa xranchi sinche'e xa ixi naatsónaxón xa ndo Jesús. ²Ko kuintexin na ndo Jesús ino ko bikao na ndo ngajin xi Poncio Pilato, xi tetuan'an kuixin tjajna Roma.

Kuen'en xi Judas

³*Tjume'e xi Judas, xi tsijinckeki ndo Jesús, bikon xa ixi naatsónaxón na ndo, me'e juincheni'e aséen xa, ko ikjui xa bijinckekjan xa ti níite tomi chika plata tsikayé'e xa, ti kuajon xitaana tsango tetuan'an ko ni tachrí. ⁴Ko ndachro xa:

—Jan'an ndako'a junta'a ixi
juintakji naa xi tsango jian.

Ko je'e nā juate'e nā:

—Jan'anna kondana'ina me'e.
Ja'a no'a nge'e nche'e.

⁵Tjume'e xi Judas juanka xa
tomi chika plata ngaxin'in ni'ngo
ko sakjui xa kuisintjianxin xa ixi
ino tusin xa.

⁶Ko xitaana tetuan'an juejo xa
tomi ko ndachro xa:

—Tomi ji'i jua'i tsake'e nā tomi
ngaya ti tinga ofrenda, ixi tomi
ji'in yaa tomi jnié chujni.

⁷Ko juao nā kondee tomi,
tjume'e kue'na nā naa ijngi
ndatin'in Nunte xi Nchéña
Ichi ixi nti'a tsjabaa nā chujni
tsiki'xin inaa tjajna. ⁸Ko nchakon
jai jaña tin'in nunte me'e: Nunte
Chóna Ijñi. ⁹Jaña kon'en
nge'e tsikjin ndo Jeremías, ndo
kuachronga chijnie ndo Dio ó
sa'ó: “Kua nā ní ite tomi chika
plata, tomi xengaxin 'nā ixi
xi kuen'en, (ñā ti tsindachro
ni tjajna Israel tjintee xa),
¹⁰tomi me'e kuenaxin nā nunte
ndatin'in xi Nchéña Ichi, ixi jaña
kuituanna Ncháina.”^r

**Xi Pilato juanchangi'e
xa ndo Jesús**

(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5;
Jn. 18:33-38)

¹¹Ndo Jesús jii ndo ngajin
xi ícha tetuan'an ko ja'in
juanchangi'e xa ndo:

—¿Á ja'a Rey ne'e ni judío?

Ko ndo Jesús ndachro ndo:

—Ja'a ndachrua.

¹²Ko kain xitaana tetuan'an ko
xi tachrii tetuan'an tjankata'a nā
ndo ijiē ko je'e ndo Jesús xro'an
nge'e juate'e ndo.

¹³Tjume'e xi Pilato juanchangi
xa:

—¿Á kuin'en kain nge'e ichro
nā, juinche'e?

¹⁴Ko ndo Jesús xro'an nge'e
juatingíexin ndo, méxin xi
tetuan'an xronka xa ko noe'a xa
nge'e sinche'e xa.

**Stetoyako nā ixi
tsen'en ndo Jesús**

(Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25;
Jn. 18:38—19:16)

¹⁵Ko kia Pascua xi tetuan'an
ngujngu nano bakajanda xa naa
xi jixin'in ndo'achjiso, naa xi
tjaun chujni tsachrje. ¹⁶Ko xi
jii ngaxin'in ndo'achjiso, naa xi
tsango ña'i, ndatin'in Barrabás.

¹⁷Ko nti'a ste itsjé chujni, tjume'e
xi Pilato juanchangi'e xa nā:

—¿Ngisen tjaunnta tsajanda,
á xi Barrabás o xi Jesús
nchekin'innta Cristo?

¹⁸Ko xi Pilato no'e xa ixi tsango
tochjuye'e nā ngajin ndo Jesús,
méxin tjaun nā tsen'en ndo.

¹⁹Ko xi Pilato jita'a xa xitaon
ti no tonchjianxin ijiē ko
nchrinchri'e xa tsixrua'an nchra
naa juajna ngajin xa:

—Xro'an nge'e nchekua ndo
Jesús ixi tsango tjúá aséen ndo

^r 27:10 *Ncháina* Señor *Ncháina* Jesús o *Ncháina* Dio

ixi nakonkjin tsango chinga kuxinaxin kondee je'e ndo.

²⁰ Ko xitaana tetuan'an ko ni tachrí tetuan'an juinçekateya nā chujni ixi tsjanche'e nā xi Pilato tsajanda xa xi Barrabás ko naatsóñaxón nā ndo Jesús. ²¹ Ko tjume'e xi Pilato íjngo nichje'e xa kain chujni ste nti'a ko ndachro xa:

—¿Ngisen tjaunnta tsajanda?

Ko je'e nā juatingéxin nā:

—Tajanda xi Barrabás.

²² Tjume'e xi Pilato juanchangi xa:

—¿Nge'e sintakian xi Jesús, xi nčekin'innta Cristo?

Ko kain nā kuyako nā:

—¡Tjankanitua xa ntá cru!

²³ Tjume'e xi Pilato ndachro xa:

—¿Me nge'e junta'anta xi ji'in? Ko je'e nā ícha séen kuyako nā ko ndachro nā:

—¡Tjankanitua xa ntá cru!

²⁴ Ko xi Pilato bikon xa ixi chujni ítitikaon'a nā nge'e ichro je'e xa ixi je'e nā ícha kuyako nā, méxin juanchia xa inda ko juné'ma itja xa ko kain me'e stetikon chujni ste nti'a ko ndachro xa:

—Jan'an tsama'i ijie ti tsen'en xi ji'i, ixi xro'an nge'e sínká xa. Ja'anta ti tsamanta ti tsen'en xa.

²⁵ Ko kain chujni ste nti'a ja'in juatingéxin nā:

—Jan'anna ko chjan'nana tsamana ijie ko jnié xi ñā.

²⁶ Ko tjume'e xi Pilato kuantsje xa xi Barrabás ko kuetuan'an xa ixi tsikaon ndo Jesús ko tjume'e tsjankanito nā ndo ntá cru.

²⁷ Ko xi soldadoe xi Pilato bikao nā ndo Jesús ti jii ntasien nchia tituanxin nā ko nti'a xejo kain xi soldado. ²⁸ Tjume'e kuantsje'e nā ndo manta jíá ndo ko juinçekake'e nā ndo naa manta játsetié. ²⁹ Ko bāke'e nā ngata'a jaa ndo naa corona tsikonchianxin ntácha'a ko bāke'e nā ngaya itja ndo ti ndatsjonxin jian naa ntakuto. Ko tjume'e take'exin ntatuchi'in nā ko tjanoa nā ndo ko ndachro nā:

—Kain nchakon tsake'e, ndo rey tituen'en ni judío.

³⁰ Ko tikitée nā ndatée nā ngaya ikon ndo ko itsé nā ntāa jíá itja ndo, me'e tande'e nā ntāa jaa ndo. ³¹ Ko juexin juano nā, tjume'e kuantsje'e nā ndo manta játsetié ko juinçekitsa nā ndo mantée ndo. Tjume'e bikao nā ndo ixi tsenito nā ndo ntá cru.

Kuasintjian nā ndo Jesús ko nti'a kuen'en ndo

(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43;

Jn. 19:17-27)

³² Ko hora stetachrjeka'o nā ndo Jesús, nti'a jii naa xi tjajna Cirene, ndatin'in xa Simón, ko kuetuen'en nā xa tsama xa ntá cru ti no tsake'e nā ndo Jesús.

³³ Ko ti kuiji nā ti no ndatin'in Gólgota, (me'e xrondachro Ntajaa ni tsiken'en). ³⁴ Nti'a chjée nā ndo Jesús tsi'i ndo nchíin vinagre tsikintekjanxin xroan tsjá ko je'e ndo tsjexion ndo xroan me'e, ko kui'a ndo.

³⁵ Hora juexin bake'e xi soldado ndo Jesús nganito

nt̄acru, t̄jume'e sondaonxin xa ixro ixi jaña tsono'e xa ngisen tsjacha tsitue'e manta jiá ndo ixi jaña tson'en xranchi tsinichja sen kuachronga chijnie ndo Dio ó sa'ó, ko ja'in tsindachro sen: “Chjeje'e n̄a mantána ko sondaonxin n̄a ixro ngata'a manta.” ³⁶T̄jume'e xi soldado nti'a kuitu'e xa ixi tsendáa xa ndo Jesús. ³⁷Ko bake'e n̄a naa ntāa ícha noixin ti jii jaa ndo, nti'a jitaxin nge'e kondeexin kóna n̄a ndo:

“*Ndo Jesús,
ndo Rey tikinixin'en ni judío.*”

³⁸Kaxon kuenito n̄a yuu xiche'e nganito nt̄acru, naa xa ndatsjonxin jian ko í naa xa ndatsjonxin ikjon ti jii je'e ndo. ³⁹Ko ni stetatsinga nti'a chinga ndache n̄a ndo ko nchetengi jaa n̄a, ⁴⁰*ko ndachro n̄a:

—Ja'a ndachrua ixi tsonjamangia ni'ngo ko níko nchakon sinchekonchjian ni'ngo íjngo, cháña xingajinxian ntāa ña siá nduaxin ja'a Chjen'en ndo Dio.

⁴¹Kaxon xitaana tetuan'an ko xi tjako ley ko xi fariseo ko ni tetuan'an tjajna, kain n̄a juanoa n̄a ndo Jesús, ko stetjao n̄a:

⁴²—Ikaxin n̄a bingijna xi ña ko je'e xa jua'i xingajinxin xa nt̄acru. Siá je'e xa Rey ne'e ni Israel, ko siá xroxingajinxin xa nt̄acru, me'e tsitika'onna xa.

⁴³Je'e xa chúntia xa ngajin ndo

Dio, je'e ndo t̄singijna ndo xa siá nduaxin je'e ndo Dio t̄jue'e ndo xa ixi je'e xa ndachro xa: “Jan'an Chjen'en ndo Dio.”

⁴⁴Kaxon xiche'e stenito nt̄acru chinga ndache xa ndo Jesús.

Kuen'en ndo Jesús

(Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49;

Jn. 19:28-30)

⁴⁵Ko xrangusine nchakon ko kuiji hora nínxin konaxixe'e ngata'a nunte xasintajni. ⁴⁶Ko hora me'e ndo Jesús séen ndachro ndo:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —jii'í xrondachro: Ndotána, Ndotána, ¿sonda jan'on kuintunaninta?

⁴⁷Ko kaxin ni ste nti'a kuin'en n̄a nge'e ichro ndo, me'e ndachro n̄a:

—Ndo kuanichjaxin chijnie ndo Dio, ndo Elías jitiye'e xi Jesús.

⁴⁸Ko naa xi jii nti'a itsé xa naa manta ko juinchetjao xa vinagre ko b̄ake'e xa ikon naa ntasé ko chjéa xa ndo Jesús xrokui'i ndo.

⁴⁹Ko ikaxin ni ste nti'a ndachro n̄a:

—Chon'én, tsikonna á tsij̄i ndo Elías t̄singijna ndo xi Jesús.

⁵⁰T̄jume'e ndo Jesús séen kuyako ndo íjngo, ko me'e juexin kuen'en ndo. ⁵¹Ko hora me'e kaxon velo jii ngaxin'in ni'ngo ti jingakuenxin luga tsango t̄júá, chrinjin ngusinxin xrangíxixión noi hasta ti nunte. Ko hora me'e kontengí nunte ko chjenga ixro. ⁵²Ko xitje'e tuye ti xrabaá chujni ko itsjé sen

tsikitikaon ndo Dio, sen tjuá aséen, xechón sen. ⁵³Nchakon xechón ndo Jesús, tjume'e sen xechón, kuii sen tjajna Jerusalén, tjajna tjuá, ko nti'a itsjé chujni bikon ixi je'e sen tsixechón sen.

⁵⁴Ko xi centurión ko xi soldado jindaa ndo Jesús, bikon xa ixi kontengí nunte ko kain nge'e kon'en, tsango xronka xa, ko ndachro xa:

—Xi ji'i nduaxin Chjen'en ndo Dio.

⁵⁵*Ko kjiñxin stetsje'e kueya nchri, nchri tsirue'e ndo Jesús tsiki'xin tjajna Galilea, nchri me'e kuayakon'en ndo hora bika'o na ndo. ⁵⁶Ngakjen'en ni ste nti'a jii jan María Magdalena ko jan María, janée ndo Jacobo ko ndo José, ko janée chjen'en ndo Zebedeo.

Ndo Jesús xrabaa ndo

(Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56;
Jn. 19:38-42)

⁵⁷Hora kontie, kuii naa xi chóna tsango itsjé tomi, kuixin tjajna Arimatea, xi me'e ndatin'in xa José. Kaxon xi me'e juinchekuen'en ndo Jesús xa. ⁵⁸Ko xi José ikjui xa ngajin xi Pilato, bijanchia xa cuerpoe ndo Jesús ko xi Pilato kuajon xa juachaxin. ⁵⁹Tjume'e xi José ikjui xa ko kuajin xa ndo Jesús ko kuintsía xa ndo naa manta tjuá. ⁶⁰Ko baje'e xa cuerpoe ndo ngaya naa tuye natjuá tsikoña nganito naa itjao ko

kuincheka xa naa ixro ijié bijeexin itjao ko tjume'e sakjui xa. ⁶¹Ko nti'a jii jan María Magdalena ko inaa jan María, ste sen nunte ti jii tuye.

Xi soldado jindaa tuye jixrabaa ndo Jesús

⁶²Ko ndúyaxin ti nchakon tjoké'e sen tjajna Israel, xitaana tetuan'an ko xi fariseo kuitsje'e na xi Pilato ⁶³*ko ndachro na:

—Jan'anna stexraxa'onna ixi xi Jesús, xi kuancheya, ti xra jichón xa ndachro xa: “Nchakon tsen'enna, jan'an xroxechónna nchakon nínxin.” ⁶⁴Méxin, xruan'an xi soldado tsendáa xa tuye kaní nchakon, ixi ba tiie tsi ni bajikao xi Jesús ko tsee na cuerpoe xa ko tjume'e xronchache na chujni tjajna ixi xechón xa. Ko me'e icha tsitikaon na xi Jesús.

⁶⁵Tjume'e ndachro xi Pilato: —Na ste xi soldado. Ja'anta itjinta ko jian tije'enta tuye ti tsijabaa na xi Jesús.

⁶⁶Ko je'e na ikjui na ko baje'e na naa ixro ijié bijeexin tuye ko baje'e na naa seña ngata'a ixro ko nti'a kuintu'e na kaxin xi soldado ixi tsendáa xa tuye.

Ndo Jesús xechón ndo

(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

28 ¹Kuatsinga nchakon tjoké'e sen tjajna judío. Xratingasáña'i nchakon

27:55: Lc. 8:2, 3.

27:63: Mt. 16:21; 17:23; 20:19; Mr. 8:31; 9:31; 10:33, 34; Lc. 9:22; 18:31-33.

xrangíxixín semana, kuii jan María Magdalena ko inaa jan María kuitsje'e sen ti tsixrabaa ndo Jesús. ²Ko hora me'e kontengí nunte ixi naa ndo ángel ne'e ndo Dio xingajinxin ngajni ko je'e ndo kuintjian ndo ixro jijeexin itjao ko bake'e ndo ngata'a ixro me'e. ³Ko ndo ángel me'e tóngíxín ndo ko manta jiá ndo tsango tjúá xranchi chrinta. ⁴Ko xi soldado ste nti'a, hora bikon xa ndo ángel, tsango xrange xa ko tjaun xrokuinteken'en xa ixi tsango xronka xa. ⁵Ko ndo ángel me'e ja'in nichje'e ndo sen nchri:

—Ja'anta sen nchri, xrakon'anta. Jan'an nóna ixi tjéenta ndo Jesús, ndo kuenxin nganito ntacru. ⁶Ko'a ndo

nti'i, ixi je'e ndo ó xechón ndo xranchi chronga ndo ó sa'ó. Xrokuuinta ko tsje'enta ti no baje'e na ndo. ⁷Ko tuinxin satjinta tindachenta sen bajikao ndo ixi je'e ndo ó xechón ndo ko je'e ndo ó sakuitaon ndo tjajna Galilea. Nti'a tsikonnta ndo. Me'e ntano'anta.

⁸Ko sen nchri kuachrxjexin sen ti no tsixrabaa ndo Jesús, ko stexronka sen ko steché'e sen. Tjume'e nteeto sakjui sen kuichronga sen ngajin sen chrikao ndo Jesús. ⁹Ko je'e ndo Jesús konoxin ndo ko kuajon ndo juajna ngajin sen nchri. Ko je'e sen konchjiñe'e sen ngajin ndo ko joa sen tutée ndo, ko kuajon sen juasie sen. ¹⁰Tjume'e je'e ndo ndachro ndo:

© 1996 David C. Cook

Xechón ndo Jesús
(Mt. 28:5)

—Xrakon'anta, ko satjinta tikeki'enta sen kichuuna ko itsji sen tjajna Galilea, nti'a tsikonxin sen.

Ti chronga xi soldado

¹¹ Ko hora sakjui sen nchri, kaxin xi soldado jindaa ti tsixrabaa ndo Jesús sakjui xa tjajna Jerusalén kuichronga xa ngajin xitaana tetuan'an kain nge'e kon'en. ¹² Tjume'e xitaana tetuan'an nichje'e xa xi tetuan'an tjajna ko juao nā ixi xrochjée nā kueya tomi xi soldado. ¹³ Ko ndache nā xi soldado:

—Ja'anta ndachronta ixi ó tiie me'e itsenta kotachrin ko stechrinnta, me'e kuji ni chrikao xi Jesús, ko kuee nā cuerpoe xa, jaña chronta. ¹⁴ Ko siá tsono'e xi tetuan'an nunte Israel, jan'anna xronichja'ana xa ixi tsoñao'a xa ngajinnta.

¹⁵ Ko xi soldado kuayé'e xa tomi ko juinche'e xa ranchi kuituan'an xitaana. Ko ti kon'en nchakon me'e ni tjajna Israel jaña teki nā hasta ti nchakon jai.

Ti kuetuan'an ndo Jesús

(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49;
Jn. 20:19-23)

¹⁶ *Ko ti tenaá sen chrikao ndo Jesús sakjui sen ijnā nunte Galilea ixi jaña tsiketuan'an ndo. ¹⁷ Ko hora bikon sen ndo, kuajon sen juasaya ngajin ndo ko kaxin sen xratitikaon'a sen ixi á je'e ndo o na'i. ¹⁸ Ko ndo Jesús konchjiñe'e ndo ko ndachro ndo:

—Ijié juachaxin chjána ndo Dio ngajni ko ngata'a nunte xasintajni, ¹⁹ *méxin, itjinta kain tjajna jii ngata'a nunte xasintajni ko nchekuen'ennta kain chujni chijnina ixi jaña tsitikaonna nā kaxon. Ko ni tsitikaon, tikitéenta nā ixi juachaxien Ndotána ko nombrée Chjen'en ndo ko Espíritue ndo. ²⁰ Ko nchekuen'ennta sen ixi tsitikaon sen kain nge'e kuetuan'an. Ko jan'an tsake'e ngajinnta kain nchakon hasta tsjexinja nunte xasintajni. Jaña tson'en.

© 1996 David C. Cook

*Ndo Jesús kuituen'en ndo sen nge'e sinche'e sen
(Mt. 28:18)*